

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Midtvejsstatus for fem kvarterløft

Andersen, Hans Skifter; Bjørn, Sille; Nielsen, Hanne; Suenson, Valinka

Publication date:
2005

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Andersen, H. S., Bjørn, S., Nielsen, H., & Suenson, V. (2005). *Midtvejsstatus for fem kvarterløft*. SBI forlag. SBI Nr. 2005:14

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SBi 2005:14

Midtvejsstatus for fem kvarterløft

Midtvejsstatus for fem kvarterløft

Hans Skifter Andersen
Sille Bjørn
Hanne Nielsen
Valinka Suenson

Titel	Midtvejsstatus for fem kvarterløft
Serietitel	SBi 2005:14
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2005
Forfattere	Hans Skifter Andersen, Sille Bjørn, Hanne Nielsen, Valinka Suenson
Sprog	Dansk
Sidetæl	97
Litteratur- henvisninger	Side 197
Emneord	Kvarterløft, byfornyelse, borgerinddragelse
ISBN	87-563-1239-3
Pris	Kr. 225,00 inkl. 25 pct. moms
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm E-post sbi@sbi.dk www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: SBi 2005:14: *Midtvejsstatus for fem kvarterløft*. (2005).

Indhold

Forord	4
Indledning og sammenfatning	5
Indledning	5
Sammenfatning.....	5
Oversigt over indsatsen i de 5 kvarterløft.....	12
Nørrebro Park.....	23
Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001	23
Målsætninger, strategier og indsatser	25
Status for indsatsen i Nørrebro Park	31
Nordvest Kvarteret	40
Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001	40
Mål, strategier og initiativer i kvarterplanen 2001	41
Status for indsatsen	45
Brøndby Strand	54
Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001	54
Mål, strategier og initiativer.....	55
Status for indsatsen	59
Vollsmose	66
Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001	66
Mål, strategier og initiativer ifølge Helhedsplanen 2000 og Kvarterplanen 2001	69
Status for indsatsen i Vollsmose	74
Vestbyen, Horsens	84
Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001	84
Mål, strategier og initiativer.....	86
Status for Indsatsen.....	89
Litteratur	97

Forord

I 2001 blev igangsat fem nye kvarterløftprojekter. De fem nye kvarterløft foregår i Vollsmose i Odense, Vestbyen i Horsens, Brøndby Strand samt Nørrebro Park og Nordvest kvarteret i København.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration har overdraget opgaven med den overordnede evaluering af de fem kvarterløft til Statens Byggeforskningsinstitut og NIRAS Konsulenterne. Evalueringen består af tre dele:

- 1 En såkaldt Indgangsanalyse, som gav et signalement af områderne, deres ressourcer og problemer, ved starten af kvarterløftet i 2002. Denne analyse er udgivet i en rapport fra Statens Byggeforskningsinstitut (Skifter Andersen 2003).
- 2 En midtvejsanalyse af kvarterløftenes status i 2005.
- 3 Den endelige evaluering af, hvad der kom ud af indsatsen, som gennemføres i 2007-08.

Denne rapport indeholder midtvejsanalysen, som er udarbejdet i et samarbejde mellem NIRAS Konsulenterne og SBI. Formålet med rapporten er at give et overblik over kvarterløftenes status og retning på et tidspunkt, hvor de er ca. midtvejs i indsatsen. Det er for tidligt, og heller ikke muligt på det foreliggende grundlag, at foretage en egentlig evaluering af indsatsen og især ikke af de mange og meget forskelligartede projekter, som er gjort i områderne.

Statens Byggeforskningsinstitut har gennemført analysen af Nørrebro Park og Vollsmose, mens NIRAS Konsulenterne har analyseret Nordvest Kvarteret, Brøndby Strand og Vestbyen.

Statens Byggeforskningsinstitut
Afdelingen for Boliger og Byfornyelse
November 2005

Thorkild Ærø
Forskningschef

Indledning og sammenfatning

Indledning

Rapporten er bygget op omkring analyser af de enkelte kvarterløftområders status. Der er dog et tværgående afsnit som belyser karakterene og omfanget af den samlede indsats.

Analysen er baseret på foreliggende materiale fra kvarterløftene selv – bl.a. deres egne statusrapporter, samt på en database med data om de projekter, der er sat i gang, blandt andet deres formål, ressourceforbrug og finansiering. Til beskrivelsen af kvarterernes situation ved starten af kvarterløftet er brugt materiale fra Indgangsanalysen. Endelig er der gennemført fokusgruppelinterviews i hvert af de fem byområder med repræsentanter for sekretariater og forvaltninger, og med aktive beboere og organisationer i områderne.

Sammenfatning

Nørrebro Park

Nørrebro Park er et ældre bykvarter i København med mange ældre og nedslidte boligejendomme, men også med et nyere alment boligområde med mange sociale problemer. Nørrebro Park er ikke særligt synligt som afgrænset byområde, men smelter i vid udstrækning sammen med det øvrige Nørrebro, og er også organiseret under Nørrebro Lokalråd. Den relative nærhed til Centrum, områdets blandede karakter og det store grønne område Nørrebroparken betyder, at der er gode forudsætninger for at gøre kvarteret til et attraktivt byområde. Problemerne er først og fremmest de mange små og nedslidte boliger, samt trafikerede og nedslidte gader og pladser. Det er derfor også en forbedring af disse, der har præget de relativt generelle målsætninger for kvarterløftindsatsen. Dertil var der i kvarterplanen målsætninger for øgede kultur- og fritidsaktiviteter, forøgelse af erhvervsaktivitet og beskæftigelse, samt en generel social- og sundhedsindsats. Endelig har det været et mål at give kvarteret sin egen identitet, bl.a. ved at give det et nyt navn – Nørrebro Park.

Udviklingen i kvarteret har været begunstiget af, at der har været en øget boligefterspørgsel generelt i København og især på de indre dele af Nørrebro, hvilket har smittet af på Nørrebro Park. Lovændringer efter regerings-skiftet i 2001 har desuden på forskellige måder påvirket indsatsen.

Målt i penge har den største del af indsatsen været koncentreret om boligforbedring. Det er her i stor udstrækning lykkedes at mobilisere især andelsboligforeningerne, men samtidig er der nogle af de dårligste boligejendomme, som man ikke har kunnet få i gang. Indsatsen er blevet påvirket af, at ændringerne i Byfornyelsesloven i 2003 har ændret vilkårene og mindsket den statslige støtte.

De store behov for og ønsker til renovering af gader og pladser har været meget investeringstunge og ambitionsniveauet for højt til, at man har kunnet finansiere det. Det er dog lykkedes med bistand fra kommunen at tilvejebringe store investeringer i kvarteret. Der er med aktiv borgerdeltagelse blevet udarbejdet en detaljeret trafikplan, men den er svær at implementere, fordi den ikke harmonerer med kommunens overordnede trafikplaner for Nørrebro. For kvarterets åndehul – Nørrebroparken – er der vedtaget en større

renoveringsplan, som både skal gøre området mere attraktivt at opholde sig i og give muligheder for aktiviteter som sport mv.

Der er sket en øget prioritering af erhvervsindsatsen i Nørrebro Park, som både sigter mod beskæftigelse og øget erhvervsaktivitet og liv i kvarteret. Den har samtidigt et integrationsaspekt, idet målgruppen i høj grad er små selvstændige indvandrere. Bortset fra dette har integrationsindsatsen ikke fyldt meget, men der er et par enkelte projekter for invandrerkvinder og unge.

Der er foregået en social indsats, men den har primært ligget udenfor kvarterløftindsatsen og er foregået i den almene bebyggelse i området. I stedet har man opprioriteret en mere generel social- og sundhedsindsats med titlen "Livskvalitet på Nørrebro", der som en sidemålsætning har at skabe samarbejde og flere sociale netværk i kvarteret.

Andre netværksskabende aktiviteter har fundet sted under overskriften kultur, og der arbejdes på at etablere et kulturhus i kvarteret, men finansieringen er usikker, og planerne harmonerer ikke helt med kommunens overordnede kulturindsats i Nørrebro.

En indsats, som har taget større omfang end forudset, er IT området, hvor især etablering af fælles bredbånd i boligejendommene er en succes. Derimod er målsætningen og indsatsen for større bæredygtighed i kvarteret kun blevet implementeret i mindre omfang.

Der har været gjort en indsats for at informere borgerne om kvarterløftet, bl.a. gennem et særligt informationsblad og lokalavisen, men der er ikke tilfredshed med resultatet, og en ny strategi er sat i værk.

Nørrebro Park har som andre kvarterløft oplevet en faldende borgerdeltagelse med tiden, selv om man har haft gode erfaringer med at opløse arbejdsgrupper og lade dem afløse af nye. Man har opgivet at inddrage de etniske minoriteter bortset fra i de projekter, som er direkte rettet mod dem. Inddragelsen af enkeltstående borgere i arbejdsgrupper mv. er blevet afløst af en mere bred netværksdannelse med mange parter i kvarteret og dannelse af mere forpligtende partnerskaber.

Mens kvarterløftet har kunnet etablere et godt samarbejde med nabo-kvartererne har det været vanskeligere at få samarbejdet til at fungere med boligselskaberne og koordinere aktiviteterne med disse.

Nordvest Kvarteret

Nordvest Kvarteret i København er beliggende i overgangen mellem Københavns brokvarterer og villakvartererne i udkanten af kommunen. Kvarteret har en god beliggenhed med gode transportmuligheder, men mange af bydelens lejligheder er små med installationsmangler. Der lever i området mange marginaliserede beboere på overførelsesindkomster, som mangler erhvervskompetencer. Den relativt høje kriminalitet – særligt blandt etniske unge – misbrugere og mange psykisk syge belaster kvarterets beboere og bidrager også til en negativ oplevelse af kvarteret.

Kvarterløftet i Nordvest er et godt eksempel på, hvordan imagearbejdet i kvarteret kan ligge som en immanent tråd i indsatsen og stadigvæk nå langt. Der har således ikke været et struktureret og særskilt imagearbejde i kvarteret, men arbejdet har været der i kraft af små synlige projekter og spændende produkter. Det store fokus på informationsarbejdet med ansættelsen af en informationsmedarbejder er desuden også et væsentligt led i imagestrategien.

Der synes at blive fulgt nøje op på indsatsens mange succeskriterier og målsætninger i statusplanen, om end de overordnede målsætninger ikke har det store fokus i praksis, hvor man samler kræfterne om de tilstedeværende ressourcer og muligheder i området. Derved kan indsatsen virke lidt tilfældig og ad hoc-præget. Dette billede forstærkes af, at målopfyldelsen dels på beskæftigelsesområdet og dels på social- og sundhedsområdet vedrørende indsatsen for marginalgrupper i et vist omfang er bortfaldet. På disse områder er ambitionsniveauet nedbragt ud fra den opfattelse, at en områdebase-

ret indsats ikke kan løfte de beskæftigelsesmæssige og sociale problemer, som findes i Nordvest. Der er derfor ikke opstillet nye realiserbare mål inden for disse indsatsområder, men problemerne er i stedet overdraget til andre instanser.

Integrationsdimensionen i forhold til de etniske minoriteter er også et eksempel på, hvordan kvarterløftet primært tilrettelægges efter de mulige og faktiske ressourcer i området. Integrationen af de etniske minoriteter udgør ikke et særligt fokusområde, men betragtes snarere som et indirekte resultat af kvarterløftindsatsen. Således betragtes det ikke som negativt, at de etniske grupper alene engagerer sig i kvarterløftet ved at benytte puljen "Den Glade Pose". Det må dog ses som en svaghed, at kvarterløftet ikke når ud til den store andel af kvarterets beboere, som de etniske grupper udgør, og at disse grupper reelt ikke har indflydelse på indsatsen.

Dette fokus på "det muliges kunst" hænger endvidere sammen med, at der ikke forventes et synligt samspil mellem helheden i indsatsen og de enkelte projekter. Imidlertid er konsekvensen heraf, at indsatsen kan opleves fragmenteret for beboerne.

Det helhedsorienterede i indsatsen sikres dog på et mere overordnet niveau i kraft af den lokale styregruppe. Der er således skabt en meget enkel organisering med den lokale styregruppe som det helt centrale omdrejningspunkt. Styregruppen er særdeles engageret i de enkelte projektgrupper og sikrer en tværgående koordinering og sammenhængskraft mellem de enkelte projekter. Det gør den ved at indtage en bevidst styringsrolle og sætte rammer for form og indhold i hvert enkelt projekt i kvarterløftet. På denne måde er den koordinerende rolle fordelt på flere hænder, og der sikres herigennem en vis bredde i de iværksatte initiativer - om end kun få har kendskab til det større overblik. Med kompetenceskemaerne er desuden udarbejdet en meget formaliseret og gennemsigtig forretningsgang, som gør det tydeligt for den enkelte, hvem der har beslutningskompetencer og ansvar i de enkelte led i processen.

Imidlertid kan styregruppens medlemmers store indflydelse, herunder formandens deltagelse i samtlige arbejdsgrupper, opleves som kontrol og bremse initiativ og nyudvikling blandt de aktive. Organiseringsformen lægger endvidere op til, at styregruppen indtager rollen som den primære igangsættende part, hvilket kan være en svaghed i forhold til at skabe beboerinitierede projekter efter bottum up-modellen. Denne svaghed kunne afhjælpes ved at bringe nyt liv i det "kvarterforum", som fra starten af kvarterløftprocessen var tænkt som et idéudvekslingsforum for kvarterets beboere.

I kvarterløft Nordvest' organisering er der ikke etableret et kontinuert og formaliseret samarbejde med kommunens forvaltninger. Men den mere ad hoc-prægede samarbejdsform synes ikke at være en barriere for indsatsen. Kvarterløftet råder i kraft af sit selvstændige budget og delvist eksterne finansiering over en stor frihed, som giver rum for mere banebrydende projekter, der som sådan ikke er afhængige af den kommunale forankring.

Brøndby Strand

Brøndby Strand er et område, der er domineret af almene boliger og som især er kendt for sine markante 12 højhuse i 16 etager. Grundlæggende mangler Brøndby Strand funktioner, der kan samle området både fysisk og socialt, forbinde det med omkringliggende områder samt forbedre dets image.

På forskellige niveauer er der i det hidtidige forløb arbejdet med alle udpegede indsatsområder. Særligt inden for fysisk miljø er det lykkedes at iværksætte nogle initiativer, der af alle parter betragtes som meget værdifulde for boligområdet. Disse initiativer, som vedrører Knudepunktet og Esplanadebunden, imødekommer problemerne med funktions- og trafikadskillelserne og vil skabe et mindre isoleret boligområde i større helhed og fysisk samklang med de omgivende boligområder.

Endvidere er nogle af områdets integrationsmæssige problemer grebet an gennem utraditionelle og nytænkende projekter som Tranens Drengene inden for børne- og ungeområdet. Således er der skabt et uvurderligt engagement blandt en gruppe af udsatte etniske drenge ved at lade dem styre et værested for andre unge. Med dette projekt er åbnet for nye perspektiver på betydningen af forskellige sociale medarbejderroller, som adskiller sig fra og supplerer de professionelle rolle i kommunen. Herudover er såvel etableringen af nye organiseringsformer for etniske grupper og ansættelsen af etniske medarbejdere i projekterne udtryk for, at der arbejdes seriøst med kvarterplanens overordnede mål om at inddrage etniske gruppers forhold på alle niveauer i kvarterløftindsatsen.

I relation til det administrative og politiske samarbejde fungerer det godt, at kvarterløftssekretariatet ligger placeret på kommunen. Men set i lyset af samarbejdet med beboerne, synes placeringen at have forringet betingelserne for beboerinddragelsen. Beboerne oplever således ikke alene en fysisk, men også en mental afstand til kommunen, fordi beslutningsgangene virker uigennemsigtige og usynlige og gør det vanskeligt for dem at vurdere, hvem der er ansvarlig i de forskellige led i processen. Uformelle beslutningsgange kan være fleksible og handlingsorienterede, fordi beslutningsprocessen forkortes, men indebærer en fare for, at den helhedsorienterede dimension i indsatsen svækkes. En større tydelighed i forhold til rollefordeling, beslutningskompetencer og ansvar kunne nedbryde myter og skabe et bedre grundlag for beboernes medinddragelse i kvarterløftet. I tillæg hertil skal det tilføjes, at en manglende politisk forankring af projektet har medvirket til at skabe vanskelige betingelser for kvarterløftets forankring i Brøndby Strand - om end den politiske opmærksomhed nu er øget.

Borgernes mulighed for at deltage i kvarterløftet synes på nogle måder relativt begrænset, i og med at de primært inddrages i idéfasen og i mindre grad i den efterfølgende beslutnings- og koordineringsproces, der er centralt placeret hos sekretariatet og kommunen. Dialoggruppen, som består af en række lokale repræsentanter, er tænkt som et decentralt og tværgående forum i forhold til prioritering og koordinering af indsatsen. Imidlertid fungerer dialoggruppen ifølge beboerne mere som et informationsforum, hvorfor beboerne og lokale interessenter nogle gange synes, at de har vanskeligt ved at gøre deres indflydelse gældende.

Der tegner sig i forlængelse heraf et billede af en indsats, der er stærk i de enkelte projekter, men som overordnet set kan virke ad hoc-præget. Dette skal ses på baggrund af en uformelt organiseret kommunikation i kommunens administrative system og evt. et behov for at styrke indsatsens forskellige koordineringsled. Der er via tovholderne i forvaltningerne sikret en tæt sammenhæng mellem kvarterløftets initiativer og kommunale initiativer, som på længere sigt kan være bærende for indsatsens forankring. Men beboerne i fokusgruppeinterviewene savner et samlet helhedsbillede af kvarterløftindsatsen og en større grad af formidling til kvarterets beboere generelt.

Med et initiativ omkring et samlet kultur-, idræts- og sundhedshus har beboerne fra kvarterløftets begyndelse bidraget med ambitiøse og visionære ideer, som netop synes helhedsorienterede i deres udgangspunkt. Ideerne samles dog ifølge beboerne ikke op af kommunen, der ikke ønsker at gå så langt, som beboerne er parate til. Derfor oplever beboerne i nogen udstrækning kommunen som en modspiller frem for en medspiller, ligesom kommunen også opfattes som en barriere for sekretariatets handlemuligheder.

I lyset af de her nævnte organisatoriske barrierer har kvarterløftet taget initiativ til et reflektivt og fremadrettet midtvejsseminar på tværs af alle involverede aktører. På baggrund af midtvejsseminaret lægges op til en ny struktur i indsatsen i erkendelsen af, at der er behov for ændringer i kvarterløftets organisering.

Vollsmose

Vollsmose er et stort alment forstadsområde i Odense. Det er tydeligt afgrænset i forhold til den omkringliggende by og er kendt og stigmatiseret som et byområde med mange etniske minoriteter, sociale problemer og kriminalitet. Området er imidlertid meget differentieret med mindre bebyggelser af forskellig karakter og har et stort naturområde liggende midt i bydelen. Der var før kvarterløftet ikke mange aktivitetstilbud i kvarteret og fælles væresteder for hele området. Skolerne i kvarteret har en meget stor andel af tosprogede elever, bl.a. fordi beboere i området sender deres børn til andre skoler.

Det var en central målsætning i kvarterløftet, at vende beboerudviklingen i kvarteret, således at der blev en social og etnisk sammensætning, der i højere grad ligner resten af Odense. Midlerne til at nå dette mål var boliganvisning, en særlig beskæftigelsesindsats, samt forskellige tiltag for at forbedre kvarterets attraktivitet og omdømme. Her var fysiske forbedringer, markedsføring samt forbedring af trygheden vigtige elementer. Især en indsats mod og forebyggelse af kriminalitet blandt unge var i fokus ved en indsats i skoler og overfor unge, der forlader skolen.

Vollsmoseseekretariatet har imidlertid, på baggrund af erfaringerne fra de senere års udvikling i kvarteret, foreslået en markant ændring af målsætninger og strategi for Vollsmose. På trods af en rimelig succes med beskæftigelsesindsatsen er andelen af beboere uden beskæftigelse ikke blevet nedbragt, bl.a. fordi det har vist sig, at beboere, der kommer i arbejde, forlader området. Og den hidtidige indsats med boliganvisning, kriminalitetsbekæmpelse og fysiske forbedringer har ikke kunnet sikre en tilflytning af danskere i beskæftigelse – tværtimod er andelen af etniske minoriteter steget væsentligt. Nogle af årsagerne til udviklingen er, at mange flygtninge kommer til Vollsmose, og at ændringerne i boligfinansieringen for ejerboligerne har gjort det store udbud af ejerboliger i Odense mere konkurrencedygtige i forhold til de almene boliger. Men tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 1999) har også vist, at det er meget svært at tiltrække danskere, der har valgmuligheder på boligmarkedet, til boligområder med en stor andel etniske minoriteter.

På denne baggrund har man foreslået, at den såkaldte "normaliseringsmålsætning" – ændring af beboersammensætningen – opgives. I stedet ønsker man at satse på at gøre området velfungerende på egne præmisser, og at give området en funktion som "integrationssluse", hvor etniske minoriteter integreres før de eventuelt flytter videre.

Denne ændring af fokus fører imidlertid ikke til væsentlig omlægning af indsatsen, men til ændrede prioriteringer. Den fysiske indsats nedprioriteres, men der er fortsat en del aktivitet i de enkelte boligafdelinger, der har fået omprioritering. Den sociale indsats skal fokuseres mere mod at hjælpe de svageste grupper. Desuden er de ældre kommet mere i fokus. Indsatsen mod kriminalitet og hærværk har virket, men fortsættes med lidt andre midler, fx ved en mere målrettet indsats for at få unge indvandrere i uddannelse og beskæftigelse, samt etablere aktiviteter for dem. Et fortsat problem for området er imidlertid, at der mangler væresteder, og der er fortsat ikke givet grønt lys fra kommunen til etablering af et fælles kulturhus.

Et væsentligt indsatsområde, som også er vigtige for integrationen, er børn og unge, lige fra daginstitutionerne til udslusningen på arbejdsmarkedet.

En indsats, der også har haft en vis succes, er etablering af nye arbejdspladser og erhverv i området. Nogle af bygningerne er omdannet til kontorer for kommune og amt – desværre er amtets planer ændret med strukturen. Det lokale forretningscenter søges desuden ændret til et såkaldt "outlet" og der er lavet en handlingsplan for yderligere aktiviteter.

Der er sket en ændring af organiseringen i Vollsmose, som styrker samarbejdet med kommunen og gør organisationen mere flad. Det er i forvejen forvaltningerne der har været initiativtager til de fleste projekter, men i fremtiden vil kvarterløftseksariatet i endnu mindre omfang være initiativtager.

Sekretariatets rolle bliver i stedet at fungere som koordinator mellem de mange parter i kvarterløftet med mere fokus på at forbedre det lokale samarbejde. Der er brug for fortsat at fokusere på samarbejdet med boligselskaberne og at gøre noget nyt for at mobilisere beboerne til at deltage.

Vestbyen, Horsens

Vestbyen i Horsens er et gammelt arbejderkvarter tæt på bymidten. Kvarteret har båret præg af en stor fysisk nedslidning og utidssvarende små boliger. For en stor del af beboerne hersker en negativ social arv i form af ensomhedsproblemer, misbrug, arbejdsløshed, manglende uddannelse og generel mistrivsel. Generelt opleves en mangel på aktiviteter og tilbud til børn og unge i eftermiddagstimerne - også til foreningsløse børn og voksne.

Overordnet set følger indsatsen med enkelte justeringer de udpegede målsætninger og succeskriterier i kvarterplanen. Der er i vid udstrækning taget hånd om den fysiske nedslidning, som prægede Vestbyen ved kvarterløftets begyndelse. Det gælder såvel bydelens behov for forbedrede friarealer, byrum og facaderenovering. Særligt renoveringen af hovedgaden, Vestergade, har for beboerne og omgivelserne været et meget synligt og effektivt resultat af indsatsen, og dette projekt har også gødet grundlaget for nye fællesskaber.

Det kan på mange måder være en vanskelig opgave at yde en lokal indsats på beskæftigelsesområdet, men her kan kvarterløftet i Horsens fremhæves som en god model. Man har handlet på resultaterne af den indledende beskæftigelsesindsats og justeret målsætninger, så de er blevet realiserbare på lokalt niveau. Det er således lykkedes at lave en områdebaseret måling på de forskellige langtidslidende gruppers behov og i relation hertil skabe de rette beskæftigelsestiltag for den tungeste gruppe af langtidslidende. Herigennem er tilvejebragt en styrkelse af nogle af bydelens mange resourcesvage beboere.

Med undtagelse af bl.a. beskæftigelsesområdet tager kvarterløftsindsatsen i Vestbyen primært udgangspunkt i de eksisterende synlige kræfter i området og følger mulighedernes vej. Beboernes initiativer som byggesten for indsatsen er en positiv tilgang, fordi det skaber en høj grad af lokalt ejerskab til projekterne samt en stor sikkerhed for opbakning og forankring. Imidlertid kan der heri ligger også ligge en fare for, at vigtige og påtrængende temaer eller vinkler overses eller hurtigt opgives i indsatsen. – særligt set i lyset af det overordnede mål om at styrke de svage beboeres netværk og fællesskab - beboere der formentligt ikke har det fornødne overskud til at melde sig i indsatsen. Sekretariatet har dog opmærksomhed på dette, idet det løbende søger at supplere med forskellige aktiviteter for at dække alle områder.

Kvarterløftsindsatsen står stærkt i Horsens Kommune, idet projektet har en høj grad af politisk forankring – med borgmesteren som primus motor; derudover er kvarterløftet også forankret i det administrative system i og med, at alle medarbejdere i kvarterløftssekretariatet er kommunalt ansatte. Denne politiske og administrative opbakning om kvarterløftet giver sekretariatet en stor frihed til at gennemføre de enkelte tiltag lokalt.

Der ligger en stor udfordring i at koordinere de mange initiativer og projekter på tværs af kvarterløftsindsatsen. I relation hertil synes den samlede viden om projekterne og det større overblik over indsatsen ifølge beboerne primært at være centreret hos få personer, om end der afholdes et årligt status- og infomøde med deltagelse fra politikere, samarbejdspartnere og arbejdsgrupper. Dette kan på længere sigt være en sårbar situation bl.a. set i lyset af behovet for en forankring af projekterne og vigtigheden af, at forskellige perspektiver på indsatsen foldes tilstrækkeligt ud i en tværgående dialog. En større grad af tværgående meningsudveksling blandt såvel professionelle som aktive beboere kan sikre beboernes ønske om en styrkelse af den helhedsorienterede indsats.

Der er god sammenhæng mellem beboernes ønsker og de gennemførte projekter i bydelen. Beboerne tildeles generelt en meget stor beslutningskompetence og direkte indflydelse på kvarterløftets udvikling. Denne decentraliserede organisering og forholdsvis korte beslutningsprocesser sikrer en hurtig vej fra idé til handling, hvilket igen har en meget positiv effekt på det lokale engagement. Beboerne i fokusgruppen finder, som nævnt, at der er behov for en større sammenhæng, koordinering og samarbejde mellem de enkelte arbejdsgruppers projekter.

Behovet for en mere overordnet styring fra sekretariatets side er centralt i forhold til Beboerhuset, som er et godt eksempel på et sted, hvor det fremtidige samarbejde i kvarteret kan forankres. Således er der store forventninger til beboerhusets funktion i bydelen. Imidlertid vurderer beboerne, at der er et behov for en større grad af central styring af projektet, således at der sikres repræsentativitet omkring husets organisering og en bred tilslutning til udviklingen af husets aktiviteter – som "kvarterets beboerhus" frem for et hus for en særlig gruppe.

Set i forhold til beboerhusets centrale rolle i kvarterplanen som et væsentligt omdrejnings- og forankringspunkt for kvarterløftet i Vestbyen, synes projektet ifølge beboerne at have tabt en smule terræn. For således at kunne opfylde et af kvarterplanens succeskriterier om, at beboerhuset "bliver brugt af alle kvarterets borgere i alle aldre og med forskellige baggrunde til bred vifte af aktiviteter" er det vigtigt, at der tages hånd om den indledende organisering af projektet, så flere beboere får indflydelse på projektets gang. Netop derfor arbejder beboerhusgruppen ifølge sekretariatet aktuelt med at hverve nye medlemmer til gruppen og styrke den brede tilslutning til huset.

Oversigt over indsatsen i de 5 kvarterløft

I dette kapitel gives en oversigt over indsatsen i de fem kvarterløft baseret på en projektdatabase, som områderne selv har indberettet data til. Database er baseret på, at områderne har opdelt deres aktiviteter i "projekter", som er nogenlunde homogene med hensyn til formål og indhold. Dette har i nogle tilfælde vist sig vanskeligt, fordi nogle aktiviteter vedrører mange forskellige typer af indsatser og har flere forskellige målgrupper.

Et andet problem, som ikke er løst entydigt i de enkelte områder, er, hvilke aktiviteter der regnes med til kvarterløftet. Det ideelle udgangspunkt burde være, at alle igangsatte aktiviteter i de pågældende områder burde medregnes, fordi de alle bidrager til at løfte kvarteret, uanset om de er finansieret med kvarterløftmidler eller andre midler. I en del tilfælde er andre midler desuden blevet givet netop fordi der i forvejen er en kvarterløftindsats i gang. Det gælder for eksempel midler fra byfornyelsesloven eller omprioritering af almene boligområder.

Alt i alt betyder dette imidlertid, at opgørelsen for nogle af kvarterløftområderne kan mangle data om indsatser, som ikke er finansieret med kvarterløftmidler, mens der for andre er mange midler finansieret af andre kilder.

Antallet af projekter og deres status

Det fremgår af Tabel 1, at der i alt er blevet indberettet 246 forskellige projekter til databasen. Af disse er der imidlertid 18, som er opgivet igen og 28 er kun på ideplan. Der er således 200 projekter, som er aktive i områderne. Af disse er 74 allerede blevet afsluttet på en eller anden måde.

Tabel 1. Status for projekterne i starten af 2004 (For Nordvest Kvarteret starten af 2005).

Status for projektet	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Er på idéplan	5	3	12	6	2	28
Er besluttet	12	5	2	3	1	23
Er under realisering	24	18	19	34	8	103
Er gennemført og afsluttet	16	17	0	24	3	60
Er i drift (anlægsprojekter)	1	1	2	0	2	6
Er opgivet	1	7	0	10	0	18
Er forankret	1	0	0	7	0	8
I alt	60	51	35	84	16	246

Vollsmose har det største antal projekter og Vestbyen det mindste antal. De to Nørrebro kvarterer har 50-60 projekter og Brøndby Strand 35.

I det følgende beskrives hvilke typer af projekter, der er i gang. De opgivne projekter og projekter på ideplan er således ikke med i tallene.

Budgetteret ressourceforbrug og dets finansiering

I Tabel 2 vises det budgetterede forbrug af midler til igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene fordelt på deres status.

Tabel 2. Budgetteret ressourceforbrug i millioner kr. på igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene ved starten af 2004.

	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollmose	Vestbyen	I alt
Er besluttet	59,4	6,3	1,7	4,8	1,5	74
Er under realisering	100,4	136,8	36,1	73,1	73,1	420
Er gennemført og afsluttet	4,4	3,7	0,0	17,8	2,4	28
Er i drift (anlægsprojekter)	1,0	0,2	0,8	0,0	10,5	13
Er forankret	0,5	0,0	0,0	11,9	0,0	12
I alt	166	147	39	108	87	546
Procentfordeling						
Er besluttet	36 %	4 %	4 %	4 %	2 %	13 %
Er under realisering	61 %	93 %	94 %	68 %	84 %	77 %
Er gennemført og afsluttet	3 %	3 %	0 %	17 %	3 %	5 %
Er i drift (anlægsprojekter)	1 %	0 %	2 %	0 %	12 %	2 %
Er forankret	0 %	0 %	0 %	11 %	0 %	2 %
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Det ses af tabellen, at der ved starten af 2004 var budgetteret med et ressourceforbrug til projekterne på i alt 546 mio. kr. Der anvendes flest midler i de ældre bykvarterer i København, færrest i Brøndby Strand. Kun 9 pct. af midlerne vedrører afsluttede projekter, mens 13 pct. projekter der er besluttet, men ikke kommet i gang endnu. Især mange af Nørrebro Parks midler er bundet til projekter i en opstartsfasen, og der er også her projekter på ideplan til en samlet værdi af 140 mio. kr. Også Brøndby Strand har projekter på ideplan til en værdi af 20 mio.

I Tabel 3 ses, hvordan de igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene er finansieret opdelt på oprindelige kvarterløftmidler, supplerende midler fra Statens Kvarterløftsekretariat, midler fra kommunerne og midler fra andre kilder. Endelig er der projekter, hvor finansieringen ikke er endelig på plads.

Tabel 3. Finansieringen af igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene.

	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollmose	Vestbyen	Alle
Oprindelige kvarterløftmidler	65,3	127,3	25,7	8,3	72,5	299
Supplerende midler fra Statens Kvt. Sekr.	0,9	0,0	0,0	1,0	0,0	2
Supplerende midler fra kommunen	45,5	7,6	16,8	78,8	1,5	150
Andre midler	53,8	2,7	2,7	19,5	3,7	82
Ikke finansieret	0,2	9,8	-6,6	0,0	9,8	13,4
Budget i alt	166	147	39	108	87	547
Procentfordeling						
Oprindelige kvarterløftmidler	39 %	86 %	67 %	8 %	83 %	55 %
Supplerende midler fra Statens Kvt. Sekr.	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %
Supplerende midler fra kommunen	27 %	5 %	43 %	73 %	2 %	27 %
Andre midler	32 %	2 %	7 %	18 %	4 %	15 %
Ikke finansieret	0 %	7 %	-17 %	0 %	11 %	2 %
I alt budgetteret	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Det ses, at lidt over halvdelen af projekterne er finansieret med kvarterløftmidler, som er tilvejebragt gennem aftalen mellem kommunen og staten fra starten. Dertil kommer 27 pct. som supplerende midler fra kommunerne og 15 pct. fra andre finansieringskilder. 2 pct. af midlerne mangler finansiering.

Der er imidlertid store forskelle på finansieringen i de enkelte områder. I Nordvest Kvarteret og Vestbyen er indsatsen for mere end 80 pct.s vedkommende finansieret med kvarterløftmidler. Især i Vollsmose er det kommunen, som er en stor ekstra bidragyder, men også i Brøndby Strand. Midler fra andre kilder er især omfattende i Nørrebro Park, og der er også en del i Vollsmose. Det må imidlertid bemærkes, at en del af forskellene kan skyldes, at ikke alle kommunale aktiviteter er medregnet i nogle områder.

Typen af indsats

Kvarterløftene er blevet bedt om at karakterisere, hvilke typer af indsats de enkelte projekter omfatter. Der kunne angives op til tre forskellige typer for samme projekt. I øverste del af Tabel 4 er projekterne fordelt på den indsatstype, der er nævnt som den vigtigste – i alt opdelt i 10 forskellige indsatstyper. Nederst i tabellen er vist det antal projekter, som i alt vedrører de forskellige indsatstyper.

Tabel 4. Igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene fordelt på **type af indsats**, hhv. den primære type for projekterne og alle de typer af indsats, som anvendes i projekterne.

Primær indsatstype	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Boliger og friarealer	4	1	5	1	4	15
Byrum og grønne omr.	13	6	4	13	6	42
Rammer for byfunktioner	0	0	3	1	1	5
Service og byfunktioner	0	2	1	8	1	12
Erhverv og beskæftigelse	9	2	1	6	0	18
Sociale, uddannelse og sundhed	10	4	2	22	1	39
Integration	1	2	0	3	0	6
Kultur og fritid mv.	2	9	5	6	1	23
Information og deltagelse	9	4	1	8	0	22
Andet	6	11	1	0	0	18
I alt	54	41	23	68	14	200
I alt anvendte indsatstyper						
Boliger og friarealer	4	2	5	1	5	17
Byrum og grønne omr.	16	12	5	17	11	61
Rammer for byfunktioner	0	0	4	2	1	7
Service og byfunktioner	3	6	1	16	6	32
Erhverv og beskæftigelse	12	3	5	8	2	30
Sociale, uddannelse og sundhed	14	7	12	39	3	75
Integration	1	8	7	14	0	30
Kultur og fritid mv.	7	29	11	37	12	96
Information og deltagelse	10	11	1	12	0	34
Andet	7	23	1	5	2	38
I alt	74	101	52	151	42	420

De første tre indsatstyper er fysiske tiltag til forbedring af boliger, byrum eller faciliteter i kvarteret. Næsten 1/3 af projekterne (61) har dette som den primære indsatstype, mens i alt 85 projekter indeholder fysiske tiltag. Antallet af fysiske projekter i de enkelte områder siger imidlertid ikke så meget om indsatsens størrelse, da de kan have et meget forskelligt omfang. Der er især mange projekter, der drejer sig om forbedring af byrum og grønne områder. For Vestbyen i Horsens er 11 ud af 14 projekter primært af fysisk karakter. Nørrebro Park og Nordvest har ikke nogen "aktive" projekter, som drejer sig om rammer for byfunktioner, men Nørrebro Park har et projekt på ideplan om et kulturhus, som forhandles med kommunen.

32 projekter vedrører forbedring af service og byfunktioner i områderne, heraf er det dog kun 12, der har det som den primære del af projektet, mens

det for 20 er en del af en anden type af indsats. Det er især Vollsmose, som har mange af denne type af projekter.

18 projekter har erhverv og beskæftigelse som den primære indsatsstype, mens i alt 30 projekter beskæftiger sig med det. Det er især Nørrebro Park og Vollsmose, som har høj aktivitet her.

Sociale indsats, uddannelse og sundhed er den indsatsstype, hvor flest projekter har den primære indsats. 39 projekter har dette som den primære indsats og 75 projekter bruger dette. Vollsmose er den absolutte topscorer her med 22 projekter, mens der ikke er mange af denne type af projekter i de øvrige områder, bortset fra Nørrebro Park.

Kun 6 projekter er en direkte integrationsindsats, men i alt 30 projekter vedrører integration. Det er især Vollsmose, som har mange af disse projekter. Der er desuden en del i Nordvest og Brøndby Strand, men kun et i Nørrebro Park og ingen i Vestbyen.

Kultur og fritidsprojekter er der mange af, især i Nordvest Kvarteret og i Vollsmose, og i alt 96 projekter er direkte eller indirekte indenfor dette område. Endelig er der 22 projekter vedrørende information og borgerinddragelse og 18 projekter, som ikke har kunnet placeres i de givne kategorier.

Der er stor forskel på ressourceindsatsen i de enkelte projekter. Omfanget af indsatsen belyses bedre ved de budgetterede udgifter. I Tabel 5 ses disse for de igangværende og gennemførte projekter fordelt på primære indsatsstype.

Tabel 5. De **budgetterede udgifter** for igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene fordelt på primær **type af indsats** (mio. kr.).

	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Boliger og friarealer	96,0	120,0	26,5	0,0	52,2	295
Byrum og grønne omr.	59,4	13,0	1,2	30,2	6,9	111
Rammer for byfunktioner	0,0	0,0	0,3	3,4	16,0	20
Service og byfunktioner	0,0	0,1	6,0	12,5	10,0	29
Erhverv og beskæftigelse	3,1	0,1	0,2	1,8	0,0	5
Sociale, uddannelse og sundhed	2,7	1,1	1,3	39,9	2,0	47
Integration	1,0	0,3	0,0	2,5	0,0	4
Kultur og fritid mv.	0,3	2,1	2,7	8,3	0,4	14
Information og deltagelse	2,7	0,8	0,3	9,0	0,0	13
Andet	0,4	9,6	0,3	0,0	0,0	10
I alt	166	147	39	108	87	546
Boliger og friarealer	58,0 %	81,6 %	68,5 %	0,0 %	59,6 %	53,9 %
Byrum og grønne omr.	35,9 %	8,9 %	3,0 %	28,1 %	7,9 %	20,3 %
Rammer for byfunktioner	0,0 %	0,0 %	0,7 %	3,1 %	18,3 %	3,6 %
Service og byfunktioner	0,0 %	0,1 %	15,5 %	11,6 %	11,4 %	5,2 %
Erhverv og beskæftigelse	1,9 %	0,0 %	0,5 %	1,7 %	0,0 %	0,9 %
Sociale, uddannelse og sundhed	1,6 %	0,8 %	3,3 %	37,1 %	2,3 %	8,6 %
Integration	0,6 %	0,2 %	0,0 %	2,3 %	0,0 %	0,7 %
Kultur og fritid mv.	0,2 %	1,4 %	7,0 %	7,7 %	0,5 %	2,5 %
Information og deltagelse	1,6 %	0,5 %	0,9 %	8,4 %	0,0 %	2,3 %
Andet	0,2 %	6,5 %	0,6 %	0,0 %	0,0 %	1,9 %
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Det ses, at langt størsteparten af midlerne bruges til fysiske indsats og specielt til bolig- og bygningsforbedring, der sluger over halvdelen af pengene. Men disse er skævt fordelte mellem områderne, idet det især er i de ældre byområder, at denne indsats er omfattende. Brøndby Strand har dog også nogle store projekter, mens Vollsmose ikke har nogen under kvarterløftet.

I Vollsmose er der imidlertid igangsat renoveringsprojekter udenfor kvarterløftregi i forbindelse med en omprioritering af boligafdelingerne.

Renovering af byrum og grønne områder er en anden stor indsatsstype, som bruger 20 pct. af midlerne. Indsatsen her er imidlertid koncentreret til Nørrebro Park og Vollsmose, mens de øvrige områder bruger mindre end 10 pct. af midlerne her.

Vestbyen er ved at realisere et beboerhus til 16 mio. Vollsmose er ved at etablere et værested kaldet Café Egetræet, men har samtidigt lagt et større beboerhusprojekt til 15 mio. kr. i mølpose. Brøndby Strand har igangsat to projekter med væresteder for hhv. etniske ældre og for unge. I Nørrebro Park er der et såkaldt multikulturhus på ideplan, men det mangler tilsagn fra kommunen og endelig finansiering.

Blandt de "ikke-fysiske" indsats er der brugt flest penge på området sociale indsats, uddannelse og sundhed (8,6 pct.), men det skyldes først og fremmest en omfattende indsats i Vollsmose. I de øvrige områder er der kun brugt mellem 1 og 3 mio. kr. på området.

Med hensyn til indsatsområdet "service og byfunktioner" (29 mio.) er der i Vollsmose brugt en del midler på at etablere en forbedret offentlig service i området. I Vestbyen er der et projekt om udvikling af privat service - private butikker, restauranter mv. I Brøndby Strand er pengene brugt til driftsstøtte til mødesteder: Beboerlokaler, cafeer, værepladser.

Der er brugt 5 mio. kr. på erhverv og beskæftigelse, som især har været på dagsorden i Nørrebro Park og Vollsmose, mens der er brugt få ressourcer i de øvrige områder.

Kultur- og fritidsindsatser er der brugt 14 mio. kr. på, hvoraf mere end halvdelen er brugt i Vollsmose. Der er desuden brugt mere end 2 mio. kr. i både Nordvest Kvarteret og Brøndby Strand. Som det fremgår af Tabel 4, har der imidlertid været en del projekter i alle årene, hvor kultur og fritid er indgået som noget sekundært i forbindelse med andre indsatser.

Endelig ses det, at der er budgetteret med 13 mio. kr. til borgerdeltagelse og informationsvirksomhed, som især er brugt i Vollsmose (9 mio.).

Formålene med indsatsen

I Tabel 6 er de igangværende og gennemførte projekter fordelt på, hvilket formål, de har – hhv. det primære formål og alle de angivne 3 vigtigste formål.

Det ses, at projekterne er spredt ud over mange forskellige formål. I Tabel 7 ses desuden, hvordan de budgetterede midler er spredt til de primære formål med projekterne.

Forbedring af boligkvaliteten er det formål, der bruges flest penge på, efterfulgt af formålet at gøre byområdet mere attraktivt. Det er især i Nordvest Kvarteret, Nørrebro Park og Vestbyen at forbedring af boligkvaliteten er vigtige, mens der især bruges mange penge på forbedring af bymiljøet i Nørrebro Park, Vestbyen og Vollsmose.

Øget udbud af service i bydelen har været vigtige i 2 områder Nørrebro Park og Vollsmose og i en vis udstrækning i Nordvest Kvarteret. Der er især brugt penge på at øge udbudet af kultur og idrætstilbud i Nordvest Kvarteret og Vollsmose, samt i Brøndby Strand. Etablering af nye virksomheder har været i fokus i Nørrebro Park.

Vollsmose har brugt flest midler på at mindske sociale problemer, men der har også været mindre projekter med dette formål i Brøndby Strand. Tryghed har været i fokus i Vestbyen og Vollsmose, men der har også været projekter i de øvrige kvarterer.

Kun en lille del af midlerne (10 mio.) bruges på projekter, der har integration som vigtigste formål, men der er tale om i alt 25 projekter. I alt er der dog 34 projekter med integration som et af de tre vigtigste formål med indsatsen. Det er især Vollsmose, som har brugt penge på dette.

Der er mange projekter, som har haft de mere brede formål at styrke organiseringen i kvarteret og de sociale netværk (i alt 76 projekter), og der er

også en del af midlerne, som er brugt til projekter med dette primære formål (i alt 27 mio. kr.). Heri indgår midler til etablering af beboerhuse, fx i Vestbyen.

Tabel 6. Igangværende og gennemførte projekter i kvarterløftene fordelt på **formål** – hhv. på primære formål og på alle angivne formål.

Primære formål	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Forbedre boligkvaliteten	3	1	3	0	1	8
Gøre byområdet fysisk mere attraktivt	16	4	4	12	5	41
Øge udbudet af service	3	2	0	6	0	11
Øge udbudet af kultur og idrættstilbud	3	6	2	6	1	18
Mindske sociale problemer	3	0	5	17	0	25
Øge beskæftigelsen blandt beboerne	7	0	1	5	1	14
Etablere nye virksomheder	4	1	0	0	0	5
Integration af indvandrere	4	3	0	5	0	12
Gøre området mere trygt	0	1	0	1	3	5
Styrke organiseringen	0	4	0	3	0	7
Styrke de sociale netværk i øvrigt	4	3	2	3	3	15
Forbedre områdets omdømme	0	0	1	1	0	2
Styrke lokal identitet og tilknytning	3	0	4	3	0	10
Andet	4	16	1	6	0	27
I alt	54	41	23	68	14	200
I alt formål						
Forbedre boligkvaliteten	4	2	4	0	4	14
Gøre byområdet fysisk mere attraktivt	16	11	5	14	9	55
Øge udbudet af service	3	6	0	8	1	18
Øge udbudet af kultur og idrættstilbud	5	9	3	7	3	27
Mindske sociale problemer	5	2	6	24	1	38
Gøre sociale problemer mindre synlige	0	0	0	2	1	3
Øge beskæftigelsen blandt beboerne	9	0	3	9	1	22
Etablere nye virksomheder	5	2	0	2	0	9
Integration af indvandrere	8	7	5	14	0	34
Gøre området mere trygt	4	1	3	11	6	25
Styrke organiseringen	1	9	1	10	1	22
Styrke de sociale netværk i øvrigt	8	14	9	17	6	54
Forbedre områdets omdømme	3	5	4	16	2	30
Styrke lokal identitet og tilknytning	4	13	9	9	7	42
Andet	6	23	3	16	0	48
I alt	81	104	55	159	42	441

Desuden er der 42 projekter, som har haft som et af flere formål at styrke lokal identitet og tilknytning. De fleste af disse projekter drejer sig om information og kommunikation, men der har også været andre aktiviteter med dette formål i Nørrebro Park (Kulturelle markedsdage) og især i Brøndby Strand, hvor blandt andet kvarterhuset har dette formål, som udgør 18 af de 21 mio. der i alt er brugt til dette formål.

Endelig har 30 projekter, som et af flere formål at forbedre områdets omdømme. Halvdelen af disse er placeret i Vollsmose.

Tabel 7. De budgetterede midler til igangværende og afsluttede projekter fordelt på projekternes primære formål.

	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Forbedre boligkvaliteten	66,0	120,0	8,4	0,0	25,0	219
Gøre byområdet fysisk mere attraktivt	61,0	12,4	1,2	27,2	32,1	134
Øge udbudet af service	30,0	0,1	0,0	9,5	0,0	40
Øge udbudet af kultur og idrætstilbud	0,2	10,7	2,0	8,8	0,5	22
Mindske sociale problemer	1,0	0,0	1,5	36,6	0,0	39
Øge beskæftigelsen blandt beboerne	0,7	0,0	0,2	1,2	2,0	4
Etablere nye virksomheder	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	3
Integration af indvandrere	1,5	0,6	0,0	7,5	0,0	10
Gøre området mere trygt	0,0	0,1	0,0	2,7	11,2	14
Styrke organiseringen	0,0	0,6	0,0	2,8	0,0	3
Styrke de sociale netværk i øvrigt	0,9	0,3	0,4	5,7	16,7	24
Forbedre områdets omdømme	0,0	0,0	0,3	0,7	0,0	1
Styrke lokal identitet og tilknytning	0,6	0,0	18,7	2,2	0,0	21
Andet	1,3	2,3	6,0	2,6	0,0	12
I alt	166	147	39	108	87	546

Målgrupper for projekterne

I Tabel 8 er projekterne fordelt på hvilke beboere i kvarteret, der er anført som primær målgruppe for indsatsen.

Størsteparten af projekterne er ikke rettet mod en specifik befolkningsgruppe, men mod hele kvarteret. Der er desuden en del projekter som er rettet mod beboere i et bestemt delområde eller ejendom.

29 projekter har direkte eller indirekte det lokale erhvervsliv som målgruppe. De findes især i de to københavnske kvarterer.

En række af projekterne er rettet mod forskellige aldersgrupper. Der er mange projekter for børn og unge (75) og nogle enkelte projekter for ældre. Børn og unge har især været i fokus i Vollsmose og Brøndby Strand.

16 projekter har indvandrere som primære målgruppe og 34 projekter i alt er rettet mod indvandrere. Ca. en tredjedel af disse vedrører unge indvandrere. Andre vedrører specielt kvinder, mænd eller ældre.

Endeligt er der hhv. 12 og 10 projekter rettet mod arbejdsløse og misbrugere.

40 pct. af projekterne inddrager offentligt ansatte fx i lokale skoler og institutioner.

Tabel 8. Igangværende og planlagte projekter i kvarterløftene fordelt på **målgrupperne** for indsatsen – hhv. primære målgruppe og alle anførte målgrupper.

Primær målgruppe	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Alle beboere	27	20	2	23	6	78
Beboere i delområde/boligafdeling	5	3	4	1	3	16
Beboere i ejendom	2	1	0	0	1	4
Erhvervslivet	4	6	0	0	0	10
Børn	1	2	8	15	1	27
Unge	5	4	2	11	2	24
Familier	0	0	0	1	0	1
Enlige	1	0	0	0	0	1
Ældre	1	1	1	1	0	4
Unge indvandrere	1	0	3	2	0	6
Indvandrerfamilier	0	1	0	1	0	2
Indvandrerkvinder	2	1	0	1	0	4
Indvandrer mænd	0	0	0	1	0	1
Ældre indvandrere	0	1	1	1	0	3
Arbejdsløse	2	0	1	6	0	9
Misbrugere	2	0	0	2	0	4
Offentligt ansatte	1	0	0	0	0	1
Kvinder	0	1	0	0	0	1
Andre grupper	0	0	1	2	1	4
Alle	54	41	23	68	14	200
Alle målgrupper						
Alle beboere	28	39	6	25	11	109
Beboere i delområde/boligafdeling	7	10	4	1	4	26
Beboere i ejendom	3	1	0	0	3	7
Erhvervslivet	5	15	3	2	4	29
Børn	1	4	10	17	3	35
Unge	5	6	10	23	6	50
Familier	1	7	2	8	7	25
Enlige	1	1	0	0	1	3
Ældre	2	1	3	1	2	9
Unge indvandrere	4	2	3	2	0	11
Indvandrerfamilier	2	2	0	6	0	10
Indvandrerkvinder	2	1	0	3	0	6
Indvandrer mænd	0	1	0	2	0	3
Ældre indvandrere	0	1	1	2	0	4
Arbejdsløse	3	0	1	8	0	12
Misbrugere	2	0	0	6	0	8
Offentligt ansatte	1	0	0	68	14	83
Kvinder	0	1	0	0	0	1
Andre grupper	1	5	4	3	1	14
Alle	68	97	47	177	56	445

Organiseringen af indsatsen

Projekt databasen indeholder også nogle data om organiseringen af projekterne – om hvem der er hovedansvarlig for projekterne, og hvem der inddrages i dem. I Tabel 9 er projekterne fordelt på, hvem der hovedansvarlig.

Tabel 9. Projekterne (igangværende og gennemførte) fordelt på hvem, der er **hovedansvarlig** for gennemførelsen.

Hovedansvarlig for projektet	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Det lokale kvarterløftsekretariat	46	25	14	5	10	100
Kommunal forvaltningsenhed	2	3	5	54	2	66
Kommunal institution	5	2	3	8	0	18
Boligselskab	0	0	0	0	1	1
Lokal forening/privat institution	1	3	1	0	0	5
Lokale erhverv	0	2	0	0	0	2
Andre	0	6	0	1	1	8
I alt	54	41	23	68	14	200

Ca. halvdelen af projekterne er placeret hos kvarterløftsekretariaterne, men der er stor forskel på områderne. Især i Nørrebro Park, men også i Nordvest Kvarteret, Brøndby Strand og Vestbyen har sekretariatet en større andel af projekterne. Vollsmose skiller sig ud ved, at projekterne styres fra de kommunale forvaltninger, mens sekretariatet kun står for en lille del af dem. I alt styres en tredjedel af projekterne fra forvaltningerne og ca. 10 pct. af dem fra lokale institutioner. Endelig er der 16 projekter som styres af andre – et boligselskab, lokale foreninger mv. og lokale erhverv. I Vollsmose og Nørrebro Park er der også projekter i området, som styres af boligforeninger, men disse hører ikke ind under kvarterløftindsatsen.

I Tabel 10 er projekterne fordelt på, hvilke samarbejdspartnere der i øvrigt er inddraget. Det ses af tabellen, at den kommunale forvaltning også ofte er inddraget i projekter, som de ikke selv har ansvaret for, eller at flere forvaltninger er inddraget. Det gælder især i de københavnske kvarterer og Brøndby Strand. Også de lokale institutioner inddrages ofte – især i Vollsmose. Der samarbejdes med en del private aktører – boligselskaber, lokale erhverv, lokale foreninger og netværk. Boligselskaberne er især på banen i Vollsmose og Brøndby Strand, lokale erhverv i de københavnske kvarterer og Vollsmose, hvor også lokale foreninger mv. spiller en rolle. I Nørrebro Park og Vestbyen er der desuden en del samarbejde med lokale netværk.

Beboerne som helhed nævnes sjældent som en af de tre vigtigste samarbejdspartnere – oftest i Nørrebro Park og Vestbyen.

Tabel 10. Igangværende og planlagte projekter i kvarterløftene fordelt efter **samarbejdspartnere** – hhv. den primære samarbejdspartner og alle.

Primære samarbejdspartnere	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Kommunal forvaltningsenhed	15	7	5	8	5	40
Kommunal institution	6	5	1	25	2	39
Boligselskab	2	1	5	10	0	18
Lokal forening/privat institution	5	8	2	2	2	19
Lokale erhverv	3	3	1	3	0	10
Netværk	4	1	1	0	1	7
Statslige partnere	1	1	0	0	0	2
Beboere	6	1	4	1	4	16
Andre	3	12	3	5	0	23
I alt	54	41	23	68	14	200
Alle samarbejdspartnere						
Kommunal forvaltningsenhed	19	16	15	8	6	64
Kommunal institution	11	11	4	29	5	60
Boligselskab	6	3	7	16	0	32
Lokal forening/privat institution	13	14	6	14	2	49
Lokale erhverv	9	7	2	10	4	32
Netværk	15	4	4	0	11	34
Statslige partnere	1	1	0	0	0	2
Beboere	15	5	4	1	13	38
Andre	6	26	6	21	0	59
I alt	95	87	48	99	41	370

Borgerdeltagelsen

I forbindelse med indberetningerne til projektdatabasen er kvarterløftene blevet bedt om at skønne omfanget af forskellige former for borgerinddragelse. Det drejer sig om borgerdeltagelse i arbejdsgrupper, borgerdeltagelse i borgermøder, borgerdeltagelse i andre arrangementer og antal brugere af faciliteter, som er tilvejebragt i forbindelse med kvarterløftet. Der må her være tale om noget usikre skøn, hvorfor tallene skal tages med et stort forbehold.

Tabel 11. Det gennemsnitlige antal borgere, som er inddraget i forskellige sammenhænge i projekter med forskellige typer af indsatser.

Primær type af indsats	Borgerdeltagelse i arbejdsgrupper	Borgerdeltagelse i borgermøder	Borgerdeltagelse i arrangementer	Antal brugere af faciliteter
Boliger og friarealer	21	56	45	1.727
Byrum og grønne omr.	19	33	23	1.148
Rammer for byfunktioner	10	0	55	60
Service og byfunktioner	1	0	0	55
Erhverv og beskæftigelse	4	0	82	639
Sociale, uddannelse og sundhed	1	1	62	194
Integration	0	0	0	251
Kultur og fritid mv.	6	9	888	125
Information og deltagelse	6	6	203	2.878
Alle projekter	8	13	165	1.046

Det ses af Tabel 11, at det, som man kan forvente, især er som brugere af faciliteter, at borgerne berøres af kvarterløftet, samt ved generelle arrangementer. Der er færrest, som inddrages direkte i arbejdsgrupper og kun lidt flere gennem borgermøder.

Der er væsentlige forskelle på borgerinddragelsen i de forskellige indsats typer. Inddragelse af borgere i arbejdsgrupper sker primært omkring de fysiske projekter – boliger og byrum. Desuden omkring kultur og fritid og information og deltagelse. Det samme mønster gælder for inddragelse via borgermøder. Deltagelse i generelle arrangementer finder især sted under kultur og fritidsindsatser, mens etablering af faciliteter med mange brugere især sker ved bolig og byrumsforbedring, samt ved informationsprojekter, der fx kan være lokal TV.

I Tabel 12 vises det gennemsnitligt angivne antal borgere pr projekt for hver type af inddragelse i de fem kvarterløftområder.

Tabel 12. Det gennemsnitlige antal borgere som inddrage pr. projekt ved forskellige former for inddragelse.

	Nørrebro Park	Nordvest	Brøndby Strand	Vollsmose	Vestbyen	Alle
Borgerdeltagelse i arbejdsgrupper	10	12	6	2	24	8
Borgerdeltagelse i borgermøder	12	12	9	2	86	13
Borgerdeltagelse i arrangementer	214	135	219	143	80	165
Antal brugere af faciliteter	2736	790	24	359	285	1046

Vestbyen ser ud til at have haft flest borgere engageret i arbejdsgrupper og borgermøder, hvilket kan hænge sammen med den overvejende fysiske indsats, mens der har været relativt få i Vollsmose, hvor der har været mange forskellige typer af projekter, som ofte er styret fra forvaltningen. Alle områderne har mange deltagere i arrangementer og brugere af faciliteter.

Nørrebro Park

Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001

Nørrebro Park kvarteret/ Ydre Nørrebro Syd udgør en tredjedel af bydelen Ydre Nørrebro. Kvarteret er et fuldt udbygget storbyområde med cirka 16.000 beboere. Kvarteret er et sammensat område med boligbebyggelser fra forskellige tidsperioder, strøggader med et livligt butiksliv og Nørrebro-parken som stort rekreativt område.

Området er afgrænset af overordnede veje med stor trafikbelastning. Det afgrænses af Jagtvej, Ågade/Bispe-engbuen, banen og Nørrebrogade. Hille-rødgade og Lundtoftegade, der er fordelingsgader, gennemskærer og opdeler området. Der er cirka 16.000 indbyggere og 10.000 boliger i kvarteret.

Kvarteret er opbygget af karréer, som den dominerende bebyggelsesstruktur. Størstedelen af kvarteret var udbygget før 1940, men en del (det almene boligområde i Lundtoftegade) er bygget senere. Erhvervsanvendelsen er koncentreret langs strøggaderne og i få mindre erhvervsområder.

Nørrebro Park har en bred sammensætning af boliger med forskellige ejerformer, som afviger relativt lidt fra Københavns Kommune. Den dominerende ejerform er dog andelsboliger (54 pct.) og private udlejningsboliger (22 pct.).

Næsten halvdelen af boligerne er under 60 m². Bygningerne er fortrinsvist opført før 1940 (80 pct.), og en meget stor del af dem har en eller anden form for installationsmangler (40 pct.).

Der er store forskelle mellem delområderne mht. boligforhold, beboersammensætning og sociale forhold.

Beboersammensætningen

Nørrebro Park havde ved starten af kvarterløftet lidt flere enlige og færre børnefamilier end kommunen som helhed. Der var en overrepræsentation af unge i alderen 18-34 år og færre ældre. Der var desuden en del færre børn i alderen 7-17 år.

Beboernes økonomiske ressourcer var en del mindre end kommunens. Således var gennemsnitsindkomsten for voksne over 17 år 14 pct. mindre end kommunens, og husstandsformuen udgjorde kun 12 pct. af gennemsnittet i København.

Generelt var den sociale sammensætning i Nørrebro Park ikke meget anderledes end kommunen som helhed. Der var lidt flere kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister i kvarteret, men ikke mange. Der var lidt flere delvist beskæftigede end i kommunen. Det var især de studerende, som var overrepræsenteret i kvarteret. Der var relativt få folkepensionister. Det var især de fuldt beskæftigede med middel-høj indkomst, som var underrepræsenteret.

Der var næsten samme andel indvandrere fra 3. verdenslande i Nørrebro Park som i kommunen som helhed - ca. 15 pct. af beboerne.

Erhverv og beskæftigelse

Der var en del erhverv i Nørrebro Park, men langt fra så mange som i København som helhed og i Nordvest Kvarteret. Det drejede sig især om små virksomheder. Der var især relativt færre beskæftigede i servicevirksomheder, men også få i fremstillingserhverv.

I perioden 1998-2002 gik antallet af arbejdspladser i kvarteret tilbage i forhold til kommunens udvikling. Det var især serviceerhvervene som gik tilbage, mens der var en mindre vækst i fremstillingserhverv.

Forsyning med service

Kvarteret havde en rimelig god dagligvareforsyning, men manglede udvalgsvarer. Der var desuden en dårlig forsyning med restauranter og i en vis udstrækning også med andre forlystelser, selv om denne var bedre end i Nordvest Kvarteret. Der var i 1998-2002 sket en væsentlig tilbagegang hvad angår restauranter mv., men en lille fremgang mht. andre forlystelser.

At dømme ud fra antallet af ansatte var der relativt få offentlige institutioner, som ligger i selve kvarteret.

Beboernes opfattelse af kvarteret i Sbi's "Indgangsanalyse" i 2002

En stor del af beboerne havde en negativ opfattelse af de fysiske omgivelser i Nørrebro Park. 56 pct. mente, at der er grimme bygninger gader og torve og 44 pct., at der er mangel på grønne områder. Flest var utilfredse med trafik og støj (64) og med snavs, forfald og graffiti (56).

Generelt syntes 80 pct. af beboerne i Nørrebro Park, at der var liv og sker meget i deres kvarter, og at der var en god stemning/atmosfære i kvarteret. Kun 25 pct. mente, at der manglede opholds- og mødesteder i bydelen.

Nørrebro Park var, sammen med Vestbyen, det af de fem kvarterer, hvor beboerne følte sig mindst generet af synlige sociale problemer. Men der var ca. 20 pct., som følte sig generet af narkomaner, folk, der drikker på gaden, af husspektakler og af at folk opfører sig dårligt. To ud af tre beboere sagde dog, at de havde det godt med andre beboere i området, kun 4 pct. havde det mindre godt.

Hærværk er den form for kriminalitet, som flest følte sig generet af (27 pct.). Hver femte følte sig generet af hhv. tyveri og indbrud og af vold og slagsmål. Hver tredje beboer sagde ja til, at der var steder i kvarteret, hvor de følte sig mindre trygge. Beboernes opfattelse af kriminalitet lå dog på niveau med eller under de øvrige fire kvarterers.

Kvarteret Nørrebro Park er en lidt kunstig opdeling af byen, fordi der ikke er markante grænser, og navnet på området var kun 1 år gammelt i 2002. Dette blev afspejlet i, at kun hver tredje beboer i 2002 brugte navnet Nørrebro Park, når de fortalte andre om, hvor de boede. Der var således ikke nogen særlig stærk stedsidentitet i forhold til kvarteret.

Samtidigt var det imidlertid også relativt få - sammenlignet med de øvrige kvarterer -, der mente, at området havde et dårligt ry (42 pct.). Hver fjerde beboer mente, at kvarteret havde et dårligt ry pga. sociale problemer, hvilket var noget mindre end i tre af de øvrige kvarterer.

Begrundelser for kvarterløftindsatsen i ansøgningen

I ansøgningen til Staten blev der givet en række begrundelser for kvarterløftet:

"Området er valgt, fordi det både socialt, fysisk og funktionelt havde en række mangler og problemer. Det er samtidig et kvarter, som rummer potentialer, der gør det velegnet til en kvarterløftindsats. Fundamentet er lagt i forbindelse med den boligsociale indsats i området, hvor der er etableret et bredt samarbejde om initiativer og forslag til områdets udvikling. Boligerne er i gennemsnit mindre end i Københavns Kommune som helhed. Over halvdelen af boligerne er på 1-2 værelser. Denne boligstruktur medfører, at kvarteret er præget af små husstande med mange enlige. Der er et stort antal boliger med utidsvarende installationer. Omkring 40 % af boligerne er uden toilet/bad."

I dele af området fandtes desuden bebyggelser (*Lundtoftegadekvarteret*) med lav beskæftigelse, mange kontanthjælpsmodtagere og mange beboere af fremmed herkomst.

Det blev desuden nævnt som begrundelse, at kvarterløftet kunne samarbejde med og bygge viderere på en række eksisterende aktiviteter, bl.a. Lokalcetret Nørrebro og et boligsocialt projekt i Lundtoftegade, en Ungerådgivning og en Sund-By butik. Der var desuden allerede gennemført byfornyelsesbeslutninger i 11 ejendomme/karréer for en samlet udgift på ca. 150 mio. kr. og ansøgt om "Aftalt Boligforbedring" til 2 ejendomme for en samlet udgift på 11 mio. kr. og gennemført gårdrydning. Kommunen arbejdede desuden med planer for et byudviklingsprojekt for området omkring Nørrebro Station med trafikale ændringer, forbedringer af forholdene for den kollektive trafik samt en renovering af pladser.

Begrundelser i kvarterplanen

I kvarterplanen er kvarterløftet kort begrundet med, at kvarteret er forsømt og nedslidt, men også har gode udviklingsmuligheder.

Målsætninger, strategier og indsatser

Overordnede målsætninger

I ansøgningen om kvarterløftmidler blev følgende generelle formål med kvarterløftet formuleret:

Det overordnede mål for kvarterløftaktiviteterne i området er at igangsætte og forankre en helhedsorienteret proces, hvor lokale beboere, erhvervsliv, foreninger, institutioner og kommunen danner partnerskaber og deltager aktivt og ansvarligt i udviklingen af området til et lokalområde med gode udfoldelsesmuligheder og levevilkår.

I kvarterplanen er nævnt en række overordnede mål for indsatsen:

Nørrebro Park Kvarter skal styrkes som et trafikmæssigt fredeligt og grønt kvarter, hvor Nørrebroparken er det rekreative og kulturelt samlende element. Kvarterets delområder skal orientere sig imod parken både fysisk og identitetsmæssigt.

Visionen er, at alle beboere i kvarteret får en tidssvarende bolig med eget toilet og bad og har adgang til fælles, grønne friarealer og faciliteter. Den generelle boligkvalitet skal derfor forbedres, og byrummet forskønnes. En målrettet indsats for kvarterets boligmiljø sættes højt. Det skal ske for at tiltrække og fastholde beboere i alle aldersgrupper og familiestørrelser ved et varieret tilbud af lejlighedsstørrelser.

Aktiviteter i fritiden er vigtige for at kunne skabe lokal identitet og integration. På kultur- og fritidsområdet er det derfor målet at skabe de bedste forhold og rammer for såvel fritidsaktiviteter som kulturelle udfoldelser.

På erhvervs- og beskæftigelsesområdet er målsætningen at skabe betingelser for en beskæftigelsesgrad, der er højere end gennemsnittet for resten af kommunen. Der skal være butikker og småerhverv i stedet for tomme butikker, og der skal skabes et attraktivt miljø for nye, levedygtige virksomheder og erhvervsformer.

På det social- og sundhedsmæssige område er målet et kvarter, hvor gensidig respekt, tillid og imødekommenhed er i højsædet. Samtidig skal de sociale netværk forbedres, så alle borgere får gavn af de forbedringer, som kvarterløftet medfører.

Indsatsområder

Kvarterplanen indeholder følgende indsatsområder:

- *Kvarteret – det fysiske miljø*
- *Boliger og gårdanlæg*
- *Kultur og fritid*
- *Erhverv og beskæftigelse*
- *Social og sundhed*
- *Kommunikation*

Kvarteret – det fysiske miljø

Målsætningerne er:

- At styrke Nørrebro Park Kvarter som et fredeligt og grønt kvarter med Nørrebroparken som det rekreative og kulturelt samlende element, som kvarterets delområder orienterer sig imod.
- At sikre en bred variation og fleksibilitet i udformning af uderummene, hvor der i alle projekter tages de maksimale hensyn til tilgængelighed for alle.
- At tilvejebringe rammerne for bedre trivsel og fællesskab og derved opnå en forbedret livskvalitet hos kvarterets borgere.

Veje, trafik og gaderum

Der skal udarbejdes en trafikhandlingsplan, der tager sigte mod at skabe lyse, trygge, fredelige og oplevelsesrige by- og gaderum. Boliggaderne skal fredeliggøres ved trafikregulering og forskønnes gennem udformning, belægning og beplantning. Samtidig skal forholdene for fodgængere og cyklister opprioriteres. De brede gaderum og hjørner skal udnyttes til at skabe grønne træk, nye pladسدannelser og oaser.

Grønne områder og byrum

Nørrebroparken skal udformes og indrettes, så den får sin egen identitet og bliver et mere trygt sted at færdes for alle og indrettes multifunktionelt med en bemandet legepladsfunktion. Parken skal være synlig i hele i kvarteret.

Øvrige pladser og byrum skal appellere til alle aldersgrupper, så alle områdets beboere får lyst til og interesse for at færdes og opholde sig der. Gaderum og friarealer ønskes forskønnet, og der skal arbejdes for dannelse af nye pladser i forbindelse med trafikplanen. Kvarteret udsmykkes kunstnerisk med bl.a. gavlmalier.

Der ønskes et kultur/multihus etableret centralt i kvarteret, gerne beliggende tæt ved parken. Området under Bispeengbuen søges udnyttet til rekreative og kulturelle formål. Rungsted Plads ønskes at være en plads uden faste legeredskaber, hvor de store bevaringsværdige træer bevares. Samtidig fjernes de faste hegn og hække rundt om pladsen for at give mere åbenhed.

Der indrettes rum med nye muligheder for ophold. Der er ligeledes ønske om, at der indgår vand i den nye plads, evt. i form af vandkunst.

Nørrebro Stationsområde

Der foretages en generel trafiksanering i området på begge sider af Nørrebrogade, og Højbanen skal være det identitetsskabende element i bybilledet med en ny og kreativ udnyttelse af rummene under banen. Folmer Bendtsens Plads ønskes friholdt for trafik og omskabes til en plads uden bunkers. De tilstødende boliggader ønskes forskønnet og fredeliggjort. Området gøres grønnere, både af økologiske og æstetiske grunde. De gående til tog og bus sikres optimale forhold. Trafiksikker gennemførsel af cykelruten. Omlægning af den gennemkørende trafik i Lundtoftegade.

Det bæredygtige kvarter

Det økologiske aspekt styrkes, f.eks. ved: Beplantninger der tilgodeser dyrelivet, regnvandsopsamling, belægning, der tillader nedsivning af vand samt miljørigtige materialer.

Boliger og gårdanlæg

Målet for indsatsen er, at alle beboere i kvarteret har tidssvarende boliger, herunder eget toilet og bad, og får adgang til fælles grønne friarealer og fælles faciliteter. Kvarterets boligkvalitet skal derfor forbedres og byrummet forskønnes. Indsatsen skal også målrettes kvarterets boligmiljø for at tiltrække og fastholde alle aldersgrupper og familiestørrelser ved at understøtte, at der i kvarteret er et varieret tilbud af lejlighedsstørrelser.

Prioriteringskriterier ved udvælgelse af boligfornyelsesindsatsen er:

- Ejendomme uden eget toilet, bad og centralvarme.
- Ejendomme med væsentlige istandsættelsesproblemer.
- Ejendomme, hvor en betydelig boligforbedring kan opnås.
- Sammenlægning af små lejligheder for at skabe plads til badeværelse.
- Forbedring af adgangsforhold, niveaufri adgang og elevatorer.
- Støjplagede ejendomme
- Synlighed/beligheden af indsatsen, fx ved fællesprojekter mellem flere ejendomme og ejendomme ved pladser/gader man gerne vil forskønne og ejendomme med bevaringsværdige vinduer, indgangspartier, tårne og spir mv.
- Variation i lejlighedstyper: Etablering af kombinationsboliger med erhvervslokaler, evt. butikslokaler i gadeplan. Udvidelse af tagboligers areal i uudnyttede loftrum. Sammenlægning af små boliger.
- Bæredygtige foranstaltninger imoderniserings- og istandsættelsesarbejder

Prioritering af etablering og forbedring af gårdanlæg:

- Karréer uden gårdanlæg får etableret et gårdanlæg af Københavns Kommune i løbet af kvarterløftperioden.
- Karréer, hvor der udfra en konkret vurdering af de boligsociale og fysiske forhold skønnes et velbegrundet behov, vil blive prioriteret højest.
- Etablering af faciliteter for affaldssortering.
- Legepladser.

Kultur og fritid

Målet er at skabe de bedste forhold og rammer for såvel borgernes fritidsaktiviteter som for den kulturelle udfoldelse. Aktiviteter i fritiden er vigtige for at skabe lokal identitet og integration.

Kulturelle aktiviteter og arrangementer i området

Der skal etableres årligt tilbagevendende, kulturelle aktiviteter, f.eks. Kulturelle Markedsdage. Der skal fokuseres på arrangementer, der er rettet mod forskellige målgrupper, f.eks. børn, unge, ældre og svage grupper. De mange etniske beboergrupper, der er i området, skal inddrages. Det videre arbejde med idéer og aktiviteter skal ske i en projektgruppe, der skal arbejde med såvel dette område som med et "multihus", der skal fungere både som arrangør af arrangementer og som et idéværksted for borgere, der her kan få støtte til koordinering og visualisering af deres ideer og projekter.

Etablering af netværk og interessegrupper mellem beboerne i kvarteret

Der skal arbejdes aktivt på at støtte dannelsen af netværk og interessegrupper i kvarteret gennem et fællessekretariat. Herudover dannes et Netværksforum, der består af foreninger, interessegrupper m.v. i kvarteret, og som indgår som aktiv partner i et multihus. Der skal udarbejdes en liste over mulige mødesteder i kvarteret og etablering af fælles booking-muligheder for

disse lokaler. Der skal arbejdes på at skabe fysiske rammer, der kan rumme galleri og være ramme for workshops for børn og voksne for at skærpe den kunstneriske evne hos beboerne osv.

Kunstnerisk udsmykning af byrummet

Det skal undersøges, hvor det er relevant at udsmykke kvarteret og med hvilken form for kunst, fx gavle, pladser, parker, gavlmalerier, skulpturer, springvand osv.

Idrætsfaciliteter

Der skal derfor skabes muligheder for at kunne dyrke idræt i Kvarteret. Der skal indarbejdes fodboldbaner i forbindelse med renoveringen af Nørrebro-parken. I forbindelse hermed skal etableres omklædningsfaciliteter.

Under Bispeengbuen skal der være faciliteter og aktiviteter, der er interessante for alle aldersgrupper, og som kan bruges af både den organiserede idræt og som individuel fritidsaktivitet. Her tænkes bl.a. på en rulle-skøjtebane.

De eksisterende legepladser i kvarteret skal moderniseres og udbygges med faciliteter, så de kan bruges af småbørnsfamilier, der her kan mødes under hyggelige og hygiejniske forhold.

Multihus med mange udnyttelsesmuligheder

Det skal være en mindre bygning, som kombineres med andre lokaler. Denne løsning er valgt, da det ikke anses for økonomisk bæredygtigt at satse på et stort kulturhus.

Styrkelse af den multikulturelle identitet i kvarteret

Bedre muligheder for aktiviteter blandt etniske minoriteter.

Erhverv og beskæftigelse

Målsætningen er en højere beskæftigelsesgrad end gennemsnittet for kommunen. Der skal være butikker og småerhverv i stedet for tomme butikker. Der skal skabes et attraktivt miljø for nye, levedygtige virksomheder og erhvervsformer.

Kontakt til de lokale erhvervsdrivende

Der skal knyttes en Erhvervsrådgiver til kvarterløftsekretariatet. Der skal opbygges kontakter til de mange mindre virksomheder. Der skal gøres en særlig indsats for at støtte lokale iværksættere, både de som ønsker at starte, og de som er i gang. Det skal ske gennem etablering af en "kravlegårds-ordning" – et iværksætterfællesskab, hvor der kan trækkes på rådgivning, netværk, fælles kurser og efteruddannelse.

Øge beskæftigelsen i bydelen, gennem en styrkelse af erhvervs- og handelslivet, samt opbygning af en lokalt baseret beskæftigelsesindsats

Der tilknyttes en beskæftigelsesrådgiver til Nørrebro Park Kvarter i samarbejde med Familie- og arbejdsmarkedsforvaltningen.

Der skal laves en indsats overfor 9. og 10. klasses elever med særlige behov og ønsker. Målet er, at alle er i arbejde eller uddannelse umiddelbart efter endt skolegang. Der skal også gøres en særlig indsats for at nedbringe den høje arbejdsløshed blandt etniske minoriteter, med vægt på beskæftigelse i ordinære jobs. Der er indgået aftale med LO og DA om at udvikle en lokal beskæftigelsesindsats. Der skal etableres "grønne jobs" i området, f.eks. gårdmænd og gartnere, for at fremme bl.a. affaldssortering og praktisk miljøforståelse.

Det skal undersøges, om der kan oprettes en "lynformidling" til lokale jobs af kortere varighed. Det kan være til borgere, som ikke ønsker eller formår at indgå i fastansættelse eller til studerende.

Udvikling af butiks- og restaurationsudbudet

Der ønskes en stadig udvikling af butiks- og handelslivet i kvarteret. Der skal lægges særlig vægt på en højere standard i dagligvarebutikkerne. Kvarteret skal være attraktivt med økologiske butikker, specialbutikker og butikker med eksotiske varer og produkter.

Der arbejdes på et projekt med en særlig butikskonsulent, der kan vejlede og rådgive kvarterets butikker i miljø- og hygiejnespørgsmål samt områder som indkøb, facade og udstilling, vareinformation og service. Konsulenten skal også bidrage til at opbygge et gensidigt tillidsforhold mellem de handlende og myndighederne. Der lægges især vægt på støtte til nye butikker og butikker, hvis indehavere er af anden etnisk baggrund.

Nyt liv i tomme butiks- og kælderlejemål

Der oprettes et formidlingsbureau for at skabe nyt liv i de mange tomme butiks- og kælderlokaler. Ud over traditionelle butikker skal der også sættes på mindre virksomheder, f.eks. IT- og medievirksomheder – de såkaldte ”moderne baggårdsvirksomheder” - genbrugsforretninger, erhverv med grøn profil og lignende.

Der skal oprettes en ejendomsmæglerlignende organisation eller virksomhed, der kan registrere og udleje de tomme lokaler. Det skal eventuelt ske i samarbejde med lokale ejendomsmæglere og kvarterets boligforeninger.

Informatek: Information og formidling

Det skal være et center, hvor borgerne frit kan henvende sig uden at blive registreret. Her kan de få vejledning og information om emner, der vedrører dem selv og kvarteret, om uddannelse og erhverv, om klubber og foreninger, om lån af lokaler m.m. Der skal være mulighed for at benytte computere og internet, ligesom der skal forefindes et ”bibliotek” af foldere og anden trykt information.

Centret bør være fælles ”base” for butiks-, erhvervs- og beskæftigelseskonsulenter, jobformidlere, uddannelses- og erhvervsvejledere, en miljøkonsulent, kvarterløftansatte m.fl.

Særlig vægt på IT og kommunikation

IT og uddannelse skal fremmes, hvor lokale faciliteter ønskes brugt, og hvor der anlægges en bredspektret strategi for at højne borgernes IT- anvendelse og -kompetence, for alle aldersgrupper og på alle niveauer.

For de unge skal der etableres spændende café-miljøer med undervisning, produktion og stor medindflydelse og -ansvar. IT for begyndere og ældre borgere skal tilbydes en ”seniornet”-ordning, hvor man i rolige og trygge rammer kan stifte bekendtskab med den nye teknologi.

Sideløbende hermed opstartes et arbejde for at udvikle hurtige og billige internetforbindelser i kvarteret. Målet er, at hele kvarteret har bredbåndsnet.

Med udgangspunkt i Kvarterløft Nørrebro Parks behov for at yde lokal information gennem pjecer, møder, lokalaviser, lokalradioer, lokal-tv og hjemmeside, opbygges et informationsteam. Her skal jobtræning og udvikling af kvarterets information overfor borgerne og omverdenen gå op i en højere enhed. Specielt ønskes en markant satsning på en hjemmeside, som både skal være omfattende i relevante valg og links, give information via tekst, billede og lyd, et højt niveau i løbende opdatering, samt give mulighed for aktivt at deltage i debatten. Der er indgået samarbejdsaftale med Statens Byggeforskningsinstitut og Kunstakademiets Arkitektskole om brug af IT som led i et beboermobiliserende arbejde.

Social og sundhed

Målsætningen er et kvarter, hvor gensidig respekt, tillid og imødekommenhed er i højsædet. Samtidig skal de sociale netværk forbedres, så alle borgere får gavn af de forbedringer som kvarterløftet medfører.

Nørrebro Park Kvarter skal gøres til et bedre kvarter at vokse op i

Kvarteret skal være et godt sted at vokse op, med et stort og spændende udbud af institutioner, gode og trafik sikre legearealer og mulighed for at dyrke idræt året rundt. Der skal gøres en særlig indsats for at undgå udstødning i opvæksten. Alle unge skal sikres uddannelse og arbejde.

Man vil fastholde den nuværende befolkningssammensætning. Det betyder, at der skal være boliger til unge børnefamilier, samt små lejligheder til f.eks. studerende, skæve eksistenser m.m.

Kvarterets skoler og daginstitutioner skal gøres mere attraktive for borgerne

Bedre vedligeholdelse af daginstitutioner og bedre parkeringsforhold. Forbedrede lege- og idrætsmuligheder.

Indsatsen overfor førtidspensionister skal styrkes

Der skal arbejdes for:

- at sikre flest mulig en aktiv dagligdag, gerne med arbejde f.eks. skånejobs.
- at begrænse misbrug og hæve den generelle sundhedstilstand.
- Den udegående og opsøgende indsats skal styrkes. Målet er at skabe større tryghed.

De ældres, handicappedes og andre svage gruppers forhold skal forbedres

Der skal bl.a. arbejdes for:

- at etablere niveaufri adgang mellem gade og elevatorer i Nørrebro Vænge.
- at etablere handicapvenlig passage på tværs af Nørrebroparken.
- at etablere nærgymnastik i Nørrebro Vænge.
- at etablere varmtbad til ældre- (og baby-) svømning i Hillerødgade svømmehal.

Folkesundheden skal have større opmærksomhed

Gennemsnitslevealderen i Nørrebro Park Kvarter skal på niveau med resten af landet.

Projekt skoleboder med sund mad i skolerne skal støttes.

Mulighed for motions- og idrætsaktiviteter skal styrkes.

Sund By, Ydre Nørrebro, er i gang med et udviklingsarbejde, der bl.a. skal kortlægge etniske minoriteters syn på deres sundhed, samt hvordan sundhed og livskvalitet kan forbedres. Der skal også udvikles sundhedsprogrammer for etniske minoriteter. Disse aktiviteter skal støttes, og flere skal inddrages i arbejdet.

Integrationen skal styrkes

Der skal gennemføres en opsøgende indsats overfor etniske minoriteter. For at styrke kommunikationen i kvarteret skal tekster oversættes til de mest udbredte fremmedsprog. Der skal lægges mere vægt på forældreinddragelsen i skoler og daginstitutioner.

Der skal etableres mødregrupper i forbindelse med sundhedsplejernes arbejde.

Kvarterets offentligt ansatte skal arbejde mere åbent og udadvendt

Målet er:

- at fremme udviklingen af god service.
- at borgernes rettigheder og indflydelse sikres bedst muligt.
- at arbejde synligt i lokalområdet.
- at møde borgere og brugere med respekt, ligeværdighed, dialog og tillid.

Anvisningsregler skal give lokalt ansatte fortrinsret til ledige boliger.

Kommunikation

Følge og beskrive formidlingsprocesserne i kvarterløftet

Mindst 60 % af borgerne skal have kendskab til kvarterløft, når kvarterplanen er færdig og vedtaget. Mindst 150 borgere skal deltage i tilblivelsen af kvarterplanen. Og mindst 200 borgere skal deltage aktivt i kvarterløftprojekter.

Skabe relationer, og gennem varierende information fremme flere borgeres aktive deltagelse i kvarterløftet

Gennem varierende information skal fremmes flere borgeres aktive deltagelse i kvarterløftet.

Indrage frivillige og lokale projekter i udformning af materialer og afvikling af arrangementer

Arbejde med at arrangere møder og informere beboerne skal i stigende omfang udføres af frivillige og medarbejdere ved lokale undervisnings- og beskæftigelsesprojekter indenfor IT og medie.

For at fremme borgeraktiviteter, skal kvarterløftet uddelegere informations- og distributionsopgaver til frivillige i det omfang, det er muligt.

Støtte bredbåndsiniciativer i kvarteret

Der skal skabes et samarbejde med kvarterets bredbåndsföreninger mhb. på en god forankring af föreningerne, samtidig med at deres borgerinddragende aspekter udnyttes i større grad. Et erfaringsnetværk mellem bredbåndsföreningerne skal også føre til, at flere anlæg bliver etableret, så flest muligt har adgang til den nye informations- og kommunikationsteknologi. Målet er, at anlæggene kan udnyttes på kvarterniveau. Her inddrages projektet 'eKvarteret', som arbejder med udvikling og afprøvning af internetbaserede redskaber til borgerinddragelse.

Status for indsatsen i Nørrebro Park

Foruden fokusgruppeinterviews er denne status baseret på kvarterløftets egen statusrapport for 2004.

Ændringer i forudsætninger for indsatsen

Udgangspunktet for kvarterløftet var at skabe et attraktivt boligområde, som tiltrak et bredt udsnit af befolkningsgrupper. Til dette nævnes to positive faktorer, der har gjort sig gældende i forbindelse med forudsætningerne og vilkårene for processen. Udefra kommende konjunkturer og markedskræfter har været med til at begunstige kvarterløftindsatsen for Nørrebro Park. Gennem de sidste par år har der været en stærk søgning mod Indre Nørrebro, og denne dynamik har langsomt bredt sig til Ydre Nørrebro og Nørrebro Park, så det er blevet populære boligområder. Dette ses i særdeleshed på boligefterspørgslen, der har bredt sig til området, og som Nørrebro Park har haft medløb i. At Nørrebro Parken ligger i området, gør det kun mere attraktivt, og har fået efterspørgslen til at stige yderligere.

Regeringsskiftet i 2001 medførte ændringer, som har påvirket mulighederne for at gennemføre kvarterplanens oprindelige målsætninger. Med den nye regering er kvarterløft blevet en del af Integrationsministeriet, og det er ikke længere tilstrækkeligt med en målsætning, der kun vil gøre Nørrebro Park til et mere attraktivt byområde. Integration af etniske minoriteter er kommet mere i fokus. En anden ændring, som man har kunnet mærke, er, at der er skåret ned på de midler, som man kan søge via offentlige råd og puljer, hvilket har forringet mulighederne for fundraising. Det har derfor været sværere at skaffe penge til de projekter i kvarterplanen, som ikke var fuldt finansieret fra starten. Forudsætningerne for kvarterplanen er tildels skredet,

fordi der har været for mange ideer i den, som der ikke er økonomiske midler til at realisere.

Endelig har ændringerne i byfornyelsesloven med en beskæring af støtteniveauet medført, at man har måttet fremskynde en del af boligfornyelsen for at komme ind under de gamle regler. I andre tilfælde har det ført til, at man har opgivet at gennemføre fornyelse i nogle ejendomme og til ændring af indsatsen i andre.

Ændringer i mål og strategier

De overordnede målsætninger for kvarterløftet i Nørrebro Park har været relativt brede og generelle, men de oprindelige målsætninger er stadig i fokus, og det er dem man arbejder efter. Beboerne vurderer, at de overordnede målsætningerne ikke har haft nogen stor betydning for det daglige arbejde.

Der er dog nogle indsatsområder, hvor man finder, at der har været lidt for ambitiøse målsætninger. Det tager i nogle tilfælde længere tid at gennemføre de enkelte projekter, end man havde regnet med, da man fastsatte målsætningerne for kvarterløftet.

Der er også kommet nye målsætninger og indsatsområder til. Som eksempel nævnes IT indsatsen der startede som et pilotprojekt af beboere, og som nu er en veletableret indsats, der kører selvstændigt. Et indsatsområde man til at begynde med ikke havde store forventninger til, men som har overrasket positivt.

Indsatsen for fremme af erhvervslivet nævnes også som en målsætning, der har fået øget betydning. Man begrundet dette med en en generel samfundsmæssig bevægelse fra Welfare til Workfare. Denne bevægelse har været med til at styrke indsatsen for erhvervslivet

Som ovenfor nævnt er der kommet relativt mere fokus på Integration, hvilket kvarterløftet har haft vanskeligt ved at implementere.

Det sociale område er ikke kommet så meget i fokus som ønsket. Tilgængelighed er der kommet mere fokus på en sundhedsmæssig livsstil. Dette har samtidigt dannet grobund for nye sociale netværk på tværs af beboere

Et område, der heller ikke er blevet vægtet så højt, som man havde forventet, er målsætningen om *det bæredygtige kvarter*

Nogle af beboerne mener, at for stor en del af de økonomiske midler bruges på boligfornyelse. Specielt mener man, at der burde gives færre midler til de andelsboliger og ejerboliger, hvor folk selv har misligholdt deres ejendomme.

Igangsatte projekter og deres status

På grundlag af projektdatabasen er der i Tabel 13 vist en oversigt over projekternes status indenfor forskellige typer af indsatser. Desuden er vist, hvor store ressourcer der er bundet i disse projekter.

Tabel 13. Status for projekter indenfor forskellige indsatsstyper, og de budgetterede midler til projekterne ved starten af 2004.

	Er på idéplan	Er besluttet	Er under realisering	Er gennemført og afsluttet	Er i drift (anlægsprojekter)	Er forankret	Alle
Antal projekter							
Boliger og friarealer	0	1	2	1	0	0	4
Byrum og grønne omr.	3	6	4	3	0	0	16
Erhverv og beskæftigelse	0	2	6	0	0	1	9
Sociale, uddannelse og sundhed	0	1	5	3	1	0	10
Integration	0	1	0	0	0	0	1
Kultur og fritid mv.	1	0	1	1	0	0	3
Information og deltagelse	1	0	4	5	0	0	10
Andet	0	1	2	3	0	0	6
Alle	5	12	24	16	1	1	59
Budgetterede udgifter i 1000 kr.							
Boliger og friarealer	0	30.000	66.000	45	0	0	96.045
Byrum og grønne omr.	101.055	28.110	29.632	1.674	0	0	160.471
Erhverv og beskæftigelse	0	150	2.512	0	0	482	3.144
Sociale, uddannelse og sundhed	0	0	1.270	450	1.000	0	2.720
Integration	0	1.000	0	0	0	0	1.000
Kultur og fritid mv.	40.000	0	130	200	0	0	40.330
Information og deltagelse	75	0	765	1.895	0	0	2.735
Andet	0	150	137	107	0	0	394
Alle	141.130	59.410	100.446	4.371	1.000	482	306.839

Af de i alt 59 projekter er 5 kun på ideplan. Der er budgetteret med 166 mio. kr. til de igangværende og afsluttede projekter, samt 141 mio. til projekter på ideplan, som især vedrører byrum og grønne områder, samt kultur og fritid (kulturhus). I alt 18 projekter med et samlet budget på 5,8 mio. kr. er allerede afsluttet.

Vurderinger af indsatsen hidtil og ændrede prioriteringer af den

Generelt er det opfattelsen, at Nørrebro Park er blevet mere synligt som navn og som område og opfylder målsætningen om at gøre kvarteret til "et attraktivt og spændende sted at bo og arbejde". De fysiske aktiviteter i det offentlige rum giver meget positiv omtale i medierne og blandt beboerne, men der uenighed om hvor synligt kvarterløftet er blevet. Man mener, at især renoveringen af Nørrebroparken vil være medvirkende til at opfylde denne målsætning. Men nogle af beboerne mener, at mange af projekterne endnu ikke har fået rod fæste i dagliglivet i Nørrebro Park. De mener, at der har været for små og lidt synlige projekter.

Det fysiske miljø

Realiseringen af hovedmålsætning i Kvarterplanen vedrørende det fysiske rum: "At styrke Nørrebro Park Kvarter som et fredeligt og grønt kvarter med Nørrebro Parken som det rekreative og kulturelt samlende element" er godt på vej med de projekter, som er realiseret og under realisering: Parken, Trafikplanen og de små pladser og gadeforskønnelsesprojekter. Pladsen foran Nørrebrohallen er under anlæggelse og forventes færdig primo 2005. Arkitektkonkurrencen om Nørrebro Parken fandt sin afgørelse i 2004. Den videre detailprojekteringen går i gang i februar 2005, anlæggelsen sker i 2006. Børneps Plads omdannes i løbet af 2005. De to første gadeforskønnelsesprojekter er så langt, at de vil blive realiseret i 2005, og flere er undervejs i de kommende år.

Problemet for mange af de foreslåede projekter i kvarterplanen har været, et der manglede supplerende finansiering, og at det har været svært at skaffe denne. I forhold til parken, er det dog lykkedes at generere flere penge via samarbejdet med Vej & Park. Der er flere ambitiøse byrumsprojekter, som man gerne ser realiseret, men som endnu mangler detaljeret planlægning og finansiering. Det gælder en renovering af området omkring Nørrebro Station, en åbning og udnyttelse af højbanens bue-rum, samt en renovering af området under Bispeengbuen. Det er meget muligt, at disse projekter ikke bliver realiseret i kvarterløftperioden. Men i så fald vil man bringe projektforslagene så langt, man kan, og søge dem forankret i evt. nye områdefornyelser og i de relevante forvaltninger.

Om projektet vedrørende Nørrebro Stationsplads, Højbanen og området under Bispeengbuen bliver realiseret i kvarterløftperioden er således usikkert. Det oprindelige projekt med en skaterbane under Bispeengbuen blev ikke til noget på grund af modstand fra naboer.

Trafikgruppen føler, at de har haft begrænsede midler til at udføre de ønskede projekter. For nogle af gruppens forslag har problemet også været at deres ændringsforslag og planer i nogle tilfælde ikke harmonerede med overordnede trafikplaner for Nørrebro, der ligger uden for kvarterløftsrådets ansvar. Målsætningerne omkring mere fredelige og flere grønne områder i kvarteret mener man har været svært at komme igennem med, og der nævnes flere eksempler, hvor gruppens ideer har måtte bøje sig for bilerne og den generelle trafik. Men man har stadig en ambition om, at der skal tages fat på mange veje, så de kan blive byfornyet med flere grønne arealer. Så planerne er ikke skrinlagte, om end det har krævet en del ressourcer at komme igennem med forslagene. I den sammenhæng nævnes Nørrebrogade også som et projekt, der har givet flere problemer end regnet med. Ikke mindst fordi den i forhold til Nørrebro Park som område er blevet skåret midt over, og det er derfor svært at beskæftige sig med gaden som helhed.

Boligfornyelsen

Første og anden runde af byfornyelsesmidler er blevet uddelt i 2003-4 og selve arbejdet er så småt gang. Ansøgningerne til tredje og sidste runde er afsluttet i december 2004 med 25 ansøgninger. Der er i alt i første og anden runde uddelt 102,5 mil. I tredje runde bliver der uddelt 31,5 mil. kr. Det har imidlertid været et problem, at nogle af de dårligste ejendomme ikke har søgt bygningsfornyelse, hvorfor man nu har igangsat en undersøgelse af årsagerne. Der er bevilget 300.000 fra Socialministeriet til en kortlægning af, hvorfor de dårligst vedligeholdte ejendomme ikke har søgt om byfornyelse, og hvordan man i fremtiden målretter byfornyelsesindsatsen.

Kultur og fritid

De kulturelle markedsdage som afholdes en gang om året i Nørrebroparken bliver fremhævet som noget meget positivt for hele kvarteret. Det er med til at give område identitet, mener man. Det har været en målsætning med dette lige fra begyndelsen, at forskellige grupper skulle have mulighed for at stifte bekendtskab og opbygge netværk. Successen fra de forrige år har været så stor, at projektet nu er ved at etablere sig som et årligt tilbagevendende arrangement i kvarteret. De kulturelle markedsdage har endvidere sat fokus på parken som et sted, der "samler" folk. Kvarterløftindsatsen er herved også nået ud til andre områder, og blandt andet Mimergade har vist interesse i at være med i markedsdagene.

Der forhandles stadig om oprettelse af et nyt kulturhus i området – det såkaldte Multikulturhus. En initiativgruppe og en borgergruppe har i løbet af året arbejdet ihærdigt på at fremme etablering af multihuset. Ideen er at sammenbygge Hillerødgades Bad & Hal og Hillerødgades skole og samtidig tilføje nye elementer af børnekultur og foreningsliv. Der er udarbejdet et skitseprojekt som forelægges Kultur- og Fritidsudvalget i februar 2005 med henblik på at fremme udarbejdelse af en arkitektkonkurrence. At projektet

endnu ikke er gået i gang skyldes, at man venter på grønt lys fra forvaltningen. Årsagen til at det ikke er blevet etableret handler om økonomi og en samlet overordnet plan for Nørrebro, som man skal tage hensyn til. Går projektet ikke igennem, går to års arbejde til spilde. Beboerne mener, at et Multihus er vigtigt for området, der mangler fælles samlingssteder. Der findes beboerlokaler i det almene byggeri ved Lundtoftegade, men disse er forbeholdt beboerne der.

Et andet initiativ, der er gået i stå er mandagscaféen, som man har forsøgt at etablere som fast samlingspunkt for beboerne og aktivisterne i området. At projektet ikke kunne gennemføres forklares igen ud fra nogle komplikationer med at nå ud til beboerne med information om diverse arrangementer. Ideer om kulturelle indslag og aktiviteter til cafeen har der ellers været mange af.

Til gengæld er en række netværksskabende arrangementer gennemført med Kvarterløftets kulturpulje og idrætsprojekter. Der er desuden arbejdet på at skabe netværk og samarbejde mellem lokale foreninger via Foreningsdynamo og mellem lokale kunstnere. Også fremkomsten af flere gadeforeninger nævnes som et positivt resultat af kvarterløftet.

Erhverv og beskæftigelse

Erhverv og beskæftigelse har fået en stadig mere fremtrædende plads i kvarterløftet. Dette er blandt andet sket gennem Informateket, som har huset konsulenter inden for butikker, erhverv, uddannelse og beskæftigelse. På 2½ år er det lykkedes at etablere og konsolidere Informateket som begreb i lokalområdet. Både som et åbent tilbud til borgere og erhvervsdrivende med behov for råd og vejledning, men også som en professionel og seriøs samarbejdspartner for aktører i kommunale- og statslige institutioner, private virksomheder, foreninger og organisationer.

Kvarterløftets butikskonsulent er blevet til en permanent ordning med fem konsulenter. Iværksætterprojektet Born Global Nørrebro har fået egne lokaler i Jægersborggade og mere end 90 iværksættere med både dansk og anden etnisk baggrund er tilknyttet uddannelsesforløbet. Endvidere er kvarterløftet gået med i et beskæftigelseskonsortium, som udbyder ca. 30 lokale aktiveringspladser.

Butikskonsulenten har været en succes, som mange butiksejere har benyttet sig af. Ikke mindst for indvandrerbutikkerne, hvor konsulenten på mange måder fungerer som et mellemlid til myndighederne, hvilket er en stor hjælp for de mange nystartede butikker. Specielt Jægersborggade nævnes i denne sammenhæng, som en gade hvor kvarterløftet har haft stor succes i forbindelse med projektet "Nyt liv i tomme lokaler". Man er dog opmærksom på, at butikskonsulenten primært fungerer som en envejskommunikation fra kvarterløftet til butiksejerne.

En beskæftigelsesindsats baseret på nærhed, åbenhed og frivillighed har haft høj prioritet, men har også haft svære kår i feltet mellem Lokalcentret, den centrale kommunale beskæftigelsesindsats og den statslige arbejdsformidling, hvor visitationen ligger. Det er aldrig rigtigt lykkedes for Informateket at blive et fulgyldigt supplement.

IT og kommunikation

I marts 2003 blev foreningen Ydre Nørrebro IT-laug ('Parknet') stiftet af repræsentanter for 983 boliger i Nørrebro Park. Siden har flere og flere af ejendommene fundet sammen om projektet, hvor de ved at koble sig sammen får adgang til billig forsyning af telefoni, TV og Internet. Første etape af nettet har været i drift siden december 2003. Nettet omfatter pr. 31. december 2004 2.205 lejligheder, og mange flere er på vej. Parknet er tilsluttet det danske internetknodepunkt for boligforeninger. Parknet er desuden medlem af paraplyorganisationen "Bolignetforeningen". Denne indsats er blevet meget positivt modtaget blandt beboerne. Ikke mindst andelsforeningerne har nydt godt af denne service.

En idé, der ifølge beboerne ikke har fungeret helt efter hensigten, er projektet omkring det elektroniske kvarter. En deltager omtaler det som meget flot men også for avanceret til, at de fleste beboere kunne bruge det.

Integration, social og sundhed

Den sociale indsats i kvarteret initieres ikke af kvarterløftsekretariatet, men i et organ kaldet Beboernes Kvartersekretariat, som man samarbejder med. Dette betyder, at den sociale og integrationsmæssige indsats i selve kvarterløftet har være mindre prioriteret. Det var hensigten, at kvarterløftet skulle samarbejde med boligforeningerne i Lundtoftegade, men foreningerne har ikke været så villige til at udlåne deres faciliteter. Det har således været svært at koordinere den sociale indsats i de almene boliger med resten af kvarterløftet.

Hvad der yderligere har kompliceret arbejdet med det sociale, er de etniske grupper. Deltagerne oplever på mange måder, at det er svært at komme over visse grænser og inddrage indvandrerne i de forskellige projekter. Hvad der ville hjælpe denne indsats er etablering af et multikulturhus. Målsætningen om højere inddragelse af etniske minoriteter synes således ikke indfriet. Endvidere er der i området problemer med, at der er et fåtal af danske elever i skoler og institutioner.

Indsatsområdet Social og sundhed drejer sig mere om at øge livskvaliteten generelt i kvarteret, dog med en særlig indsats for svage unge (Fristedet). Det sociale og sundhedsmæssige felt er organiseret under LYN "Livskvalitet på Ydre Nørrebro", som er et netværk bestående af både professionelle og frivillige der arbejder med sundhed og livskvalitet bredt forstået. LYN er en decentral indsats, et supplement til de generelle tilbud fra sundhedsforvaltningen. Det er en indsats, der søger at nå grupper, som ikke umiddelbart nås af de generelle tilbud.

At der i stedet er kommet fokus på det sundhedsmæssige har dannet grobund for at arbejde med at etablere nye sociale netværk på tværs af beboere, foreninger og institutioner, som er tæt på disse grupper i lokalområdet - skabe netværk mellem mennesker og organisationer, der måske ellers ikke ville mødes. Professionelle og frivillige, folk fra forskellige forvaltninger fra forskellige organisationer, der arbejder inden for samme felt, f.eks. boligso- ciale rådgivere fra forskellige boligselskaber. I LYN har der været ca. 30 projekter indenfor livskvalitet bredt defineret. Man mener, det er lykkedes at skabe et netværk mellem professionelle og frivillige i lokalområdet, som deltagerne bruger og finder nyttigt. Men netværket er ikke selv bærende. Det kræver stadig tilført medarbejderressourcer for at fungere.

Erfaringer med borgerinddragelse og organisering

Borgerinddragelsen

Borgerinddragelse i Kvarterløftet har flere niveauer og former. Der er dels Styregruppen, valgt på Kvarterforum, repræsenterende kvarterets boligforeninger, institutioner og organisationer. Der er boligudvalget, bestående af borgere og embedsfolk, der fordeler pengene til den fysiske byfornyelse. Der er projektgrupperne, der er en inddragelse af borgerne på grundlag af interesser. Der er netværk og partnerskaber med både offentlige, private og frivillige organisationer.

Et vigtigt udgangspunkt for borgerinddragelsen har været, at etablere et velfungerende samarbejde med borgerne allerede i selve startfasen for kvarterløftet, samt at etablere borgerdominerede styregrupper. Tilblivelsen af kvarterplanen var en god proces hvor man valgte at tage diskussionerne op fra starten, og selvom dette til tider har været tidskrævende, så har det dannet et solidt grundlag for det videre arbejde med kvarterløftet.

Borgerinddragelsen er faldet undervejs bl. a. på grund af den store udskiftning af beboere, der generelt er i området. Mange tilflyttere kender ikke til kvarterplanen og de aktiviteter, der foregår i området. Nogle mener, at man nok skulle have været mere åben overfor nye deltagere og sendt infor-

mation ud omkring kvarterløftplanen til de nyankomne i området. En større åbenhed i grupperne overfor nye medlemmer havde måske også kunne ændre ved antallet af deltagere i projekterne, men det kan være svært at være åben overfor nye medlemmer, når projekterne allerede har kørt i så mange år, at de aktive beboere nu har fået faste arbejdsrutiner. Man har dog gode erfaringer med, at man efter det første år opløste alle tidligere borgergrupper, for derefter at etablere dem på ny. Det skabte en åbenhed og ny dynamik, der fik mange nye beboere til at engagere sig i kvarterløftarbejdet. Dette nævnes som en mulighed der muligvis kunne få nye beboere til at deltage i arbejdet.

Et andet problem har været organiseringen med møder, der oftest har ligget i hverdagen. Med flere lørdags eller søndagsmøder havde flere børnefamilier haft mulighed for at deltage. Det har været svært at inddrage indvandrerne i de forskellige projekter, hvor man mener, at dette ville have været nemmere med udgangspunkt i det ønskede multikulturhus. De etniske deltagere spiller en stor rolle i projektet "Livskvalitet på Ydre Nørrebro" (LYN). De etniske ser LYN som en mulighed for integration. Dels at få gang i sundhedsprojekter rettet mod de etniske grupper. Men også for personlig integration.

Formen for borgerinddragelse er under forandring. Deltagelsen i de oprindelige projektgrupper har været faldende, tilbage er nogle kernegrupper, som til gengæld bliver mere erfarne og vil kunne danne rygraden i en forankringsproces. Formen på borgerinddragelsen har desuden forandret sig fra hovedsageligt at være projektgrupper bestående af enkeltpersoner til også at være netværk af personer, der ofte repræsenterer foreninger og institutioner. Endelig er partnerskaber blevet et væsentligt element i kvarterløftprojekter. Man kan til dels se det som en "naturlig" proces. I og med man går fra en fase, hvor projektforslag skabes, til en fase med realisering, drift og endelig forankring. I 2004 er specielt netværk og partnerskab omkring beskæftigelse og erhverv vokset. Der er dannet to grupper omkring forsøget på at etablere Multikulturhuset. Dels en initiativgruppe af de direkte involverede parter, Kvarterløftet, Hillerødsgades skole, Hillerødsgade bad & hal. Dels en borgergruppe. Der er etableret borgergrupper omkring en række af gadeforskønnelsesprojekterne, og der har været afholdt en række borgermøder om etablering af Borups Plads. Efter afgørelsen af parkkonkurrencen forsætter Parkgruppen med ny opgaver. Den vil følge projekteringen og realisering af den nye park, og på længere sigt er det ideen at skabe en brugergruppe, når parken står færdig. Endelig har der været projekter, hvor der har været en mere målrettet inddragelse over en kortere periode. Et eksempel er grupperne omkring Borups Plads og "Kvicklypladsen".

En særlig projektgruppe der skal tage sig af forankringsprocessen er dannet i december 2004.

Fokusgruppeinterviewet med beboerrepræsentanter har givet nogle forskellige synspunkter på forløbet med borgerinddragelsen. Nogle af dem mener, at der generelt har været for få mennesker, der har engageret sig i kvarterløftet og de dertil hørende projekter. De få aktivister, der gider deltage, kan således ende med at få rådighed over store midler - flere penge end de selv kan administrere og organisere en indsats for. Ved at satse mere på intern uddannelse kunne flere mennesker måske have interesse i at deltage i processen, og dermed ville ansvarsfordelingen blive mere uddelt.

Man har erfaringer med, at projekterne og de forskellige grupper til tider kan bremse hinanden, og nogle mener, at kommunikationen med forvaltningerne har været svær, og der ikke er blevet etableret et tilstrækkeligt samarbejde disse imellem. Et manglende samarbejde mellem forvaltningerne, har mange gang været med til at bremse processen yderligere, mener nogen.

Et andet væsentligt forhold er samarbejdet mellem beboergrupperne og kvarterløftsekretariatet, hvor nogle af beboerne synes, de har haft svært ved at finde ud af, hvordan de bedst har kunnet udnytte ressourcerne i sekretariatet. Nogle beboere har opfattet sekretariatet som en instans kommunen

udlægger sine opgaver til. Der har således været en diskussion om, hvad der skulle være sekretariatets rolle og dets størrelse.

En gruppe, der specielt synes, at de har haft mange vanskeligheder med at komme igennem med deres forslag og planer, er trafikgruppen. Dette skyldes bl.a., at kommunen må varetage andre overordnede interesser på trafikområdet, men også nogle generelle problemer for den kommunale forvaltning med hensyn til samarbejde med borgerne. Forvaltningen er vant til primært at henvende sig til borgerne, når de vil have konfirmeret deres egne planer. Det kan blive til en envejskommunikation, der ikke er lydhør overfor borgerne og deres initiativer, og som kan danne grobund for konflikter. Udfordringen med en kommunal bottom-up proces kræver en holdningsændring både blandt forvaltningens embedsmænd og borgerne, hvor borgerne ofte anser embedsmændene for at være snæversynede og ikke kunne tænke ud over deres eget ansvarsområde. Til gengæld oplevede embedsmændene det ofte som en modningsproces, hvor borgerne skal lære at forstå og tænke sammenhænge for hele bydelen. Embedsmændene har derfor måttet have to roller som hhv. de professionelle, der tager egenrådige beslutninger, og som borgernes talerør, der søger konsensus om nye forslag og initiativer. Der gives fra forvaltningen udtryk for, at processen har forbedret kommunens indsats. Der har her været brug for at nedbryde barriererne mellem borgerne og embedsmændene, bl.a. ved fælles studieture.

Et eksempel på en intern konflikt i området er diskussionen om de planer, som en borgergruppe udarbejdede for Nørrebro parken. Disse planer mødte modstand hos Lokalrådet for Nørrebro og hos lokale institutioner, som mente der var behov for flere idrætsanlæg i parken.

Information til borgerne

Et område, der har skabt en del polemik, er kommunikationen til borgerne. Nogle mener, at den generelle information til beboerne har fungeret fint, og at alle beboere har haft god mulighed for at få fat i informationer omkring projekterne. Andre mener, at man kun har opfyldt minimumskravene med hensyn til kommunikationen, men så heller ikke mere, og at den manglende kommunikation til beboere omkring kvarterløftaktiviteter har begrænset antallet af deltagere i arbejdet. Der peges her på, at mediestrategien ikke helt har fungeret efter hensigten. Der har været problemer med, at de husstandsomdelte aviser alligevel ikke er blevet leveret fordi Post Danmark har svigtet. Vigtig information til beboerne omkring kvarterløftsarrangementer er således gået tabt og har efterladt beboerne med en uvidenhed omkring, hvilke aktiviteter der finder sted hvor og hvornår. Mediedækningen i området fra den lokale Nørrebroavisen er vigtig for kvarterløftet, men har efter nogles mening ikke levet op til forventningerne. På nuværende tidspunkt har embedsmændene derfor måtte se sig nødsaget til ændre i deres måde at videreformidle information til beboerne.

En måde at nå ud til de forskellige foreninger kan være gennem mailinglister. I den forbindelse er det således forsøgt at samle alle foreningerne i en fælles hjemmeside, hvor man kan finde nyttige oplysninger fra kvarterløftets side. Initiativet har dog ikke givet så meget respons. En del af nyhedsbrevene ender mange gange hos formanden for foreningen og når aldrig ud til resten af medlemmerne, hvilket har været årsag til, at projektet nu er gået i stå.

De kulturelle markedsdage har dog givet en god effekt og de fysiske aktiviteter i det offentlige rum giver meget positiv omtale i medierne og blandt beboerne. Nogle af beboerne mener, at man skal tænke i nye baner, hvis flere beboere skal inddrages. Løbestier i parken, flere skilte, der forklarer kulturelle seværdigheder, og rundvisninger, hvor man kan opleve "sit Nørrebro" på en ny måde, nævnes som nye ideer. De folk, der bare går rundt i kvarteret og ikke læser avisen, det er dem, de skal have fat på, og de kræver en ekstra indsats. Som alternativer til annoncering nævnes markedsdagene og udstilling i Nørrebroparken, ungdommesse i Nørrebrohallen og trafikda-

gene, der alle har givet ligeså meget omtale som ved annoncering. Endvidere rummer parken et stort uudnyttet potentiale for samarbejde mellem skolerne og institutioner i området.

Organisering og samarbejde

I forbindelse med kvarterløftet er der etableret samarbejde med mange forskellige parter i og udenfor kvarterløftområdet.

Tabel 14. Igangværende og afsluttede projekter i Nørrebro Park fordelt på hovedansvarlig for projektet og samarbejdspartnere.

	Hovedansvarlig for projektet				
	Det lokale kvarterløftsekretariat	Kommunal forvaltningsenhed	Kommunal institution	Lokal forening/privat institution	I alt deltagelse i projekter
Samarbejdspartnere					
Kommunal forvaltningsenhed	19	0	0	0	19
Kommunal institution	11	0	0	0	11
Boligselskab	6	0	0	0	6
Lokal forening/privat institution	12	1	0	0	13
Lokale erhverv	9	0	0	0	9
Netværk	14	1	0	0	15
Statslige partnere	1	0	0	0	1
Beboere	13	1	1	0	15
Andre	6	0	0	0	6
Antal projekter	46	2	5	1	54

I Tabel 14 er de igangværende og afsluttede projekter fordelt på den hovedansvarlige instans, og desuden angives hvilke samarbejdspartnere, der inddrages. Da der ofte er flere samarbejdspartnere i de enkelte projekter bliver summen ikke lig med antallet af projekter.

Langt hovedparten af projekterne i Nørrebro Park er initieret af kvarterløftsekretariatet, nogle få af kommunal forvaltning og institutioner. Men disse er i høj grad inddraget i projekter initieret af sekretariatet. Lokale foreninger, netværk og erhverv er desuden ofte involveret.

Der findes et lokalråd for Ydre Nørrebro, som dækker et større område end Nørrebro Park. Der har løbende været et samarbejde mellem Kvarterløftsrådet og Lokalrådet, og nogle af projekterne har været til høring i Lokalrådet.

Der har været forsøgt at få et samarbejde med boligforeningerne for det almene boligområde i Lundtoftegade, men det har været svært at etablere dette.

Der har også været forsøgt samarbejde med lokale skoler og andre institutioner, men nogle af beboerne mener, at disse har været for passive.

Derimod har områdets mange organiserede andelsboligforeninger været en stor hjælp, der har lettet processen betydeligt ved udførelse af indre forbedringer i mange ejendomme. Der har dog i denne forbindelse været savnet en fælles organisation for samtlige andels- og boligforeninger, der bedre vil kunne varetage de svageste beboeres problemer.

Københavns Kommune er ved at starte en områdefornyelse med støtte fra byfornyelsesloven i det tilgrænsende kvarterer omkring Mimersgade, og der er etableret et samarbejde med Mjølnerparken, som ligger i området. Man har også samarbejde med kvarterløftet i Nordvest på en række områder. Samarbejdet med de to nabokvarterer skal fremover dreje sig dels om området ved Nørrebro Station, dels omkring netværk vedrørende sociale forhold, sundhed, erhverv og beskæftigelse.

Nordvest Kvarteret

Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001

Kvarterløftsområdet Nordvest er beliggende i overgangen mellem Københavns brokvarterer og villakvartererne i udkanten af kommunen. Nordvestkvarteret er et livligt og mangfoldigt område med atmosfære, hvor der bor omkring 15.000 mennesker. Der er godt 9.200 boliger i området, hvis mest markante vartegn er højbanen med den hævede stationsbygning, som danner en slags indgangsport til kvarterløftsområdet.

Fysiske forhold

Nordvest har en god beliggenhed i København med gode transportmuligheder. Kvarterets bymiljø er karakteriseret ved en sammenblanding af boligejendomme og erhvervsjendomme, hvilket betyder, at mennesker bor og arbejder side om side. Lejlighederne er generelt små og utidssvarende, og en del har installationsmangler, men samtidig har de også den charme, som karakteriserer typiske brokvarterbebyggelser.

Der var kun få grønne, rekreative områder og mødesteder i kvarteret. Især større veje er trafikalt belastede, mens gaderne generelt er præget af manglende vedligeholdelse og mange parkerede biler.

Flere af kvarterets erhvervsområder var tomme og lå ubenyttede hen, ligesom flere af grundene er miljømæssigt belastet af tidligere tiders industri og trafikens luftforurening

Byfunktioner og erhverv

Kvarterets bymæssige center findes i Nørrebro Stationsområde, hvor handelslivet er koncentreret. Der er en god forsyning med detailhandel i forhold til dagligvarer, men Nordvest er til gengæld fattigt på forretninger med udvalgsvarer, restauranter og forlystelser. Således opleves en markant mangel på kulturelle og udendørs udfoldelsesmuligheder, og handelslivet er begrænset til enkelte store og trafikerede gader.

Tidligere industrivirksomheder omdannes i stigende grad til servicevirksomheder. Alt i alt findes ca. 9.000 arbejdspladser, hvilket betyder, at der er næsten lige så mange beskæftigede i kvarteret i forhold til indbyggertallet som i København som helhed.

Beboersammensætning og sociale forhold

Befolkningssammensætningen var i 2001 – sammenlignet med det københavnske gennemsnit – domineret af mange unge i alderen 18-29 år, mens der var få beboere i alderen 30-64 år. Foruden en stor andel af unge var beboersammensætningen kendetegnet ved mange enlige og en del færre par med børn end kommunen som helhed. Hver femte voksne beboer i kvarteret var studerende. Dette var en noget større andel end gennemsnittet for kommunen som helhed (16 pct.). De etniske minoriteter udgjorde ca. 20 pct. af beboerne, hvilket var 25 pct. højere end kommunens andel.

Hvad angår beskæftigelse, var ca. 30 pct. af de voksne i fuld beskæftigelse, hvilket svarede til ca. 4 pct. færre end det københavnske gennemsnit. Det var særligt de beskæftigede med middelhøj indkomst, som var småt repræsenterede i Nordvest. Desuden sås et stigende antal kontanthjælpsmodtagere, som udgjorde en noget større andel end det københavnske gennemsnit.

Kvarterets ressourcetsvage profil blev understøttet dels af de mange psykisk syge, som bor i området, dels af problemer med stofmisbrugere og ungdomskriminalitet.

Kvarteret var fysisk set præget af misligholdte beboelses- og erhvervsområder til gene for beboere og erhvervsliv.

Den store trafikbelastning virkede som en barriere mellem kvarteret og resten af byen, ligesom den belastede miljøet i kvarteret. Det fysiske miljø var endvidere fattigt på idræts- og rekreative faciliteter. Samlet set forringede disse problemer kvarterets attraktivitet.

Endvidere bidrog de små boliger med installationsmangler til en skæv beboersammensætning.

Beboernes oplevelse af området i 2002

En undersøgelse af beboernes opfattelse af kvarteret ved kvarterløftets begyndelse i 2002 viste en utilfredshed med de fysiske omgivelser pga. mangel på grønne områder, opholdssteder og bygningers, gaders og torves udseende og forfald.

En tredjedel af beboerne fandt, at der skete for lidt i kvarteret, mens halvdelen havde en opfattelse af, at der var liv og sker meget. I tillæg hertil var der næsten 60 pct., som oplevede en god stemning i kvarteret, hvilket dog var en lavere andel af beboerne sammenlignet med de øvrige kvarterer. På niveau med de øvrige kvarterer følte hver fjerde sig generet af tyveri, indbrud eller hærværk, hver femte af vold, og hver tredje følte sig ikke tryk på særlige steder i kvarteret. I forlængelse heraf mente 60 pct., at Nordvest havde et dårligt image, hvilket primært skyldtes områdets sociale problemer.

Kvarterets lave attraktivitet kom bl.a. til udtryk ved en høj fraflytningsfrekvens. 27 pct. af borgerne flyttede hvert år fra kvarteret. Kun 18 pct. af beboerne ønskede at blive, fordi de var glade for området.

Mål, strategier og initiativer i kvarterplanen 2001

Overordnede målsætninger og succeskriterier

Den overordnede målsætning for Nordvest-kvarteret beskrives i kvarterplanen 2001 som bæredygtig udvikling på alle områder og niveauer – både i forhold til beboersammensætning og borgernetværk, og når det gælder trafikale forhold og udformning af byrum, kultur- og idrætsstilbud, boligformer, bebyggelse, virksomheder og arbejdspladser. I forlængelse heraf formuleres den overordnede målsætning endvidere med disse ord:

"Nordvest er også et kvarter, hvor borgerne ønsker at udvikle økologisk bevidsthed og udvikle konkrete økologiske tiltag i kvarteret. Ikke mindst inden for byfornyelsen og i udviklingen af kvarterets bymiljø og erhvervsområder.

Kvarterplanens målsætning skal tilstræbe en overordnet bæredygtig udvikling af kvarteret med integration af økologiske og miljømæssige tiltag. Den skal sikre gode samarbejdsflader mellem stat, kommune og kvarter, og den skal sikre en positiv social og økonomisk udvikling i Nordvest".

"Information og Formidling" samt temaet "Økologi og Miljømæssig Bæredygtighed" er i kvarterplanen særskilte og overordnede indsatsområder, som går på tværs af og er gældende for alle øvrige indsatsområder i kvarterplanen. I arbejdet med kvarterplanen i arbejdsgrupperne har der været en stor efterspørgsel efter information om lokale forhold og aktiviteter. Derfor ønskedes nedsat en særlig projektgruppe, der beskæftiger sig med informationsstrategier og informationsbehov i Nordvest. Målet var at skabe bæredygtige informationsløsninger også efter kvarterløftperioden udløb.

På baggrund af den overordnede målsætning og succeskriterierne for kvarteret er kvarterplanen i Nordvest inddelt i fem indsatsområder med tilhørende kerneprojekter. De fem temaer var:

- Trafik og miljø
- Byfornyelse
- Kultur og idræt
- Social og sundhed
- Erhverv og beskæftigelse

Trafik og miljø

Målet med indsatsområdet for trafik og miljø var, at der skal være plads til alle i Nordvest med sikker færdsel for bløde trafikanter, samt at Nordvest skal være et grønt kvarter med rene gader og bedre belysning.

Strategien herfor bestod i at forøge rekreative tilbud, skabe både nye og ligeligt fordelte mødesteder, hvilket fordrer tilgængelighed og mangfoldige anvendelsesmuligheder. Gader og veje skal danne ramme for rekreative funktioner, og den trafikale belastning skal sænkes. Der skal endvidere ske en integration af og bevidstgørelse om bæredygtige og bykologiske tiltag.

Indsatsområdets kerneprojekter vedrører:

- Omdannelse af to ubenyttede grunde (HT-grunden + ”Glud og Marstrand”) til kvarterparker med et varieret udbud af kultur- og idrætstilbud samt mulighed for rekreation, leg og ophold
- Udarbejdelse af Trafik og Grøn Handlingsplan som grundlag for videreudviklingen inden for trafik og bymiljø
- Trafikal fredeliggørelse af delområder
- Sikring af fodgænger- og cykeltrafikken med særlig fokus på børn, ældre og handicappede
- Forskønnelse og trafiksanering af de private fællesveje; herunder lege- og opholdsgader som fællesrum på udvalgte strækninger
- Udarbejdelse af erhvervsstrategi med fokus på udbygning af kollektiv trafik, bedre cykelveje og parkeringsforhold
- Træbeplantning i gaderne
- Etablering af legepladser, grønne åndehuller og pausepladser med fokus på selvbyggerprojekter, integration af lokal kunst, leg og udfoldelse, rekreation og oprustning af cafélivet
- Styrkelse af gadebelægningskvalitet og forbedring af gadeinventar
- Udvikling af belysningsplan
- Plan for renere gader
- Oprustning af netværksopbygningen og dialogen mellem kvarterets beboere og interessenter for bl.a. at sikre indsatsen for renovering, drift og vedligeholdelse af de mange private fællesveje

I forbindelse med udarbejdelse af kvarterplanen – og i samarbejde med Kvarterløft Nørrebro Park – indgik Nordvest i drøftelserne om byudviklingsmuligheder ved Nørrebro Station, hvilket Københavns Kommune tog initiativ til i 2001. På den baggrund har Nordvest arbejdet med forskellige mulige tiltag for stationsområdet:

- Omdannelse af Lygten Stationsbygning til informationscenter og omdrejningspunkt for kulturelle begivenheder.
- Højbanen og tilstødende arealer udvikles til rekreativ og kulturel anvendelse med fysiske og visuelle forbindelser mellem Nordvest og Nørrebro

Som inspiration for videreudviklingen i arbejdsgrupperne er der i kvarterplanen udpeget projektidéer for gader og pladser, der er særligt vigtige for kvarterets trafiksanering og grønne profil.

Byfornyelse

Målene for byfornyelsesindsatsen er at:

- skabe et kvarter, hvor mangfoldigheden værdsættes
- udvikle den økologiske bevidsthed og udvikle konkrete økologiske tiltag
- skabe et kvarter, der fungerer fra "vugge til grav" og lever dag og nat
- styrke sammenholdet og udvikle borgernes brede og nære netværk med udgangspunkt i en bæredygtig social udvikling

Derfor er strategien for indsatsområdet at:

- udvikle nye boligformer for og sammen med de marginaliserede boliggrupper samt udvikle tidssvarende boliger
- iværksætte tiltag, som kan fastholde og tiltrække familier og erhvervsdrivende og nedbringe fraflytningsprocenten
- styrke arkitektoniske kvaliteter i kvarteret
- tilføre nye rekreative byrum

Med det sigte at sikre en videreudvikling og kvalificering af kvarterplanens delprojekter skal der inden for indsatsområdet først og fremmest udarbejdes et overordnet kerneprojekt med overskriften: "Økologisk og bæredygtig NV". Resultatet af projektet vil være et detaljeret program for en implementeringsmodel, som udarbejdes parallelt med Trafik og Grøn Handlingsplan.

Indsatsområdets kerneprojekter:

- Udvikling af tidssvarende boliger i form af udbedring af installationsmangler, udnyttelse af tagetager og etablering af bredbåndsnet
- Styrkelse af den igangværende udvikling i erhvervsområderne for at tiltrække lokale iværksættere
- Alternative boligformer
- Skabelse af alternative boformer både for at give de marginaliserede grupper større livskvalitet og for at sikre fastholdelse af kvarterets beboere
- Oprettelse af en lokal boligbørs, der skal formidle kontakt mellem beboere, som ønsker en anden lejlighed i kvarteret
- Udarbejdelse af idékatalog med retningslinjer og designmanual for renovering af facader og for opsætning og udformning af facadeskilte
- Forskønnelse og isolering af kvarterets mange gavle
- Etablering af fælles gårdanlæg for at styrke kvarterets bolignære netværk samt etablering af "grønne åndehuller" på de tomme og ubenyttede grunde
- iværksættelse af "små synlige projekter" for at synliggøre kvarterløftet; fx renoveringsarbejder, oprydningskampagner eller kurser

Kultur og idræt

Som et resultat af kvarterløftindsatsen i "Femkanten" blev etableret et kvartercenter, som ligger placeret lige udenfor Kvarterløft Nordvest' område. Kvartercenteret, som er et kultur- og medborgerhus – også med fysiske projekter – udgør et stort potentiale for kvarteret og er en væsentlig samarbejdspartner for kvarterløft Nordvest på indsatsområdet for kultur og idræt.

Målene med indsatsområdet for kultur og idræt er at:

- skabe et stort center for kultur og idræt, der skal understøtte en fælles identitet i Nordvest og sætte kvarteret på landkortet
- skabe mange forskellige fællesskaber styret af borgernes interesser
- tilføre kvarteret små nye kulturelle og idrætsmæssige mødesteder
- skabe liv og engagement i Nordvest gennem øget information og synliggørelse af kultur- og idrætsaktiviteter

Indsatsområdets nøgleprojekter:

- Etablering af et info-center i området, hvor beboere kan søge information om bydelen og vejledning om, hvordan man selv starter en klub eller forening. Info-centeret skal huse kvarterløft
- Udarbejdelse af en livsstilsundersøgelse, som kan bidrage til et større kendskab til mennesker og miljøer i kvarteret
- Etablering af et idræts- og kulturcenter på HT-grunden som et flagskib for oprustningen af kultur- og idrætsområdet
- Ansættelse af en idrætskonsulent, som skal sætte en række idrætsaktiviteter i gang og udvikle et samlet koncept for idrætsområdet
- Anlæggelse af en skaterpark svarende til internationale standarder, hvilket er et projekt, som er foreslået af en skatergruppe

Social og sundhed

Københavns Kommune havde allerede i en årrække arbejdet med den sociale og sundhedsmæssige indsats i Nordvest pga. kvarterets ressourcetsvage sociale profil. Med kvarterløftindsatsen bygges videre på igangsatte initiativer samtidig med, at ikke blot de professionelle, men både foreninger, institutioner, skoler, erhvervsliv og ikke mindst borgerne, inddrages i arbejdet.

Målene med indsatsområdet for social og sundhed er at:

- skabe nye sociale netværk på tværs af alder og baggrund og dermed skabelsen af en kvarteridentitet og et lokalt fællesskab
- gøre Nordvest til et sted, hvor der er reel mulighed for indflydelse
- skabe plads til forskellighed
- etablere et frugtbart samarbejde med de allerede eksisterende institutioner og initiativer
- sikre at alle borgerne føler sig trygge ved at færdes i kvarteret

Indsatsområdets kerneprojekter:

- Etablering af et multikulturelt marked for beboere og evt. lokale forretninger som en ugentligt eller månedligt tilbagevendende begivenhed
- Arrangering af en årlig Nordvest Festival, hvor virksomheder og institutioner kunne få mulighed for at præsentere sig selv
- Med fokus på ældre ("forsøgspensionister") inden for et særligt geografisk område iværksættes initiativer med henblik på at få nogle gladere ældre og skabe nye netværk
- Tilbud om fælles madlavning for beboerne på bestemte dage eller årstider
- Eksperimenter med etablering af en offentlig dagligstue for lokale beboere
- Dannelse af en forening, der har fokus på at skabe større forståelse for de kulturelle forskelle og kendskab til beboernes baggrund
- Danskundervisning for indvandrerkvinder med børn

Erhverv og beskæftigelse

Initiativerne på erhvervs- og beskæftigelsesområdet blev i vid udstrækning iværksat med etableringen af Bispebjerg Erhvervs- og Beskæftigelsesudvalg i 1998, som havde til formål at styrke området. Som en følge af arbejdet tog udvalget i 2001 initiativ til etablering af en sammenslutning af lokale erhvervsdrivende. Kvarterløft Nordvest er repræsenteret i både erhvervsnetværket og udvalget, som udgør et godt fundament for at starte nytænkende erhvervsprojekter i området. Desuden er udvalgets erhvervs konsulent tilknyttet kvarterløftets sekretariat.

Målene med indsatsområdet er at:

- fremme et økologisk og miljømæssigt bæredygtigt erhverv og omgivelser
- fremme en mangfoldig erhvervsudvikling bl.a. i kombinationen mellem småhåndværk og videnbaserede virksomheder

- udvikle samarbejdet med Erhvervs- og Beskæftigelsesudvalget og Bispebjerg Erhvervsnetværk
- styrke det gensidige kendskab mellem lokale uddannelsessteder og erhvervsliv
- drøfte udviklingen af detailhandlen i det stationsnære område i forbindelse med Ringbanen i samarbejde med lokale aktører, det øvrige erhvervsliv og investorer

Indsatsområdets kerneprojekter:

- Udarbejdelse af et idékatalog for en samlet skiltepolitik
- Etablering af et lokalt kontaktforum for iværksættere, hvor der er kontor- og mødefaciliteter samt en jobbank. Der skal gives plads til fælles idéudveksling mellem virksomheder, ledige, iværksættere og uddannelsesinstitutioner
- Et årligt tilbagevendende arrangement på de lokale skoler, hvor der skabes mulighed for netværksdannelse mellem de lokale unge og erhvervsvirksomhederne
- Iværksættelse af en oplysningskampagne sammen med erhvervslivet om, hvordan de kan skåne miljøet og håndtere miljøfarligt affald
- Integrations- og beskæftigelsesprojekt for indvandrere og flygtninge
- Undersøgelse af mulighederne for at udbygge eksisterende erhvervsgrunde med henblik på at kunne fastholde det lokale erhvervsliv
- Oprydning og forskønnelse af erhvervsområder
- Etablering af et særligt samarbejde om idræt på arbejdspladsen i samarbejde med idrætsorganisationer i kvarteret
- Videreudvikling af en påbegyndt beskæftigelsesindsats rettet mod unge i alderen 15-25 år, der har særlige behov og problemer i et forsøg på at integrere dem på arbejdsmarkedet
- Tilknytning af en konsulent, som skal samle de detailhandlende med henblik på en samlet strategi for detailhandlens udviklingsmuligheder

Status for indsatsen

I forbindelse med denne midtvejsevaluering er der gennemført fokusgruppeinterview med henholdsvis repræsentanter for projektmagere og brugere i kvarterløftet. På baggrund af disse interview samt den foreliggende statusplan 2004 gives i de følgende afsnit en redegørelse for erfaringerne med det hidtidige forløb med fokus på eventuelle justeringer og ændrede prioriteringer i indsatsen.

Ændrede mål, strategier og forudsætninger

Svækkelse af den bæredygtige og økologiske målsætning

Der er først og fremmest sket en ændring i opfattelsen af den overordnede målsætning for den samlede kvarterløftindsats i Nordvest. Det har fra begyndelsen ligget sekretariatet meget på sinde at skabe en overordnet agenda som styrepind for alle indsatsområderne i kvarterløftet. Denne styrepind er defineret som en bæredygtig og økologisk målsætning for kvarterløftet. Imidlertid er det sekretariatets oplevelse, at man i styregruppen og i projektgrupperne ikke arbejder målrettet efter dette tema, eftersom det har været vanskeligt konkret at definere, hvad det reelt vil sige "at arbejde og leve bæredygtigt". Da omgivelserne heller ikke har skubbet på for at understøtte den bæredygtige og økologiske indsats, vurderes det vanskeligt at opfylde målsætningen. Derudover lægges en økonomisk svækkelse af området med bortfaldet af statslige rådighedspuljer også til grund for den manglende mål-opfyldelse. Styrkelsen af miljøområdet er nu primært forankret i Bispebjerg Miljøcenter, som har iværksat nogle samarbejdsprojekter med kvarterløftet.

Dog påpeges det, at der er en fortsat prioritering af temaet på det fysiske område, hvor man søger at fastholde den bæredygtige og økologiske profil gennem fordelingen af byfornyelsesmidlerne.

Ændret kurs i projektudviklingen

Nogle projekter har ved virkeliggørelsen tegnet sig anderledes, end de først var tænkt. Dette forklares med, at kvarterløftet i nogle sammenhænge er underlagt generelle samfundsmæssige ændringer og politiske målsætninger, som gør, at nogle projekter har ændret sig med tiden. Samtidig er man undervejs blevet klogere på de reelle problemer i området. Der har ikke været den fornødne tid til at lave en indledende analyse af området, hvilket har haft som konsekvens, at tilrettelæggelsen af kvarterløftet på nogle områder beskrives som mere tilfældig.

De opstillede kerneprojekter i kvarterplanen er dog hidtil blevet iværksat som planlagt, om end nogle vil ændres eller slet ikke implementeres, fordi de er tilrettelagt sådan, at de er afhængige af ekstern finansiering.

Kvarterets etniske grupper

Under det hidtidige forløb med kvarterløftet har sekretariatet fået en ændret opfattelse af de etniske grupper i kvarteret. Hensigten var at skabe multikulturelle netværk for at styrke fællesskabet, men det har siden vist sig, at de forskellige etniske grupper ikke ønsker at blande sig med andre grupper. Der iværksættes dog fortsat tiltag overfor de etniske grupper via integrationsmedarbejderen, væresteder og foreninger, hvilket betyder, at kvarterløftet støtter disse parter, men ikke yder en særlig indsats for de etniske grupper. Der peges blandt projektmagerne på, at der i forvejen er tradition for mange tværfaglige netværksgrupper orienteret mod beboere med anden etnisk baggrund. I forlængelse heraf nævner beboerne i fokusgruppen, at kvarterløftet er blevet fejlfortolket som et integrationsprojekt, og at styregruppen således ikke betragter integrationsdimensionen som det centrale omdrejningspunkt for indsatsen.

Det helhedsorienterede perspektiv

Kvarterløftet som helhedsorienteret indsats har haft vanskeligt ved at rodfeæste sig hos de aktive deltagere, der betragter kvarterløftområdet meget snævert. Det er opfattelsen, at folk tager udgangspunkt i de konkrete projekter, fordi de har vanskeligt ved at sætte sig ind i de store strategier. Sekretariatet nævner i lyset heraf, at det var en fodfejl at lægge ud med helheder i form af overordnede temaer for kvarterløftet – primært i erkendelsen af, at engagementet i det store overblik ikke kan forlanges af beboerne. Denne tilgang fik også konsekvenser for formidlingsstrategien, der indledte kvarterløftet med at informere om det store billede, overordnede mål, organiseringen mv.

Udgangspunktet for kvarterløftet var således en organisering omkring de fem overordnede temaer, hvorudfra beboere var med til at formulere kvarterplanen. Men man valgte efter udarbejdelsen af kvarterplanen at ophæve arbejdsgrupperne og danne nye projektgrupper relateret til de konkrete projekter. Det er brugernes indtryk, at projekternes sammenhængskraft vil blive mere synlig for borgerne et skridt længere fremme i processen. Aktuelt er fokus alene rettet mod at få igangsat projekter samt at få så mange beboere som muligt til at deltage aktivt i kvarterløftet.

Igangsatte projekter og deres status

På grundlag af projektdatabasen er der i Tabel 15 vist en oversigt over projekternes status indenfor forskellige typer af indsatser ved starten af 2005. Desuden er vist, hvor store ressourcer der er bundet i disse projekter.

Af de i alt 44 projekter er 3 kun på ideplan. Der er budgetteret med 147 mio. kr. til de igangværende og afsluttede projekter, samt 560.000 til projekter på ideplan. I alt 18 projekter med et samlet budget på små 4 mio. kr. er allerede afsluttet.

Tabel 15. Status for projekter i Nordvest Kvarteret indenfor forskellige indsatsstyper og de budgetterede midler til projekterne ved starten af 2005.

	Er på idéplan	Er besluttet	Er under realisering	Er gennemført og afsluttet	Er i drift	Alle
Antal projekter						
Boliger og friarealer	0	0	1	0	0	1
Byrum og grønne omr.	0	1	1	4	0	6
Service og byfunktioner	1	0	0	2	0	3
Erhverv og beskæftigelse	0	0	2	0	0	2
Sociale, uddannelse og sundhed	0	1	2	1	0	4
Integration	0	0	2	0	0	2
Kultur og fritid mv.	2	1	5	2	1	11
Information og deltagelse	0	0	1	3	0	4
Andet	0	2	4	5	0	11
Alle	3	5	18	17	1	44
Budgetterede udgifter 1000 kr.						
Boliger og friarealer	0	0	120.000	0	0	120.000
Byrum og grønne omr.	0	4.700	6.000	2.342	0	13.042
Service og byfunktioner	560	0	0	100	0	660
Erhverv og beskæftigelse	0	0	55	0	0	55
Sociale, uddannelse og sundhed	0	100	650	385	0	1.135
Integration	0	0	309	0	0	309
Kultur og fritid mv.	0	1.300	365	232	200	2.097
Information og deltagelse	0	0	350	402	0	752
Andet	0	225	9.115	217	0	9.557
Alle	560	6.325	136.844	3.678	200	147.607

Vurderinger af indsatsområderne og deres betydning

Miljømæssig bæredygtighed og økologi

Målsætningerne for indsatsen skal som nævnt nås gennem samarbejdet med Bispebjerg Miljøcenter, hvori de lokale interesser for miljøområdet fremover er forankret. Om end der er tale om en manglende målopfyldelse i dele af indsatsområdet, er pjecen "Bæredygtig byfornyelse i Nordvest" til gengæld blevet udgivet som udgangspunkt for byfornyelsesansøgninger. Der er ligeledes udgivet en pjec med kvarterløftets bud på bæredygtige tiltag inden for indsatsområdet Trafik og Miljø.

Herudover er igangsat flere initiativer, bl.a. projekt "Miljørigtig butik" rettet mod butiksindehavere med anden etnisk baggrund samt projekt "Den glade Pose", som er en igangsætterpulje etableret af styregruppen. "Den glade Pose" har til formål at støtte eller igangsætte aktiviteter inden for social-, kultur- eller idrætsområdet og er blevet meget positivt modtaget i kvarteret.

Information og formidling

Der er sket en revision af det overordnede indsatsområde Information og Formidling, fordi arbejdsbyrden var blevet for stor til en enkelt informationsmedarbejder. Derfor er der dels blevet nedsat en borgergruppe, som giver løbende feedback på sekretariatets formidlingsform, dels er der blevet nedsat et udvalg under styregruppen, som arbejder med udvikling af nye tiltag på informationsområdet. Udvalgets todelte infostrategi består i:

- At opretholde den flerstrengede basisinformation, der også har funktion af dokumentation
- At gøre en særlig indsats for at vække nysgerrighed og engagement

Som et led i informations- og formidlingsstrategien er fx arrangeret en event-række i form af regelmæssige fredagscafeer med henblik på at bringe folk sammen og skabe dialog på tværs af borgergrupper. Herudover er en bog af Jan Sonnergaard om marginaliserede grupper i københavnervilivet blevet husstandsomdelt og har fået stor opmærksomhed.

Med de eksisterende midler vurderer brugerne, at man kommer langt med informationsstrategien. Særligt ses den professionelle styring af informations- og formidlingsområdet som en styrke. Både Jan Sonnergaards bog, en imagekampagne og introduktionsvideo om kvarterløftet har haft en god effekt i forhold til at informere beboerne om kvarterløftet. Endelig nævner sekretariatet en imagekampagne for Nordvest, hvor der blev lavet en event omkring en bog med de bedste steder fra Nordvest under sloganet "2400 Nord-Best – en bydel der hitter". Målet var at skabe større attraktion i forhold til kvarteret og dermed bedre mulighederne for at sælge boliger.

Social og sundhed

Indenfor social- og sundhedsområdet opleves det, at kvarterløftet ikke kan løfte de massive sociale problemer i området. Derfor er succeskriteriet om etablering af et værested for marginaliserede grupper bortfaldet. Dette ud fra en betragtning om, at kvarterløftet nok kan bidrage til at skabe en bedre trivsel, men ikke løse problemerne.

Der er iværksat en indsats i forhold til bydelens ældre, som bl.a. har udmøntet sig i projektet "Etniske ældre i Fokus" og har ført til både foreningsdannelse og konkrete tilbud for beboere med anden etnisk baggrund. Ansættelsen af en integrationskonsulent i samarbejde med lokalcenteret skal bl.a. bidrage til at styrke disse netværk omkring etniske grupper. I kvarterløftsekretariatet er også tilknyttet en privat beboerrådgiver, som har til opgave at yde opsøgende arbejde i forbindelse med byfornyelsen, skabe vejlav og opbygge netværk for alle boligejerformer mv. Det opfattes som meget problematisk for kvarterløftindsatsen, hvis ikke denne stilling kan videreføres fremover.

Etableringen af fritidstilbud for børn og unge, der ikke deltager i etablerede tilbud, er sket gennem bydelens ungeråd, som har deltaget aktivt i konkrete projekter.

Erhverv og beskæftigelse

Indsatsområdet for erhverv og beskæftigelse opleves som en skuffelse for beboerne i fokusgruppen, fordi erhvervslivet ikke har udvist villighed til at gøre en særlig indsats for Nordvest.

Således arbejdes der ikke længere målrettet på at opfylde succeskriterierne for beskæftigelsesområdet, eftersom en lokal indsats ikke vurderes at have en tilstrækkelig effekt på beskæftigelsen. Denne vurdering forklares med de samfundsmæssige konjunkturers negative udvikling, som også påvirker Nordvest. Endvidere understøtter Københavns Kommune ikke lokale beskæftigelsesordninger, ligesom erhvervsnetværket har ladet indsatserne på det beskæftigelsesmæssige område bortfalde for i stedet at prioritere fysiske forbedringer i bydelen. Det påpeges dog i statusplanen, at kvarterløftet har et meget tæt samarbejde med erhvervsnetværket, som har ført til projekter med grundejere som aktiv partner i finansiering af offentligt tilgængelige rum.

Der arbejdes desuden på at videreføre butikskonsulentordningen, som mange etniske forretningsdrivere har haft glæde af. Også ungemessen, hvor unge, uddannelsessteder og virksomheder mødes, skal gentages. Herudover arbejdes aktuelt med at etablere et iværksætter/business-center i Nordvest.

Kultur og idræt

Ansættelsen af en idrætskonsulent vurderes at have haft stor betydning for både at sprede, styrke og forbedre idrætsaktiviteter i kvarteret. Ansættelsen

er udledt af et samarbejde med Københavns Kommune om projektet "Motionssatsningen", som er rettet mod fysisk inaktive i Nordvest og Kgs. Enghave. Der er i forbindelse med Motionssatsningen igangsat flere projekter, som samlet set øger udbuddet af forenings- og idrætsaktiviteter i kvarteret. Det forventes dermed også, at den procentvise deltagelse i idrætsaktiviteterne vil stige.

Samtidig har kvarterløft og Motionssatsningen sat fokus på udsatte grupper i bydelen, bl.a. med et projekt for svært overvægtige kvinder.

Flere centrale projekter som Skaterparken X-hall, Nordvest Festivalen og aktiviteterne i Lygten Station er i gang og har opnået højt lokalt ejerskab. Skaterparken X-hall er blevet en stor attraktion – også internationalt. Lygten Station som informations- og mødested og dens synlige placering har bidraget til at skabe en positiv eksponering af kvarterløft. For at sikre yderligere synliggørelse af huset har styregruppen nedsat en "stationsgruppe", som skal udvikle ideer til arrangementer med udgangspunkt i borgerinddragelse.

Trafik og miljø

"Trafik og Grøn handlingsplanen", som danner grundlag for midler til indsatsområdet, er blevet godkendt. I forlængelse heraf skal nedsættes en lokal følgegruppe, som sammen med kommunen, Vej & Park, skal koordinere kommunens ønsker med lokalområdets ønsker og mål. Det forventes, at planen får stor betydning for Københavns Kommunes prioritering af projekter i området. Eksempelvis har Vej & Park afsat midler til gennemførelse en 40 km/t Zone i den sydlige del af kvarteret.

Der er iværksat projektudvikling både af en legeplads (Rør og Nat) og af kvarterparker (HT-grunden og Glud og Marstrand-grunden), som begge vurderes at få stor betydning for kvarteret og for, at beboerne vil svare positivt på, om der er sket forbedringer i kvarteret. I forbindelse med Glud og Marstrand-grunden påpeges det, at partnerskabsmodellen mellem privat investor og lokalområdet er vejen frem for at opfylde kvarterplanens ønsker om oprustning af rekreative arealer.

Endvidere er uarbejdet en handlingsplan for omdannelsen af Nørrebro Stationsområde, hvilket lokalt betragtes som et af kvarterets vigtigste projekter.

Kvarterløftet har desuden medvirket til dannelse af flere nye netværk, som vurderes at kunne fremme dannelse af vejlav i kvarteret.

Byfornyelse

Fra kvarterløftets begyndelse har det på kommunalt plan været besluttet, at der ikke må ændres på lejlighedernes størrelse i forbindelse med byfornyelsen i kvarteret. Sekretariatet oplever dette som en hæmsko for at ændre området og skabe en mere blandet beboersammensætning. Dog påpeger de, at opførelsen af 1.200 nye familieboliger i området kan medvirke til at afhjælpe problemet og tiltrække nye beboergrupper. En anden begrænsning har været de lovgivningsmæssige rammer i forhold til, hvilke projekter der kan gennemføres i byfornyelsesregi, og her har der været behov for en større fleksibilitet i tildelingen af midlerne.

Der er sket en række justeringer af ansøgningskemaet og vejledningen i forbindelse med tildelingen af byfornyelsesmidlerne, fordi en række ansøgninger ikke opfyldte lovgivningen, bl.a. vedr. bagatelgrænsen, eller omvendt ansøgte om for store beløb. I alt fire af de meget store ejendomme i kvarteret har dog aftalt boligforbedring primært via medfinansiering fra grundejere. Det påpeges, at behovet for støtte i kvarteret stadig ikke kan imødekommes, da mange store ejendomme ikke har fået midler til byfornyelse.

Det vurderes, at der fortsat skal gøres en indsats for at få især udlejningsejendomme i tale, hvilket kan være vanskeligt, fordi beboer og ejer har forskellige interesser.

Der er endnu ikke – som ønsket i statusrapporten – afsat ressourcer til en særlig indsats over for den høje fraflytningsfrekvens i området, men emnet

opfattes fortsat som et nødvendigt punkt på dagsordenen i kvarterløftet. En øget attraktionsværdi af kvarteret kan dog ikke iværksættes alene gennem byfornyelsen, men må tilrettelægges sammen med andre lokale instanser samt en kommunal og statslig opprioritering af området.

En tredjedel af beboerne flytter hvert år fra kvarteret, hvilket betyder, at en stor andel ikke kender til kvarterløftindsatsen. Der er i den forbindelse ikke lavet undersøgelser af folks trivsel og tilfredshed i kvarteret dels ud fra en ressourcemæssig vinkel, dels ud fra den opfattelse, at det ikke vil udvide de eksisterende perspektiver på kvarteret.

Erfaringer med organisering

Den formelle organiseringsstruktur

Overordnet set vurderes organiseringen at fungere godt. Den er opbygget på en sådan måde, at der i kommunalt regi er etableret en følgegruppe med repræsentanter fra de forskellige forvaltninger i Københavns Kommune. I denne gruppe orienteres om kvarterløftområdernes initiativer. Derudover afholdes møder mellem København Kommunes Kvarterløftsekretariat og projektlederne fra de forskellige kvarterløftområder.

Den lokale organisering i kvarterløftet er baseret på den lokale styregruppe, som refererer til den centrale styregruppe bestående af Økonomiudvalget under Borgerrepræsentationen. Den lokale styregruppe udgøres af repræsentanter fra de forskellige boligformer samt lokale interessenter som skoler, erhvervsliv, idrætsliv, lokalråd mv. Repræsentanter fra flere forvaltningerne deltager med observatørstatus.

Herudover er etableret en koordineringsgruppe med deltagere fra forvaltninger, kvarterløftet, private rådgivere og bygherrer fra området. Denne gruppe skal sikre, at alle, der arbejder i kvarterløftsområdet, får indsigt i hinandens projekter, ligesom den skal sikre generel fremdrift i projekterne i Nordvest. For at tilstræbe det fælles ejerskab mellem lokale parter og kommunen sigtes så vidt muligt mod, at repræsentanter fra kommunen deltager i projektudviklingen.

Placering af beslutningskompetencer

Prioriteringen af projekterne forvaltes af den lokale styregruppe og sekretariatet, som nedsætter arbejdsgrupper og rekrutterer beboere, bl.a. gennem annoncering i avisen.

Den lokale styregruppe har således ansvaret for, hvilken vej kvarterløftet skal udvikle sig og sætter initiativer i gang på grundlag af kvarterplanen. I de forskellige arbejdsgrupper med lokale beboere medvirker altid repræsentanter fra styregruppen.

Den overordnede beslutningskompetence ligger formelt under Økonomiforvaltningen, men i praksis er det projektlederen, som træffer alle endelige beslutninger i forbindelse med kvarterløftet. Der er udarbejdet kompetenskemaer, som definerer arbejdsfordeling og beslutningsret, og som alle involverede parter i kvarterløftet er forpligtigede til at følge. Disse skemaer har ifølge projektmagerne sikret en problemfri styring og organisering af projekterne. Brugerne er også tilfredse med organiseringsformen, men efterspørger dog en kortere kommunal beslutningsproces, som de forslår, kunne gennemføres på forsøgsbasis i kvarterløftindsatsen.

En høj grad af lokal kompetence, en god balance mellem den lokale opgave og den centrale opgave samt en synlig adskillelse af niveauerne fremhæves som styrkerne ved Nordvest' organisering. Generelt opleves blandt projektmagerne en stor tillid fra beboerne til, at sekretariatet varetager kvarterets interesser som "Nordvest' rådhus" frem for primært kommunens interesser.

Samarbejde med kvarterløftets interessenter

I forbindelse med kvarterløftet er der etableret samarbejde med mange forskellige parter i og udenfor kvarterløftområdet. I Tabel 16 er de igangværen-

de og afsluttede projekter fordelt på den hovedansvarlige instans, og desuden angives hvilke samarbejdspartnere, der inddrages. Da der ofte er flere samarbejdspartnere i de enkelte projekter bliver summen ikke lig med antallet af projekter.

Tabel 16. Igangværende og afsluttede projekter i Nordvest Kvarteret fordelt på hovedansvarlig for projektet og samarbejdspartnere.

Samarbejdspartnere	Hovedansvarlig for projektet						I alt deltagelse i projekter
	Det lokale kvarterløftsekretariat	Kommunal forvaltningsenhed	Kommunal institution	Lokal forening/privat institution	Lokale erhverv	Andre	
Kommunal forvaltningsenhed	11	1	1	1	0	2	16
Kommunal institution	5	0	3	2	0	1	11
Boligselskab	1	0	0	0	0	2	3
Lokal forening/privat institution	8	1	1	1	0	3	14
Lokale erhverv	7	0	0	0	0	0	7
Netværk	2	1	0	0	0	1	4
Statslige partnere	1	0	0	0	0	0	1
Beboere	4	1	0	0	0	0	5
Andre	15	2	1	2	3	3	26
Antal projekter	25	3	2	3	2	6	41

Hovedparten af projekterne i Nordvest Kvarteret er initieret af kvarterløftsekretariatet, og 16 projekter er forankret hos mange forskellige parter. Der er en stor gruppe af projekter, hvor andre end de sædvanlige grupper er involveret, men også lokale institutioner og foreninger er ofte inddraget.

Sekretariatet forsøgte ved kvarterløftets begyndelse at få de forskellige forvaltninger til at forpligtige sig i forhold til indsatsområderne, men dette mundede ikke ud i en formel organisering af de kommunale parter. Samarbejdet med Københavns Kommune er således forholdsvist begrænset, om end nogle forvaltninger er bedre gearret til at arbejde med kvarterløftet end andre. Der er syv forvaltninger at samarbejde med, hvilket betyder, at der samarbejdes fra sag til sag. Overordnet set er det sekretariatets opfattelse, at forvaltningerne primært er rettet mod, hvilke projekter der er støtteberettigede, hvorfor der grundlæggende mangler et kommunalt ejerskab til flere projekter.

I forhold til det politiske niveau mærkes blandt projektmagerne det, at kontakten hertil har en positiv effekt på gennemførelsen af projekter. Det er op til det enkelte kvarterløft at skaffe den politiske opmærksomhed, men eftersom kvarterløftområdet repræsenterer en stor gruppe af potentielle vælgere, er det under politisk bevågenhed.

Der samarbejdes med kvarterløftet Femkanten i forhold til kulturhuset og erhvervsrådet. Derudover samarbejdes om stationsområdet og informationsområdet, hvor der kan findes stordriftsfordele. Indtrykket er, at man i kommunen ikke viderefører erfaringer fra de tidligere kvarterløft, men begynder forfra i erfaringsdannelsen.

Samarbejdet med lokale aktører etableres bl.a. gennem partnerskaber, som er godt på vej. De seneste initiativer, hvor man har forpligtiget sig til et samarbejde, er i forbindelse med købet af grunde, hvor der er etableret et økonomisk partnerskab mellem kvarterløft og bygherrer om anlæg af kvarterpark og opførelse af boliger.

Indsatsens forankring

Forankringsprocessen er langsomt gået i gang, og kommunen anses også som ansvarlig for denne proces. Bl.a. forsøger sekretariatet at gøre kommunen driftsansvarlig i nogle af projekterne. Der er herudover i området en række eksisterende forankringsorganer i form af lokalrådet, Samrådet for Kultur og Idræt, Ungerådet og to meget velfungerende skoler, som arbejder

tæt sammen med kvarterløftet. Endvidere nævnes Bispebjerg Kulturhus som et sted, hvor kræfterne og netværkene kan samles i fremtiden.

Erfaringer med beboerinddragelse

Brugerne er generelt godt tilfredse med det hidtidige forløb i kvarterløftet, idet de vurderer, at indsatsen har båret frugt i forhold til kvarteret, og at de selv har fået en personlig gevinst ud af arbejdet. De har oplevet gevinsten af nærdemokratiet og en ligeværdig dialog med kommunale aktører, men samtidig også oplevet, at der er langt fra den almindelige borger og ind til rådhuset.

Måden at introducere kvarterløftet på i området fremhæves af sekretariatet som en god idé, der skabte stor opmærksomhed om kvarterløftprojektet. En video, der på en sjov måde fortæller om kvarterløftet, blev husstandsomdelt og indeholdt samtidig også en indbydelse til det første borgermøde i kvarteret. Ideen udsprang fra nødvendigheden af at vække beboernes interesse på en utraditionel måde, eftersom Nordvest generelt er kendetegnet ved at være et bogligt svagt område.

Forum for beboerinddragelse

Det er fortsat en fast kerne af borgere, som udgør kraften i kvarterløftet, eftersom der ikke er kommet så mange nye beboere til projektet.

Det såkaldte "kvarterforum", som består af grupper og foreninger, der ikke er repræsenteret i styregruppen, var tænkt som et organ for inddragelse af beboere. Dette forum har en form for høringsstatus og skal fungere som base for nye ideer. Imidlertid påpeger sekretariatet, at der hverken har været en tilstrækkelig deltagelse eller opfølgning på drøftelserne, hvorfor kvarterforumet ikke har bidraget konkret til beboerinddragelse, men snarere har udviklet sig til et debatforum, hvor forskellige emner diskuteres på baggrund af et oplæg. Deltagelsen til møderne, som minimum gennemføres 2 gange om året, er spredt og afhænger af debattemaet.

Brugerne finder til gengæld, at beboergrupperne i området er fint repræsenteret i styregruppen. Det er indtrykket, at kvarterløftet er meget synligt i Nordvest, hvorfor det ikke opleves som svært for beboere at henvende sig med nye ideer. Dog er tendensen, at det er "Tordenskjolds soldater", som engagerer sig i projektgrupperne, og derfor oplever brugerne, at der ligger en barriere i informationen i forhold til at nå længere ud til beboerne i kvarteret.

I forhold til kvarterets etniske grupper har det været vanskeligt at finde en repræsentant, fordi grupperne ikke er engagerede i kvarterløftet. Sekretariatets forbindelse til grupperne sker primært gennem en løbende kontakt med kvarterets tre moskeer. Trods de etniske gruppers lave engagement i kvarterløftet, er det projektmagernes indtryk, at de er orienterede om, hvad der foregår. Eksempelvis har grupperne været meget interesserede i "Den Glade Pose", der – som nævnt – er en støttemulighed til små synlige succeser i kvarteret.

Den lokale styregruppes status og indflydelse

Det nævnes, at styregruppemedlemmernes – og specielt formandens – deltagelse i alle projektgrupperne kan virke bremsende for idéudviklingen, og at det har den konsekvens, at projekterne gennemføres på samme måde hver gang. I forlængelse heraf ønskes suppleanterne i større grad inddraget i styregruppen, hvilket man ifølge brugerne ikke har været tilstrækkeligt god til.

Der er nedsat forskellige selvstændige udvalg under styregruppen, bl.a. fordelingsudvalget og "Den Glade Pose", hvorigennem der sikres en bred repræsentativitet i projekterne. Men det tilføjes blandt brugerne, at der organisatorisk set mangler plads til interessegrupper, som kunne fungere uafhængigt af styregruppen og med et selvstændigt ansvar for rekruttering af beboere til projekterne.

De fleste initiativer udspringer generelt fra styregruppen, mens kun få projekter initieres af almindelige borgere. Dog er projekter, støttet af "Den Glade Pose", kendetegnet ved at være borgerinitierede projekter.

På trods af styregruppens funktion som den primære igangsætter er det blandt de adspurgte brugere indtrykket, at alle borgergrupper bliver inddraget på forskellige niveauer og har mulighed for at tale deres sag gennem aktive aktører. Til åbent hus arrangementer kommer eksempelvis mange beboere, som via deres deltagelse her også betragtes som inddraget i kvarterløftet.

Lange beslutningsgange

Brugerne efterspørger en større grad af decentralisering af opgaverne i styregruppen, fordi alle projekters finansiering under byfornyelsesloven skal godkendes på kommunalt niveau. Dette er en langsommelig proces, som gør, at almindelige borgere har vanskeligt ved at se forandringerne i kvarterløftet.

En svaghed ved kvarterløftindsatsen forklares ved kommunens manglende samarbejdsevne med borgerne, hvilket også har affødt en træg opstartsfasen. På trods af erfaringer fra tidligere kvarterløft opleves kommunen ikke fra begyndelsen at have været bevidst om behovet for afsættelse af vedligeholdelses- og driftspenge til formålet.

Brøndby Strand

Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001

Brøndby Strand indgår i "Fingerplanen" fra 1940'erne som en af 10 byenheder langs Køge Bugt. Planen for Brøndby Strand, der blev gennemført i 1970-72, repræsenterede et højdepunkt i 60'ernes funktionsopdelte byplanlægning og i betonbyggeriets udvikling og har ofte været kritiseret i medierne for sit identitetsløse betonmiljø og inhumane skala.

Fysiske forhold

Kvarterløft omfatter et område af Brøndby Strand, som mod nord og øst afgrænses af Køge Bugt Motorvejen, mod syd af S-togsbanen og mod vest af kommunegrænsen til Vallensbæk. Området ligger langt fra bymidten i Brøndby og er fysisk isoleret i forhold til byen.

Brøndby Strand består af en 2,5 km lang bebyggelse, der er struktureret omkring Strandesplanaden, som i hver ende afsluttes af skoler og ungdomsklubber mv.

Bebyggelsen er opdelt i 4 ens afsnit. De enkelte afsnit består af tre 16-etages højhuse, et antal 4-etages blokke omkring et fælles gårdrum og rækkehuse langs Strandesplanaden. Hvert afsnit indeholder faciliteter som børneinstitutioner, aktivitetshus og et mindre butikcenter.

De 12 højhuse i 16 etager er på godt og ondt blevet et markant vartegn for byen.

De fysiske omgivelser er generelt pæne, og området er velforsynet med grønne områder, men der mangler attraktive byrum og opholds- og mødesteder.

Der bor ca. 11.000 beboere i området fordelt på 4.000 boliger. Brøndby Strand er domineret af almene boliger. Boligmassen i kvarterløftområdet består af mere end 80 % almene boliger og 9 % ejerboliger, mens 4 % er andre lejeformer.

Boligudbuddet er meget ensidigt, men boligstandarden er høj og størstedelen af boligerne over 60 m², hvorfor der er mange familieegnede boliger. De nyere parcelhusudstyknings bag parkerne giver mulighed for at erhverve sig en ejerbolig og er medvirkende til at skabe en mere varieret beboersammensætning i området.

Også trafikalt er området funktionsopdelt i bløde og hårde trafikanter. Området har ikke egentlige trafikale problemer, men Strandesplanadens opdeling i en hhv. sydlig og nordlig ensrettet vejbane giver problemer i form af utryghed og for høje hastigheder.

Byfunktioner og erhverv

Brøndby Strand og kvarterløftområdet var ved starten af kvarterløftet forholdsvis velforsynet med offentlig service, mens områdets forsyning med detailhandel – specielt udvalgsvarer – lå noget lavere end kommunens gennemsnit. Den største mangel var det ringe udbud af forlystelser, restauranter mv.

Brøndby Strand havde relativt få og små virksomheder, og antallet af arbejdspladser var faldende.

Sociale forhold

Området var karakteriseret ved, at cirka 60 % af beboerne var af anden etnisk baggrund end dansk, og ca. halvdelen af beboerne var ikke i beskæfti-

gelse. Ved Kvarterløftets start modtog omkring 62 % indkomsterstøttende ydelser. Den gennemsnitlige årsindkomst i området var ca. 25 % lavere end i kommunen som helhed.

De mange store boliger betyder, at der boede mange børnefamilier i området, og at der var færre enlige især sammenlignet med kvarterløftene i de gamle arbejderkvarterer i byerne. Den beboertype, der var i stærkest vækst, var imidlertid par uden børn, mens antallet af børnefamilier var faldende.

Området havde en tradition for et stærkt sammenhold med velbesøgte beboermøder og organiserede aktioner mod huslejenedskæringer. De første beboere i Brøndby Strand kom fra saneringsområderne i København, og de tog foreningslivet med sig. Derfor har der fra starten været mange aktiviteter og foreninger i området, der nu udgør en positiv ressource i kvarterløftet.

Grundlæggende manglede kvarterløftområdet ved Brøndby Strand funktioner, der kunne samle området og forbedre dets image. Udfordringen var, at området hverken fungerede eller blev opfattet som en helhed, fordi dets fysiske, funktionelle og sociale forhold, identitet og omdømme i overvejende grad var bestemt af Brøndby Strand-planen.

Beboernes oplevelse af boligområdet i 2002

Ved kvarterløftets start i 2002 blev der foretaget en beboerundersøgelse, hvor beboerne blev spurgt om deres oplevelse af forskellige ovennævnte forhold i området. Nedenfor gives et kort resumé.

Hovedparten af de adspurgte beboere mente, at der var en god stemning i kvarteret, og Brøndby Strand var det mest stabile af de fem kvarterløftområder med en meget lav andel af beboere, der havde planer om at flytte inden for de nærmeste to år. Tilfredshed med boligen var den væsentligste begrundelse for at blive boende, men der var også mange, der bare var glade for at bo i området.

De fleste beboere fandt de fysiske omgivelser pæne og i god stand, men halvdelen af de adspurgte var utilfredse med udseendet af bygninger, gader og torve, som de fandt kedelige og ensartede. Mere end halvdelen syntes, der skete meget i kvarteret (mange oplevelser). Ca. 1/3 savnede opholds- og mødesteder.

I forhold til de øvrige kvarterløftområder var der lidt flere i Brøndby Strand, som følte sig generet af kriminalitet i form af tyveri, indbrud eller hærværk, mens der var færre, som var generet af vold og slagsmål (17 %). Ca. 1/5 af de adspurgte var generet af folk, der drak på gaden, husspektakler eller folk, der på anden måde opførte sig dårligt.

Brøndby Strand var et område, som var kendt i befolkningen, især via mediernes løbende fokus på området, der ofte var med negativt fortegn. Alligevel sagde næsten alle beboerne udadtil, at de boede i Brøndby Strand, og kun lidt under halvdelen mente, at området havde et dårligt image. Heraf mente de fleste, at det skyldtes dårlig presseomtale – kun 23 % mente, det skyldtes sociale problemer.

Mål, strategier og initiativer

I kvarterplanen for Brøndby Strand er formuleret en overordnet målsætning for kvarterløftindsatsen. Ifølge målsætningen skal igangsættes og forankres en helhedsorienteret proces med beboeres og lokale aktørers medvirken på en sådan måde:

- at der skabes fysiske og funktionelle sammenhænge, der binder området sammen på tværs af sociale, kulturelle og etniske forskelle
- at områdets attraktionsværdi øges på boligmarkedet samt i bydel, kommune og region

- at integration og forskellige etniske gruppers forhold indgår på alle niveauer i kvarterløftindsatsen
- at beskæftigelsen øges og området tilføres flere erhvervsfunktioner
- at en indsats på kultur, idræts- og sundhedsområdet kan forbedre områdets image og blive "brobygger" mellem sociale, kulturelle og etniske forskelle
- at etablering af blandede ejerformer gøres til et led i den samlede indsats for at fastholde og tiltrække ressourcestærke personer/familier

På baggrund af de overordnede målsætninger samt idé- og temagruppernes møder er kvarterplanen opdelt i følgende seks indsatsområder:

- Det fysiske miljø
- Kultur og integration
- Det grønne
- Børn og unge
- Erhverv og beskæftigelse
- Image og lokal identitet

Det fysiske miljø

Målene med indsatsen for det fysiske miljø er at skabe forudsætninger for et øget byliv og kompensere for nogle af problemerne ved funktions- og trafikadskillelserne. Strategien for at gennemføre disse fysiske forandringer er at:

- tilføre nye funktioner til bydelen og funktionsfortætte centerområdet
- skabe rammerne for fælles samlingssteder og fælles oplevelser
- bevare og forbedre områdets stisystemer
- eksperimentere med ophævelse af trafikadskillelsen
- værne om og bevare de kvaliteter, der allerede er i området

Konkrete projekter

Målsætningerne for det fysiske miljø udmønter sig først og fremmest i "Projekt Knudepunktet", som skal blive bydelens interne samlingspunkt med aktiviteter og tilbud, herunder etableringen af et kvarterhus. I forbindelse med anlæg af Knudepunktet ønskes ændringer af trafikale forhold bl.a. med det sigte at åbne for en del af Esplanadebunden, som er et areal, der fremtræder mørkt og øde.

Derudover skal der ifølge kvarterplanen ske en renovering af stationsforpladsen og en sammenbygning af Brøndby Strand Centeret og S-stationen. For Brøndby Strand Parkerne skal udarbejdes en overordnet plan for vedligeholdelses- og forbedringsarbejder i bebyggelsen. Som et led i den overordnede målsætning skal dannes blandede ejerformer ved at etablere et partnerskab mellem kommunen og boligselskaberne.

Endelig er der inden for indsatsområdet afsat byfornyelsesmidler til bebyggelser opført før 1970.

Kultur og integration

Målene for kvarterløftindsatsen inden for kultur og integration er at højne den enkelte beboers trivsel i og tilhørsforhold til lokalområdet. Strategien for opnåelse af målene er derfor at:

- skabe bedre vilkår for, at bydelen kan udvikle sine kulturelle og sociale netværk
- medvirke til udviklingen af egen lokal identitet
- skabe rammerne for fælles møde- og samlingssteder og vægte dialogprojekter
- arbejde med projekter for udsatte grupper med henblik på integration

Konkrete projekter

Der ønskes et offentligt mødested i form af et kvarterhus, der skal være en samlende ramme for aktiviteter for bydelens beboere og herigennem fungere som en dynamo for det kulturelle liv i området.

For gruppen af isolerede indvandrere- og flygtningekvinder over 40 år skal udvikles et værested, hvor kvindernes ressourcer bl.a. kan udnyttes til gavn for lokalsamfundet. Derudover skal kvinderne gives mulighed for at få en bredere forståelse for det danske samfund.

For det stigende antal ældre, der ikke er dårlige nok til ophold på plejehjem, skal der etableres flere boliger, herunder fællesskaber for seniorer. En undersøgelse skal desuden vise, om der er behov for særlige bofællesskaber for etniske ældre.

Et andet projekt vedrører etableringen af en uddannelse for frivillige, der ønsker at bygge bro mellem kulturer og generationer i lokalområdet.

Endelig beskrives i kvarterplanen to projekter for socialt udsatte grupper, hvor det ene omhandler etableringen af et akut-herberg til marginaliserede unge, mens det andet vedrører aflastningsboliger til flygtningefamilier, hvor en ægtefælle lider af posttraumatisk stresssyndrom og derfor har behov for aflastning.

Det grønne

I kvarterplanen har indsatsområdet for "det grønne" til formål at igangsætte miljøinitiativer, der kan bidrage til større miljøbevidsthed samt gøre området mere miljømæssigt bæredygtigt.

Strategien er at:

- igangsætte kampagner og undervisningsforløb for at fremme økologiske tænke- og handlemåder
- fremme muligheder for naturoplevelser og lege for voksne og børn

Konkrete projekter

Det Grønne Overdrev er et stort grønt område, hvor der er placeret to beskæftigelsesprojekter – Middelalderlandsbyen og et gartneri. Der ønskes fokus på oplysning om området, da kun få har kendskab til området og ved, at det er offentligt tilgængeligt.

Der skal etableres en stor naturlegeplads i Det Grønne Overdrev, som skal suppleres med en sansehøve og driften skal varetages af ansatte i fleksjob.

Et grønt område, som ved kvarterløftets begyndelse primært blev brugt til hundeluftning, vil blive udsmykket med natursten og træskulpturer.

Der ønskes ansat en miljøkoordinator for at kunne udvide igangværende grønne projekter og iværksætte nye byøkologiske forsøgsprojekter også med henblik på en miljømæssig holdningsbearbejdning.

Børn og unge

Eftersom ca. 40 % af Brøndby Strands beboere er under 25 år, er det overordnede mål med børn- og ungeindsatsen at gøre området til et attraktivt sted at være barn og ung. På længere sigt skal indsatsen medvirke til at forebygge problemer som afbrudte skoleforløb, kriminalitet og arbejdsløshed.

Strategien er at:

- øge antallet af børn og unge, der deltager i såvel organiserede som uorganiserede fritidsaktiviteter
- styrke kultur- og fritidsorienterede tilbud til børn og unge
- fremme social, aldersmæssig og kulturel integration
- styrke målgruppens tilhørsforhold til deres lokalområde
- give målgruppen større indflydelse og ansvar

Konkrete projekter

For at få en større andel af de unge til at deltage aktivt i planlægningen af kvarterløftprojekter skal afsættes en pulje af frie midler til gennemførelse af projektforslag, som er initieret af børn og unge, når behovet og interessen er der. Tranens Drenges er et eksempel på et aktivitetsprojekt, som en gruppe 14-17-årige drenge har taget initiativ til.

De tre skoler, som områdets børn er tilknyttet, vil gerne samarbejde med kvarterløft om nogle skoleprojekter. Med fokus på børns sundhed skal igangsættes madordninger på de tre skoler og indføres undervisning om sund kost. I et andet projekt skal afholdes en årligt tilbagevendende "grøn tema-/aktivitetsdag" som et led i "Projekt sunde børn". Endelig ønskes afsat lærertimer til en "kvarterløftlærer", som skal kortlægge elevernes ønsker til kvarterløftet.

For at aktivere flere børn i fritiden, iværksættes alternative aktiviteter med mindre brugerbetaling på Det Grønne Overdrev.

Indsatsområdet for børn og unge skal endvidere udmønte sig i et projekt, som omhandler multikulturel dans og musik som pædagogisk redskab til at nedbryde barrierer og fordomme.

Erhverv og beskæftigelse

Målene med en indsats inden for erhverv og beskæftigelse er ifølge kvarterplanen at:

- styrke beskæftigelsen i området
- skabe nye job i området
- skabe mere fokus på og bedre muligheder for uddannelse
- understøtte områdets image i positiv retning

Konkrete initiativer

I det såkaldte knudepunkt omkring centeret og stationen skal centerfunktionerne udvides, så der bliver mere plads til butikker.

Derudover ønskes etableret en lokal informations- og servicebutik, hvor beboere kan henvende sig med diverse spørgsmål eller problemer. Butikkens funktion kunne bl.a. bestå i at give råd og vejledning om uddannelse og erhverv, vejlede om tilbud til ældre, yde service overfor nyttilflyttere mv.

I forbindelse med større anlægsarbejde, drift af kvarterhus mv. skal der indledes et samarbejde om partnerskaber med entreprenører med det sigte at oprette job til ledige.

Man vil endvidere søge at trække en uddannelsesinstitution til området for at skabe flere arbejdspladser, øge kendskabet til området samt skabe mere liv i boligområdet.

Image og lokal identitet

Med en særlig indsats inden for image og lokal identitet skal det arbejde, som det lokale byudvalg allerede har gjort for at styrke områdeidentiteten, videreudvikles i kvarterløftet.

Målet med det *eksterne* imagearbejde er at skabe grundlag for en positiv national medieomtale, som kan medvirke til at ændre områdets omdømme. Imageplejen skal ske ved at kvarterløftindsatsens resultater i form af, at projekter og aktiviteter formidles til omverdenen. Strategien er at:

- etablere nybyggeri af høj arkitektonisk kvalitet
- iværksætte nyskabende aktiviteter med vægt på tværfaglighed og samarbejde

Målene med det *lokale* identitetsarbejde er at medvirke til at skabe samhørighed i bydelen og stolthed over lokalområdet. Strategien er at:

- udvikle og forbedre den lokale skriftlige og billedmæssige kommunikation
- medvirke til et øget kendskab til hinanden på tværs af boligområderne

- skabe rammer for samarbejde på tværs af sociale, kulturelle og geografiske skel
- skabe fælles mødesteder

Konkrete initiativer

Det eksisterende beboerblad "Esplanaden" beskrives som den væsentligste kilde til information om lokale aktiviteter og forhold for beboerne. Derfor skal bladet udvides til at omfatte hele Brøndby Strand, og der skal opbygges en ny organisering i forhold til bladet.

Et andet projekt består i at få etableret et formaliseret samarbejde mellem de tre lokale medier: Den lokale TV-station, beboerbladet og hjemmesiden. Desuden skal temagruppen for image og lokale medier udarbejde et forslag til et fælles udgiverfællesskab.

Status for indsatsen

I forbindelse med denne midtvejsevaluering er gennemført fokusgruppeinterview med henholdsvis repræsentanter for projektmagere og brugere i kvarterløftet. På baggrund af disse interview samt den foreliggende statusplan 2004 gives i de følgende afsnit en redegørelse for erfaringerne med det hidtidige forløb med fokus på eventuelle justeringer og ændrede prioriteringer i indsatsen.

Ændrede mål, strategier og forudsætninger

Målsætningen om blandede ejerformer

Det har ikke vist sig muligt at opfylde én af kvarterløftindsatsens overordnede målsætninger om at omdanne eksisterende lejeboliger til andre boligformer, idet boligsekskaberne har afslået at samarbejde om dette initiativ. Målsætningen vurderes dog fortsat at være aktuel og vil blive opfyldt på anden vis, i og med at der etableres blandede ejerformer i forbindelse med nybyggeriet i området. Med muligheden for nye bolig- og ejerformer i det nyopførte parcelhuskvarter er der sket en intern rokade blandt beboerne.

Økonomiske besparelser og et ændret ambitionsniveau

En væsentligt ændret forudsætning for kvarterløftet i Brøndby Strand har været besparelserne på området forårsaget af regeringsskiftet og nedlæggelsen af en række puljer og fonde. Også et skift i kommunens økonomi har givet andre betingelser og betydet, at ambitionsniveauet er nedbragt, idet der hovedsageligt er blevet givet midler til mindre projekter i kvarterløftet. Det vurderes af projektmagerne, at det politiske niveaus manglende signal om de kommunale besparelser på et tilstrækkeligt tidligt tidspunkt har fået den konsekvens, at vildtvoksende ideer har fået lov at "vokse vildt". Det har igen resulteret i store skuffelser blandt beboere, fordi ideerne har vist sig urealiserbare.

Ideen om et kultur-, idræts- og sundhedshus var således fra begyndelsen det centrale omdrejningspunkt i kvarterløftet. Husets aktiviteter skulle både tage udgangspunkt i områdets problemer, men også skabe en positiv profil for Brøndby Strand med henblik på at tiltrække andre borgere til området. Imidlertid har kommunen reduceret de oprindelige planer for huset væsentligt, idet den ikke som planlagt har søgt ekstern finansiering til projektet. Dermed har kulturhuset ifølge beboerne mistet sin status som et nyskabende initiativ med en særlig gennemslagskraft for området. Deres bekymringer går på, at huset nu i vid udstrækning kommer til at tilbyde de samme muligheder, som de nærliggende byers kulturhuse, hvorfor det vil blive vanskeligt at tiltrække omgivelsernes opmærksomhed i forhold til huset og at skabe en særlig attraktion i Brøndby Strand.

I forlængelse heraf gives der blandt beboerne udtryk for, at der med kvarterløftet ikke er "tænkt stort nok" i form af mere banebrydende projekter. Indsatsen har været karakteriseret ved mange små og overskuelige tiltag – også kaldet "lappeløsninger", der umiddelbart kunne realiseres, men som ikke har givet anledning til et nyskabende og samlet løft med en særlig betydning for beboerne i området og dets image.

Igangsatte projekter og deres status

På grundlag af projektdatabasen er der i Tabel 17 vist en oversigt over projekternes status indenfor forskellige typer af indsatser. Desuden er vist, hvor store ressourcer der er bundet i disse projekter.

Tabel 17. Status for projekter i Brøndby Strand indenfor forskellige indsatstyper, og de budgetterede midler til projekterne ved starten af 2004.

	Er på idé- plan	Er besluttet	Er under realisering	Er i drift	Alle
Antal projekter					
Boliger og friarealer	1	1	4	0	6
Byrum og grønne omr.	1	0	4	0	5
Rammer for byfunktioner	0	0	2	1	3
Service og byfunktioner	1	0	1	0	2
Erhverv og beskæftigelse	1	0	1	0	2
Sociale, uddannelse og sundhed	4	0	1	1	6
Kultur og fritid mv.	0	0	5	0	5
Information og deltagelse	2	0	1	0	3
Andet	2	1	0	0	3
Alle	12	2	19	2	35
Budgetterede udgifter 1000 kr.					
Boliger og friarealer	9.200	1.400	25.073	0	35.673
Byrum og grønne omr.	0	0	1.160	0	1.160
Rammer for byfunktioner	0	0	265	0	265
Service og byfunktioner	0	0	6.000	0	6.000
Erhverv og beskæftigelse	2.465	0	180	0	2.645
Sociale, uddannelse og sundhed	6.725	0	427	843	7.995
Kultur og fritid mv.	0	0	2.700	0	2.700
Information og deltagelse	0	0	334	0	334
Andet	1.725	250	0	0	1.975
Alle	20.115	1.650	36.139	843	58.747

Af de i alt 35 projekter er 12 kun på ideplan. Der er budgetteret med 39 mio. kr. til de igangværende og afsluttede projekter, samt 20 mio. til projekter på ideplan. 2 projekter med et samlet budget på ca. 800.000 kr. er allerede afsluttet.

Vurderinger af indsatsområderne og deres betydning

Beskæftigelse og erhverv

Projektet om Ung til Ung Opsøgende Arbejde er i fuld udvikling og har i 2003 haft fokus på at give de unge et hensigtsmæssigt fritidsliv primært for at fastholde dem i uddannelse og job.

Der er et ønske om at tiltrække flere erhverv til området. Men eftersom området fysiske rammer ikke kan rumme større produktionsvirksomheder, overvejes det i stedet at øge antallet af serviceerhverv med etablering af en skole eller et uddannelsessted. Både dette projekt og projektet, som vedrører etablering af en informations- og servicebutik, afventer realiseringen af projekt Knudepunktet, hvor begge initiativer forventes etableret. Ønsket om

at styrke erhvervslivet i området afhænger også af Knudepunktsprojektets realisering. Det påpeges derfor, at en stigning i beskæftigelsen først kan registreres senere i perioden.

Ideerne om det rummelige arbejdsmarked var fra begyndelsen tænkt som et dominerende tema i kvarterløftindsatsen. Men efterfølgende er det vurderet, at området ligger i kommunalt regi, hvorfor kvarterløftet ikke ønsker at konkurrere med eksisterende initiativer.

Set i lyset heraf er det generelt opfattelsen blandt projektmagerne, at erhvervsområdet skal betragtes i et større perspektiv i relation til den kommunale planlægning, men at kvarterløft dog fortsat skal fastholde beskæftigelsesperspektivet og fortsætte det gode samarbejde med områdets erhvervsvirksomheder.

Børn og unge

Til gengæld er det forholdsvist uafprøvede børn- og ungeområde vokset til at blive et stort indsatsområde bl.a. i relation til beskæftigelsesindsatsen.

Alle projekter er godt på vej, og indsatsområdet vurderes at forløbe planmæssigt. Puljen for aktive børn og unge har vist sig at være et godt initiativ, fordi anvendelsen af disse midler giver en yderst reduceret sagsbehandlingstid. Således har det været afgørende at gribe de unges ideer hurtigt for ikke at miste deres interesse.

De to væresteder for børn og unge – herunder Tranens Drengene – drives fortsat af de unge selv, og der er efter de unges ønske også etableret et værested for de, der er ældre end 18 år. I relation til disse væresteder er skabt et samarbejde mellem lokale unge, SSP og Socialforvaltningens Ungehus omkring Ung til Ung Opsøgende Arbejde.

Særligt Tranens Drengene, som er et kriminalpræventivt projekt for etniske drenge, har været en succes på indsatsområdet for Børn og Unge. Værestedet retter sig mod unge, der mangler beskæftigelse i deres fritid – primært om aftenen – og er initieret af en gruppe drenge med en begyndende skæv løbebane – drenge som ønskede at gøre noget både for dem selv og andre i samme situation. Efter værestedets etablering er der blevet skabt et mere roligt miljø ved stationen og centeret i kvarteret.

Det helt særlige ved projektet er ifølge projektmagerne, at drengene løser en opgave, som de professionelle ikke kan løse alene. Imidlertid anerkendes drengenes indsats ikke i det kommunale system. Den manglende professionelle og politiske opbakning til projektet skyldes ifølge projektmagerne, at mange finder det problematisk at lade Tranens Drengene organisere og styre værestedet selv. På trods heraf bygges nu videre på de hidtidige erfaringer i forbindelse med et nyt beskæftigelsesprojekt for unge. I den forbindelse ønsker man at se på, hvorledes medarbejdere, der ikke ligner den øvrige kommunale medarbejderstab, kan medinddrages i projektet. Denne opgave fordrer en drøftelse af, hvordan de traditionelle, professionelle roller og nye medarbejderroller kan supplere hinanden på en sådan måde, at den uuddannede tilskrives nogle alternative kompetencer og ikke de samme kompetencer som en uddannet medarbejder.

Nu hvor der med Tranens Drengene er skabt et netværk af unge med anden etnisk baggrund, tilbagesår en opgave med at inddrage pigerne og de etniske danske unge i processen. I området findes nemlig også mange ressourcervage etniske danske unge med sociale problemer. Imidlertid fremhæver projektmagerne, at der ikke findes ressourcer til at udvikle dette område, eksempelvis med endnu et værested.

Kultur og integration

Det vurderes, at der på indsatsområdet for kultur og integration endnu ikke kan aflæses en effekt på baggrund af de iværksatte projekter, men enkelte delmål er opfyldt. Gennem arbejdet med Kvarterhus, Verdensmusikskolen og værested for etniske ældre er der skabt kontakt mellem de forskellige etniske foreninger og nøglepersoner. I forhold til udsatte unge har akut-

herberget opnået gode resultater, og boligforeningerne udviser et socialt ansvar for gruppen i samarbejde med kommunen. Endvidere har der været politisk opbakning til etablering af seniorfællesskaber.

To projekter er stillet i bero. Det drejer sig dels om etableringen af aflastningsboliger for flygtningefamilier, hvilket der endnu ikke har vist sig et behov for; dels handler det om projektet om uddannelsen for brobyggere, som er en idé, der endnu ikke er modnet tilstrækkeligt til at kunne realiseres.

Indsatsområdet for integration beskrives som et uafgrænset område, der er nært forbundet til de øvrige indsatser. Det er dog af rent praktiske grunde fastholdt som et selvstændigt indsatsområde.

Der er med kvarterløft kommet meget fokus på kulturområdet i kommunen generelt. Det forhold, at der bor 102 forskellige etniske grupper i Brøndby, medtænkes nu i de øvrige kommunale tiltag. Også politisk er der sket et skred i forståelsen af de etniske grupper, idet der er åbnet for mere fleksible organiseringsformer i kommunen, end folkeoplysningsloven umiddelbart giver mulighed for. Problemet har været, at de etniske grupper så at sige "falder igennem" lovgivningen, fordi de agerer anderledes end etniske danskere og har andre måder at organisere sig på.

I forhold til samarbejdet med områdets interessenter har det været vanskeligt at få skoler og institutioner til at påtage sig en aktiv rolle i kvarterløftet; dels fordi medarbejderne bor uden for lokalområdet, dels fordi institutioner og skoler i forvejen er drænet for ressourcer og kæmper for at overleve det faktum, at mange elever overflyttes til privatskoler. Denne problematik kalder – ifølge projektmanagerne – på en særlig indsats for områdets kulturbærende institutioner, som har en stor betydning for lokalområdets trivsel.

Det fysiske miljø

Flere af projekterne inden for det fysiske miljø er i startfasen, hvorfor flere mål og succeskriterier mangler at blive opfyldt. Projektet om Knudepunktet er blevet et år forsinket, bl.a. fordi beboerne efterlyste en udvidet demokratisk proces i forbindelse med udarbejdelsen af planen. Flere organisationer og institutioner har også været inddraget i processen, hvilket ifølge projektmanagerne kan være årsagen til, at beboerne ikke i tilstrækkelig grad har følt sig involveret. Men alle projekter skrider fremad – dog med undtagelse af projektet om blandede boligformer (se afsnit 3.1).

Beboerne ser forbedringerne af de fysiske rammer som det bedste resultat af kvarterløftindsatsen. Ifølge projektmanagerne har indsatsområdet for det fysiske miljø netop medvirket til, at folk begynder at se en kvalitet i området. Særligt facaderenoveringerne gør forbedringerne og potentialerne synlige i området. Der er således en tro på, at Brøndby Strand vil udvikle sig til et attraktivt område inden for 10-15 år.

Der er efterhånden begyndt at manifestere sig en tanke om at nedlægge dele af bydelens sydlige vold for at åbne ud til parkområdet kaldet Esplanadebunden. Volden har isoleret trafikken fra bebyggelse og grønne arealer, men trafikdifferentieringen er ikke længere den rette løsning for området. Folk har dog vanskeligt ved at forstille sig, hvad det vil betyde at få fjernet volden, men projektmanagerne har en tro på, at man vil modtage forandringen positivt, når den bliver synlig. Beboerne er i hele forløbet blevet inddraget i den fysiske planlægning på borgermøder.

Det grønne

På indsatsområdet for det grønne er ét ud af tre projekter igangsat. Det er projektet om naturlegepladsen, der giver muligheder for naturoplevelser og leg for voksne og børn. Det fremhæves i statusplanen, at det ikke har været muligt at følge den oprindelige plan for indsatsen. For det første har der ikke været en tilstrækkelig stor interesse for etableringen af den planlagte skulpturpark; for det andet har projektet om ansættelse af en miljøkoordinator ikke kunnet realiseres pga. ophøret af boligafdelingens Grønne Guide og som

følge af kommunale besparelser. På trods heraf ønsker man fortsat at iværksætte miljøtiltag mv.

Indsatsområdet for det grønne fylder derfor kun en lille del i det samlede kvarterløft, hvilket også skyldes en generel manglende interesse for miljøspørgsmål blandt beboerne – også selvom der i det hidtidige forløb har været oplysning om miljøspørgsmål til beboerne.

Image og lokal identitet

Dette indsatsområdes mange succeskriterier og mål relaterer sig til hele den samlede kvarterløftproces og ikke kun områdets to projekter – Kvarterbladet og det lokale mediesamarbejde. Således lægges i statusplanen vægt på, at Image og lokal identitet i vid udstrækning er knyttet til udviklingen i de øvrige indsatsområder.

Inden for indsatsområdet er ideen om at gøre beboerbladet "Esplanaden" til et kvarterblad for hele bydelen blevet udskudt efter boligforeningernes ønske. Hvad angår arbejdet med et lokalt mediesamarbejde, er næste skridt at nedsætte en arbejdsgruppe med repræsentanter for de involverede medier.

Formidlingsmæssigt har sekretariatet dækket kvarterløftindsatsen gennem nyhedsbreve, beboerblad, omtale i nationale og regionale medier. Derudover er blevet oprettet en hjemmeside for bydelen, hvor kvarterløft sammen med andre aktører i området kan bringe relevante informationer.

De eksisterende projekter medinddrager ikke et direkte imageperspektiv i indsatsen, eftersom denne dimension vurderes at ligge implicit i projekterne. Desuden er der flere lokale medier, som løbende har interesse i at formidle historier fra kvarterløftindsatsen.

En eksplicit formidling af de enkelte projektfølger er derfor ikke i fokus hos sekretariatet. Dette skyldes – ifølge projektmagerne – faren for at overeksponere et projekt og i kraft heraf skabe for store forventninger – forventninger, som på sigt ikke kan indfries. Heroverfor mener de adspurgte beboere, at formidlingsformen har været utilstrækkelig, idet den ikke har nået bredt ud til beboerne i området. Dette problem tilskrives bl.a. nyhedsbrevene, som ikke husstandsomdeles, men alene ligger tilgængelige på udvalgte offentlige steder i området.

Erfaringer med organiseringen

Den formelle organiseringsstruktur

Såvel kvarterløftorganiseringen som den kommunale organisering fungerer på samme måde som i 2002 ved kvarterløftets begyndelse. De enkelte forvaltninger er direkte inddraget i processen ved, at forvaltningsmedarbejdere er udpeget som ansvarlige tovholdere for de enkelte projekter. Det er indtrykket blandt projektmagerne, at alle tovholdere har taget ejerskab til projekterne.

I kvarterløftets organisering er nedsat en styregruppe, som består af økonomiudvalget, formanden for den såkaldte dialoggruppe og borgmesteren. Forvaltningscheferne er desuden samlet i en koordinationsgruppe. Derudover er nedsat en dialoggruppe bestående af repræsentanter for lokalområdet, idé- og temagrupperne samt de kommunale tovholdere. Endelig er der nedsat forskellige idé- og temagrupper, som er åbne for alle beboere og lokalt interesserede.

Samarbejdsrelationer

I forbindelse med kvarterløftet er der etableret samarbejde med mange forskellige parter i og udenfor kvarterløftområdet. I Tabel 18 er de igangværende og afsluttede projekter fordelt på den hovedansvarlige instans, og desuden angives hvilke samarbejdspartnere, der inddrages. Da der ofte er flere samarbejdspartnere i de enkelte projekter bliver summen ikke lig med antallet af projekter.

Tabel 18. Igangværende og afsluttede projekter i Brøndby Strand ved starten af 2004 fordelt på hovedansvarlig for projektet og samarbejdspartnere.

Samarbejdspartnere	Hovedansvarlig for projektet				
	Det lokale kvarterløftsekretariat	Kommunal forvaltningsenhed	Kommunal institution	Lokal forening/privat institution	I alt deltage i projekter
Kommunal forvaltningsenhed	13	0	1	1	15
Kommunal institution	3	0	1	0	4
Boligselskab	5	1	0	1	7
Lokal forening/privat institution	2	2	2	0	6
Lokale erhverv	0	2	0	0	2
Netværk	1	1	2	0	4
Beboere	2	2	0	0	4
Andre	2	0	3	1	6
Antal projekter	14	5	3	1	23

Hovedparten af projekterne i Brøndby Strand er initieret af kvarterløftsekretariatet og 8 projekter af kommunal forvaltning og institutioner. Men andre parter er ofte involveret – især boligselskaberne og lokale foreninger.

Organiseringsform til fornyet overvejelse

Det har vist sig vanskeligt at inddrage nye beboere i det eksisterende arbejde i idé- og temagrupperne, hvor der allerede er skabt en vej for projekternes retning. Beboerinddragelsen er desuden vanskeliggjort af, at megen tid i 2003 er gået med kommunal sagsbehandling. På baggrund af disse problemstillinger skal afholdes et midtvejsseminar, hvor den hidtidige proces, struktur, organisering og metoder til beboerinddragelse skal drøftes. Tanken med seminaret er også, at politikere, embedsmænd og beboere bringes sammen med henblik på at skabe grundlag for en gensidig forståelse for deltagernes forskellige perspektiver på indsatsen.

Sekretariatets placering

Sekretariatets placering på kommunen var en politisk afgørelse. Det er opfattelsen, at der har været en skarp adskillelse mellem beboerne i boligområdet og kommunen, hvilket ifølge projektmagerne kan have en negativ effekt på kvarterløftsekretariatet.

Til gengæld har sekretariatets placering på kommunen affødt et godt samarbejde med forvaltningerne. Herigennem er sekretariatet sikret indsigt i den kommunale beslutningsproces og interne arbejdsgang. Samtidig betyder det tætte samarbejde også, at de forslag, som fremlægges for udvalgene, er grundigt gennemarbejdede og derfor altid vedtages i den politiske styregruppe. Projektmagerne nævner, at beboerne formentlig ville få en tættere tilknytning til projekterne, hvis sekretariatet var placeret i kvarterløftområdet, men at det samtidig ville stille krav om et heldags-tilgængeligt sekretariat.

Kommunikation og koordinering

Organiseringens funktion beskrives som meget personafhængig. Dog er der i styregruppen løbende opmærksomhed på, at projekter skal kunne flyttes over i et mere varigt kommunalt regi. Man søger bl.a. at bygge kvarterløftprojekterne oven på eksisterende kommunale projekter i form af knopskydninger. Imidlertid påpeger projektmagerne, at en barriere for den kommunale forankring ligger i den interne kommunikation, som halter. Konsekvensen heraf er også, at en stor andel af de kommunale medarbejdere ikke har kendskab til kvarterløftprojektet.

I koordineringsøjemed er de kommunale tovholderes tværgående samarbejde ikke formaliseret i kvarterløft, men sker i forbindelse med andre kommunale projekter. Således forestår projektkoordinatorerne hele det grundlæg-

gende koordineringsarbejde, hvorfor projektagerne nævner, at der kunne være en fordel i, at forvaltningscheferne varetog en koordinerede rolle i indsatsen på eget forvaltningsområde. De peger endvidere på, at den største udfordring i kvarterløftet netop har ligget i koordineringen af områdets forskellige netværk – som også går på tværs af kulturelle grænser.

Uformelle beslutningsgange

Der lægges i kvarterløftet meget vægt på rum for fleksibilitet og mulighed for forskydninger i projekterne, hvilket afspejler sig i en mere uformel beslutningsproces i forhold til nye initiativer. Når en ændret projektidé opstår, vurderer sekretariatet, om der kan findes tilslutning til idéen blandt embedsmænd og politikere, og beslutninger træffes derefter i den politiske styregruppe i relation til de beboergrupper, hvor idéerne fødes. Den nedsatte dialoggruppe fungerer således ikke som beslutningstagende eller koordinerende organ i forhold til nye og ændrede projekter, og møderne er primært af informativ karakter. I forlængelse heraf sammenlignes organiseringsformen af beboerne med en ordinær forvaltningsmodel.

Erfaringer med beboerinddragelse

Beboernes rolle i processen

Beboernes manglende indflydelse via dialoggruppen og ringe kontakt til sekretariatet har haft konsekvenser for beboerinddragelsen og reduceret gruppen af aktive beboere væsentligt. Blandt de aktive beboere opleves desuden et ringe frugtbart samarbejde med kommunen og en lille politisk synlighed i forhold til indsatsen. Ifølge projektagerne er det politiske fingeraftryk dog blevet tydeligere med tiden, hvilket skyldes, at boligområdet har efterlyst politikernes interesse for kvarterløftet.

Imidlertid har ovennævnte svagheder i organiseringen og beboernes begrænsede rolle vanskeliggjort udbredelsen af kvarterløftinitiativerne til beboerne i området, om end sekretariatet har lagt mange kræfter i formidlingen af projektet.

Inddragelse af beboere med anden etnisk baggrund

En problematik i forhold til beboerinddragelsen har endvidere vist sig at være spørgsmålet om, hvornår og hvordan nye deltagere involveres i de eksisterende projekter, uden at den igangsatte proces undermineres og må begynde forfra. "Gamle" medlemmer af projektgrupperne er meget interesserede i at få nye kræfter med i processen, men mangler ofte den tålmodighed, som er nødvendig i medinddragelsen af nye aktive.

I forsøget på at involvere områdets beboere med anden etnisk baggrund har en anden problematik været, at der trækkes for meget på de indvandrede, som i forvejen er aktive, hvilket får andre til at holde sig tilbage i indsatsen. Kvarterløftet i Brøndby Strand har derfor inddraget mange etniske beboere på formel vis ved at ansætte dem i projekter, og via deres netværk laves nye koblinger til andre beboere.

Man har desuden accepteret, at lange møder ikke er vejen frem, men at det i højere grad lønner sig at kontakte og inddrage relevante personer direkte i forløbet.

Fokus på beboerinitierede projekter

Overordnet set oplever projektagerne, at centralt udviklede idéer har været de vanskeligste at igangsætte, mens det er de beboerinitierede projekter, som er lykkedes. Derfor er de fleste projekter organiseret efter bottom up-modellen og tager udgangspunkt i de initiativer, hvor der findes ressourcer at bygge videre på.

Vollsmose

Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001

Vollsmose er et forstadsområde i Odense beliggende et par kilometer fra Odense Centrum. Vollsmose har omkring 10.000 beboere fordelt på 3.800 lejeboliger. Vollsmose består næsten udelukkende af nyere almene boliger. Tre ud af fire er etageboliger. Kun 16 pct. af boligerne er små, dvs. mindre end 60 m². der er store forskelle på attraktiviteten af forskellige boligområder i kvarteret.

Der er 12 daginstitutioner og 3 skoler. Der er et gymnasium, bibliotek, ungdoms- og børneklubber, foreninger og plejehjem, mange ældreboliger og handicapegnede boliger, flere sportsanlæg, idrætshaller, svømmehal, indkøbscenter og et stort og meget smukt naturområde.

Beboerne

Vollsmose havde ved starten af kvarterløftet en stor andel af børnefamilier, især enlige med børn. Dette betød, at børnene udgjorde en meget stor del af beboerne i kvarteret (38 pct. af alle beboere). Der var desuden i årene forud sket en væsentlig vækst i børnefamilier og antallet af børn. Der var relativt færre midaldrende og ældre i kvarteret.

Vollsmose var det af de fem kvarterløftområder, som havde den laveste gennemsnitsindkomst (næsten 40 pct. lavere end kommunens gennemsnit) og den gennemsnitlige formue var negativ.

Dette hang sammen med, at næsten halvdelen af de voksne i alderen 18-65 var udenfor arbejdsmarkedet. Især var kontanthjælpsmodtagere overrepræsenteret. Der var også en del med delvist beskæftigelse (14 pct.). Kun 17 pct. af de voksne var i fuld beskæftigelse, og mange af disse havde en lav indkomst.

Vollsmose var også det af kvartererne, som havde flest beboere af anden etnisk herkomst (over halvdelen af beboerne). En stor del af disse var efterkommere - dvs. børn af de direkte indvandrere.

Erhverv og beskæftigelse

Vollsmose var primært et boligområde med få virksomheder og erhverv. De arbejdspladser, der var, var koncentreret om offentlig og privat service.

Forsyning med service

Vollsmose var meget dårligt forsynet med privat service. I forhold til indbyggerantallet var bydelen især underforsynet med udvalgsvarer. Også restauranter og forlystelser var stærkt underrepræsenteret i kvarteret. Der var dog næsten samme antal arbejdspladser med offentlig service i Vollsmose som i kommunen som helhed.

Begrundelserne for kvarterløftindsatsen ifølge Helhedsplanen for Vollsmose 2000

Vollsmoses problemer blev i Helhedsplanen fra 2000 beskrevet som "den onde cirkel", hvor ressourcestærke beboere - både danskere og flygtninge/indvandrere - flyttede fra området, mens sociale klienter og uintegrerede flygtninge/indvandrere kom til området.

Den onde cirkel var blandt andet et resultat af tidligere tiders anvisningspraksis. Efter indgåelse af boligformidlingsaftalen i oktober 1998 mellem Odense Kommune og boligselskaberne har Odense Kommune imidlertid ik-

ke anvist socialt dårligt stillede beboere til Vollsmose. Dette er sket i en erkendelse af, at områdets "smertetærskel" var nået. Det har dog ikke hindret, at velfungerende beboere stadig forlod området, mens flygtninge/indvandrere via den interne oprykning i boligselskaberne søgte til Vollsmose fra andre steder i og uden for byen.

Placeringen af Vollsmoses forskellige beboerkategorier inden for området var heller ikke resultatet af en bevidst udvikling. Via den interne flytning skete der en vis koncentration af de forskellige etniske grupper i bestemte dele af kvarteret, samtidigt med at placeringen af de meget svage og mest belastede beboere var sket uden hensyn til boligsociale kriterier. Det havde fremmet utryghed, fordomme, uddybe kulturkløften og hindre integration.

Problemerne i Vollsmose blev forstærket af, at en stor del af områdets beboere var uden beskæftigelse. Manglende tilknytning til arbejdsmarkedet hæmmede integration og fastholdt Vollsmose som et fattigdomsområde. Vollsmose blev planlagt som "en soveby", men var reelt et 24-timers opholdssted for langt de fleste beboere i området.

Der var i 2002 væsentlige problemer i forsyningen med fritids-, klub-, kultur- og foreningstilbud, men også problemer med at udnytte de eksisterende faciliteter pga. barrierer i form af traditioner, kontingentbetaling m.m. og manglende samarbejde mellem boligafdelingerne.

På institutions- og uddannelsesområdet gav overrepræsentationen af børn med socialt belastet baggrund og tosprogede børn meget store problemer. Det var svært at fastholde børnene i den frivillige del af tilbuddene og understøtte fællesskabet heri, ligesom det hæmmede de sproglige og demokratiske læringsprocesser, der tilbydes i daginstitutioner og skolefritidsordninger.

Skolerne i Vollsmoseområdet var præget af sociale problemer, sprogbarrierer og kulturforskelle. De forudsætninger, som eleverne mødte med ved skolestart, var fundamentalt forskellige fra de forudsætninger, elever generelt mødte med på de øvrige Odenseskoler. Tilsvarende gjorde sig gældende for pasningstilbuddene - daginstitutioner og fritidsordninger, hvor dagligdagen og de anvendte pædagogiske metoder var vidt forskellige fra øvrige pasningstilbud i Odense. Skolerne og pasningstilbuddene var dog kendetegnet ved en hyppig forældrekontakt, hvilket var et godt udgangspunkt for en god dialog og et godt samarbejde. Der var generelt behov for at anvende flere ressourcer end i det øvrige Odense på: forebyggelse, opdragelse, forældresamarbejde, samarbejde og koordination mellem normal- og specialsystemet samt overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelserne. Herudover led specielt skolerne under det image-problem, som generelt præger Vollsmose. Dette gav sig udslag i, at mange - både danske og tosprogede - forældre fravalgte skolerne, samt i udsagn om, "at der er for mange problembørn" eller "mine børn kan ikke lære dansk, når der er så mange tosprogede".

Fritidssituationen i Vollsmose var karakteriseret ved, at der var mange, der havde meget fritid. Dette hang blandt andet sammen med ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, lavere efterspørgsel efter pasningstilbud for børn end i resten af byen og ringe tilknytning til foreningslivet. Der var desuden en meget lav grad af mobilitet i gruppen af børn og unge i forhold til fritids- og foreningstilbuddene. Gruppen af voksne efterspurgte sprogundervisning, værksteder og "værsteder", hvor man kunne være på egne præmisser og med sine "egne", fx gymnastik/aerobic for muslimske piger, kaffestuer og tilholdsteder. De frivillige foreninger oplevede generelt problemer med at få medlemmer fra området og med at skaffe frivillige ledere og hjælpere. Kontingentbetalingen til fritidstilbuddene og en manglende opbakning fra hjemmet omkring børn og unges fritidsliv var blandt hovedårsagerne til problemet. Der var desuden nogle særlige problemstillinger omkring de muslimske piger, som familierne kun i meget begrænset omfang tillod at deltage i de fritidstilbuddene.

Blandt andet på grund af de frivillige foreningers svære arbejdsvilkår var Vollsmose-området relativt underforsynet med fritidstilbud og -muligheder for aldersgruppen fra 10 år og opefter. En negativ konsekvens af de nævnte forhold var bl.a., at grupper af uorganiserede unge lavede ballade, hærværk og kriminalitet til skade for hele området og byen.

Det samlede problemkompleks gav sig udtryk i, at beboerne generelt oplevede en ringe tryghed ved at bo og færdes i området, ikke følte positiv identitet ved at være Vollsmose-borger, og måtte leve med det dårlige image, som området havde i Odense og efterhånden også i hele Danmark.

Et problem i den forudgående indsats var, at Odense Kommune ikke samordnede og koordinerede de kommunale indsatser tilstrækkeligt. En forstærket fokus på Vollsmose måtte derfor nødvendigvis indebære en revurdering af organiseringen af de kommunale indsatser.

På det fysiske område var der væsentlige problemer. De hænger dels sammen med nedslidning og manglende vedligeholdelse af dele af området, og dels sammen med en fysisk fremtoning af bygningsmassen, der ikke lever op til nutidens krav til et boligområdes funktionelle indretning og æstetiske fremtoning. Højhusbebyggelserne mod Vollsmose Allé var det mest problematiske område med de meget tillukkede facader, utrygge adgangsforhold og store parkeringsarealer. Centerområdet fremstod trist og lukket - det gælder både selve indkøbscentret, det tilstødende kommunale områdekontor og den kommunale svømmehal. Vollsmoseområdet har store landskabelige kvaliteter, men den tætte beplantning skabte isolation i forhold til omgivelserne og utryghed for brugerne af de grønne områder - især når områdets størrelse og dets relative ringe benyttelse blev taget i betragtning. Hertil kom, at vedligeholdelsen i nogle områder var for dårlig.

Beboernes opfattelse af boligområdet i 2002

SBi gennemførte i 2002 beboerinterviews i Vollsmose, som gav et signalement af, hvordan beboerne så problemerne i området.

Beboernes opfattelse af de fysiske omgivelser

Beboerne var generelt tilfredse med de grønne områder i kvarteret. Hver tredje mente, at bygninger gader og torve var grimme. En del var utilfredse med trafik og støj (29 pct.). Mest bemærkelsesværdigt var måske, at næsten 40 pct. var utilfredse med "for meget snavs, forfald og graffiti". Det er et relativt højt tal i et nyere boligområde som Vollsmose.

Beboernes opfattelse af byfunktioner og oplevelser i kvarteret

En stor del af beboerne i Vollsmose (42 pct.) mente, at der manglede opholds- og mødesteder i kvarteret. Det var dog kun 25 pct., som mente, at der skete for lidt i kvarteret. Næsten 60 pct. mente, at der var en god stemning i kvarteret.

Beboernes opfattelse af sociale problemer og kriminalitet

Vollsmose var det af de fem kvarterer i undersøgelsen, hvor flest beboere følte sig generet af synlige sociale problemer og af kriminalitet. 43 pct. syntes, at folk opfører sig dårligt i kvarteret, og 38 pct. klagede over husspektakler og støj fra naboer. Næsten 30 pct. følte sig generet af folk, der drikker på gaden, og 25 pct. af narkomaner.

Hærværk var det største kriminalitetsproblem (42 pct.), men der var også mange, som følte sig generet af tyveri og indbrud (37 pct.) og af vold og slagsmål (24 pct.). Over halvdelen af beboerne sagde, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge.

Beboernes opfattelse af områdets image

En meget stor del af beboerne (77 pct.) mente, at kvarteret havde et dårligt omdømme. Der var en relativt stor del, som mente, at dette primært skyldtes

dårlig presseomtale. Størsteparten mente dog (45 pct.), at det var områdets sociale problemer som var årsagen.

Flytteønsker

En meget stor del af beboerne i Vollsmose ønskede at flytte inden to år (43 pct.). Det er meget markant, at dette især skyldtes utilfredshed med forholdene for børn i kvarteret, mens andre begrundelser ikke forekom hyppigere end i de øvrige kvarterer.

På trods af de mange med flytteønsker var der alligevel også mange, der gerne ville blive boende, fordi de var glade for selve området. Fem pct. gav familie og venner i området som begrundelse.

Den faktiske fraflytning fra Vollsmose var også relativt høj, især når man tager i betragtning, at andelen af børnefamilier var høj i kvarteret. Det kunne således være et problem for Vollsmose, et beboerstabiliteten var lav. Kun 19 pct. af beboerne havde boet der mere end 10 år.

Mål, strategier og initiativer ifølge Helhedsplanen 2000 og Kvarterplanen 2001

I Helhedsplanen blev opstillet følgende visioner for indsatsen:

Vollsmose skal i løbet af 10 år blive et velfungerende bolig-, erhvervs- og fritidsområde og blive en fuldt ligeværdig og integreret del af Odense og det danske samfund i øvrigt.

Vollsmose skal udvikles som et center for kulturelle og erhvervsmæssige nyskabelser og være et foregangseksempel på et multikulturelt boligområdes dynamik og muligheder

Mennesker af forskellig kulturel, social og etnisk baggrund skal trygt kunne leve i Vollsmose og med udgangspunkt i bydelens særlige historie sammen skabe en fremtid baseret på gensidig forståelse, tolerance og respekt.

Strategien i helhedsplanen var, at bryde den onde cirkel og igangsætte en positiv proces. Det er en central forudsætning for processen, at Vollsmoses beboere sikres tryghed i nærmiljøet, og konstruktiv og kontinuerlig opmærksomhed.

Det første ville man opnå bl.a. gennem en række ændringer i det fysiske miljø, men især gennem målbevidst udvikling af beboersammensætningen og bygningsanvendelsen. Det andet især ved en revision og tilpasning af de kommunale indsatser i Vollsmose.

Helhedsplanens succes forudsatte et tæt samarbejde mellem kommune og andre aktører i området, især boligforeningerne, frivillige organisationer og politiet. Det forudsattes desuden, at processen støttes af en strategisk udvikling af områdets identitet, både i og udenfor Vollsmose.

På denne baggrund valgtes en strategi med 3 overordnede og ligeværdige elementer:

- 1 Udvikle beboersammensætningen og søge at tilføre erhverv og offentlige funktioner til området.
- 2 Sammen med beboerne iværksætte initiativer inden for områderne: beskæftigelse, uddannelse, fysiske rammer, fritid og kultur.
- 3 Udvikle den kommunale organisation m.h.p. at sikre vedvarende opmærksomhed på Vollsmoses særlige problemstillinger og styrke sammenhængen i de kommunale indsatser og samarbejdet med øvrige myndigheder.

I Kvarterplanen opdelttes indsatsen i følgende områder:

Beskæftigelse og erhverv

- Beskæftigelse
- Erhvervsudvikling
- Sundhed – fysisk og psykisk og særligt udsatte grupper
- Efter arbejdslivet – de ældre

Uddannelse

- De små børn og deres forældre
- Skoleårene – en helhedstænkt skole
- Ungdomsliv

Image og tryghed

- Bosætningsmønstre
- De fysiske rammer – tryghed i hverdagen
- Boligorganisationernes byfornyelse og omprioritering

Kulturel brobygning – multikulturel dynamisk udvikling

- Et rum for kulturen og kulturerne
- Fritid, sport og leg – for alle

Engagement, samarbejde og lokalt ejerskab

- Kommunikation og formidling
- Borgerinddragelse
- Organisering

Beboerudvikling og boliganvisning

Odense Byråd vedtog 28. oktober 1998 en bosætningsplanlægning og en boformidlingsaftale mellem kommunen og boligselskaberne. Det overordnede mål for bosætningspolitikken var at stabilisere og forbedre udviklingen af byens lokalområder/kvarterer. I tilknytning hertil blev formuleret en række delmålsætninger, hvori det blandt andet blev fastslået, at bydelene i Odense skulle afspejle et alsidigt billede af samfundet. Aftalen indeholder bl.a. en række dispensationsordninger om fortrinsret til bl.a. uddannelsessøgende og tilflyttere, der har fået job i Odense (såkaldt fleksible udlejningsregler).

Den kommunale anvisningspolitik virkede, hvorimod resultatet af den fleksible udlejning havde været ret begrænset. Man valgte derfor at udbygge den fleksible udlejning med flere kriterier for anvisningen.

Beskæftigelse og erhverv

Beskæftigelse

Indsatserne på beskæftigelsesområdet blev sat i gang før vedtagelsen af helhedsplanen. Der blev sideløbende med helhedsplanarbejdet udarbejdet en ny aktiveringsstrategi, der lagde vægt på aktivering/jobtræning så tæt på det ordinære arbejdsmarked som muligt. Det vil sige ændring fra projektaktivering til virksomhedsaktivering/-revalidering.

Samtidig blev iværksat en række initiativer på beskæftigelsesområdet, herunder etablering af en mere sammenhængende indslusningsmodel for flygtninge og indvandrere omfattet af Integrationsloven med vægt på udvisitering til arbejdsmarkedet samt etablering af et TAMU-center. Hertil kom, at antallet af fleks- og skånejobs i Odense udbyggedes. En stor del af disse jobs forventedes anvendt til kontanthjælpsmodtagere i/fra Vollsmoseområdet.

Erhverv

Gennem ændringer af plangrundlaget for Vollsmose blev der i 2001 åbnet mulighed for, at boligområderne kunne ændres til blandet bolig og erhvervs-

område. Det er en strategi i Kvarterplanen, at Vollsmose udvikles i retning af en varieret, dynamisk og velfungerende bydel blandt andet ved indpasning af institutioner, kontorer, butikker og mindre erhverv i de eksisterende etagebebyggelser. Der blev igangsat et arbejde med en samlet erhvervsplan for området og undersøgelser af muligheden for at etablere et bazarområde som i Gjellerup i Aarhus.

Uddannelse

Helhedsplanen indeholdt tre delelementer rettet mod henholdsvis førskolebørn, skolebørn og overgangen fra folkeskolen til ungdoms/erhvervsuddannelserne og beskæftigelse.

1. Førskoleindsatsen eller børnepasningstilbuddet styrkes i retning af at være et pædagogisk udviklingstilbud, der indeholder en aktiv inddragelse af forældrene og øvrige samarbejdspartnere i området. Nøgleordene for indsatsen er: forebyggelse, opdragelse, sproglig udvikling, kendskab og forståelse for dansk kultur samt kompetencer ved overgang til skole.
2. I skolerne skal dansk-indlæringen og kendskab til dansk kultur styrkes og fremmes. Dette kan blandt andet ske ved at øge undervisningstiden og ved at kombinere undervisning og fritidstilbud samt ved at etablere specielle undervisningsforløb for elever med svære adfærdsproblemer.
3. I forbindelse med overgangen fra folkeskole/ungdomsskole til ungdomsuddannelse/beskæftigelse forstærkes indsatsen overfor unge med sociale problemer og overfor unge af anden etnisk oprindelse end dansk. Formålet med indsatsen er at kvalificere målgruppen til at påbegynde og gennemføre kompetencegivende ungdomsuddannelse.

De små børn

Målet er, at institutionerne udvikler en faglig og pædagogisk profil, der tager udgangspunkt i, at kulturmødet og de relativt mange børn fra socialt dårligt stillede familier i Vollsmose er et grundvilkår.

Strategier er:

- Børn fra flygtninge- og indvandrerfamilier skal opnå tilstrækkelig sproglig og kulturelt selvværd og kompetence, det vil sige kendskab til og forståelse for dansk kultur i respektfuld dialog med egenkulturen.
- Samtidig med at der udvikles attraktive tiltag inden for normalområdet, for at fastholde og tiltrække ressourcerne forældre, skal familier fra socialt vanskelige kår støttes.
- Samarbejdet mellem sektorer og faggrupper skal udvikles. Der skal skabes bedre kontakt med de familier, der savner støtte til at klare forældrerollen, og familier hvor integrationsindsatsen er særlig nødvendig.
- Øvrige daginstitutioner i Odense skal indgå i et forpligtende samarbejde med de daginstitutioner i Vollsmose, der har mere end 30 % tosprogede børn.

Skolebørnene

Målene for indsatsen er

- at Vollsmoseskolerne fremstår som fagligt markante danske folkeskoler med tæt udgangspunkt i bydelens multikulturelle hverdag.
- at de søges af et stort flertal af børnene fra Vollsmoses skoledistrikter.
- at eleverne deltager i ordinære udskolingsaktiviteter, så de kan træffe et kvalificeret uddannelsesvalg.

Strategier:

- Forbedring og samordning af skolernes udvikling af pædagogiske/faglige styrkeområder samt styrkelse af danskundervisningen.

- Det tilstræbes, at den tid, de tosprogede børn tilbringer i et dansksproget miljø, øges gennem samordning af skole og fritidstilbud samt med hyppig kontakt med danskprægede miljøer.
- Koncentrationen af tosprogede børn i skolerne skal på længere sigt begrænses via fastholdelse og øget tiltrækning af elever med dansksproget baggrund. Målet skal ses i sammenhæng med boligpolitikken.

De unge

Målene er:

- at unge i Vollsmose får samme uddannelses- og beskæftigelsesfrekvens som unge andre steder i Odense.
- at unge i Vollsmose deltager i fritidslivet både i foreninger og klubber i samme grad som andre unge i Odense, og derigennem erhverver sig positive sociale netværk og en positiv bydelsidentitet.
- at der udvikles en ny og positiv multietnisk ungdomskultur.

Image og tryghed – fysiske rammer

Målene for hele området er

- at bydelens multikulturelle beboersammensætning bliver synlig på en positiv måde, og at spændinger mellem kulturer afløses af forståelse og tolerance.
- at der i nærmiljøet er attraktive og naturlige mødesteder for afdelingernes beboere.

Målene skal nås gennem en koordineret, samlet og parallel indsats på: Bosætning, forandring af de fysiske rammer, samt nyskabende muligheder for sport, leg og andre fritidsudfoldelser, der er attraktive både for områdets beboere og for gæster udefra.

Bosætning

Målene er:

- at de gennemsnitlige bruttoindkomster tilnærmes gennemsnittet for sammenlignelige områder i Odense.
- at flyttemønstret får den samme stabilitet som i sammenlignelige bydele i Odense.
- at der opnås en bæredygtig fordeling af danskere og borgere af udenlandsk herkomst, så befolknings sammensætningen fremmer muligheden for integration af andre kulturer end danske, samtidig med at bydelen bevarer sit multikulturelle særpræg.

Strategier er:

- Udnytte dispensationsmulighederne i lovgivningen og de fleksible udlejningsregler.
- Aktivt synliggøre hurtig boliganvisning over for erhvervs virksomheder.
- Overvejelse om ændring af ejerformerne.
- Aktiv markedsføring.

De fysiske rammer - tryghed

Målene er:

- at området udvikles som et blandet byområde med beboelser, servicefunktioner, butikker og lettere erhverv og med en sammenhængende infrastruktur.
- at de grønne områder bliver attraktive, rekreative områder for beboerne.
- at der sker en generel forskønnelse af området.

Indsatsen opdeles i:

- Forbedringer af de fysiske rammer.
- Fysiske udfoldelsesmuligheder – leg og fritid.
- Tryghedsskabende og forskønnede ændringer, samt nybyggeri og nye anvendelsesmuligheder af kommunalt ejede områder.
- Agenda 21 – Mijøforbedringer og byøkologi.

Der skal skabes nye anvendelsesmuligheder for området herunder øget anvendelse af de grønne områder til leg og fritidsaktiviteter for så mange aldersgrupper og interesser som muligt. Blandt indsatserne er: ændring af kommune- og lokalplan, som muliggør flere erhverv og nybyggeri, trafikplan, belyningsplan, grøn plan, forbedrede legepladser, forbedring af centerområdet, øget vedligeholdelse af grønne områder.

Boligorganisationernes byfornyelse og omprioritering

I kvarterløftet indgår også fornyelse af boligområder ved Åsumvej og Vollsmosealle, finansieret via omprioritering.

Kulturel brobygning – multikulturel dynamisk udvikling

Et rum for kulturen og kulturerne

Målene for området er:

- at skabe kulturaktiviteter i Vollsmose, der afspejler områdets særlige beboersammensætning med de ressourcer, som både danskere og flygtninge- og indvandrergruppen er i besiddelse af.
- at skabe kvalitative finkulturelle aktiviteter, der kan forandre Vollsmoses image og tiltrække besøgende udefra.
- at der udvikles en ramme og et rum, hvor forskellige grupper får mulighed for dels at udøve og udvikle deres egne kulturelle udtryksformer og dels at udveksle deres kulturer med hinanden for derigennem
- at skabe en multikulturel og dynamisk helhed. Dette gælder både kultur for og til et voksent publikum, men også særligt målrettede kulturaktiviteter for børn- og ungegruppen.

Blandt de konkret foreslåede initiativer er etablering af nyt kulturhus.

Fritid, sport og leg

Målene er:

- at der skabes et mangfoldigt, pulserende og udviklende fritids- og kulturliv i Vollsmose.
- at der i det tvær- og multikulturelle fritids- og kulturliv bygges på de traditionelle styrkeområder i Vollsmose, samtidig med at nye områder tilføres, og nye samarbejdsformer afprøves for at give Vollsmoses befolkning det størst mulige fælles oplevelses- og dannelsespotentiale.
- at der etableres et samarbejde mellem folkeoplysningen, herunder oplysningsforbundene og biblioteket om fleksibel og målrettet uddannelse/opkvalificeringstilbud til områdets beboere.
- at der etableres aftenskolevirksomhed, som både opfylder beboernes ønsker, og som tiltrækker borgere fra resten af Odense.
- at der skabes rum for kunst- og kulturoplevelser, for aktivitet og udøvelse, for læring, for informationssøgning og for sport og idræt, samtidig med at der skabes plads til det uformelle og uforpligtende samvær med eller uden defineret formål.

En strategi er her, at få etableret et samarbejde på tværs af kulturene for eksempel ved tæt samarbejde med de etniske grupperinger og foreninger og på tværs af institutioner for at gøre brug af alle ressourcer til gavn for området.

Engagement, samarbejde og lokalt ejerskab

Målene er:

- at bydelens borgere er aktive i processen i realiseringen af Vollsmoseindsatsen og påtager sig ejerskab og ansvar for bydelens udvikling.
- at det lokale demokrati styrkes.
- at styrke et positivt samspil mellem borgere og den kommunale organisation.
- at samarbejdet mellem kommune og lokale organisationer herunder boligorganisationerne udvikles yderligere.

Kommunikation og formidling

Målene er:

- at styrke den interne kommunikation i bydelen, herunder:
- Være forum for idé- og erfaringsudveksling vedrørende Vollsmoseindsatsen/Kvarterløft.
- Forbedre netværk og dermed øge integration og samarbejde mellem kulturer.
- Mindske afstanden mellem kommune og borgere.
- Styrke beskæftigelses- og uddannelsesindsatsen i form af etablering af uddannelses- og praktikmuligheder inden for medieområdet i samarbejde med eksisterende skoler og med ansættelse af semi og/eller professionelle.

Borgerinddragelse

Borgerne inddrages gennem borgermøder, øget information, indbudte dialogfora, arbejdsgrupper m.v. En række arbejdsgrupper blev nedsat vedrørende: Informationsudvalg, Fysisk planlægning, Børneliv i Vollsmose, Kulturhus og Ungdomsråd.

Organisering

Organisationsmodellen skal sikre:

- at borgerne inddrages i udformningen og revisionen af Kvarterplanen.
- at indsatser koordineres på tværs af forvaltninger, både de daglige kommunale ydelser og iværksættelse af særlige indsatser.
- at Odense Kommune kan tage initiativer og koordinere i forhold til eksterne organisationer og myndigheder (boligorganisationer, erhvervsliv, politi, stat, amt m.v.).

Status for indsatsen i Vollsmose

Foruden fokusgruppeinterviews og statusrapporten for 2003 er denne status for Vollsmose også baseret på udkastet til en ny strategiplan, som er udarbejdet i slutningen af 2004.

Ændringer i forudsætningerne for kvarterløftet i Vollsmose

Erfaringerne fra de første års kvarterløftindsats i Vollsmose har givet nogle erfaringer, som har givet en ny forståelse for, hvilke udviklingsmuligheder der realistisk er til stede for området.

Helhedsplanen for Vollsmose var baseret på en opfattelse af, at områdets problemer primært var en følge af den sociale og især etniske beboersammensætning, og at disse problemer kun ville kunne løses ved en ændring af beboersammensætningen – specielt ved at øge andelen af danske beboere. Det var desuden forudsat, at de sociale problemer i området ville kunne reduceres ved en indsats, som bragte flere af beboerne i beskæftigelse.

En undersøgelse i 2003 (refereret i "Udkast til strategiplan") viste, at en hel del af de arbejdsløse i området var kommet i beskæftigelse, men at en

stor del af disse efterfølgende fraflyttede Vollsmose. Dette gælder også mange med indvandrerbaggrund. De fraflyttede er erstattet af nye beboere, hvoraf mange er udenfor arbejdsmarkedet og etniske minoriteter. Andelen af danskere er derfor faldet og andelen i beskæftigelse ikke øget.

Som årsager hertil kan bl.a. peges på almene boligers forringede konkurrenceevne i forhold til det store udbud af ejerboliger på Fyn i de foregående år som en følge af lav rente og billigere låneformer for ejerboligerne. Det har især betydning, at boligstøtten aftrappes i takt med, at man kommer i arbejde. Dertil kommer andre problemer i Vollsmose, som ikke er løst, og som påvirker fraflytningen. Det gælder fx udviklingen i skolerne, hvor en stadig større andel af eleverne er tosprogede. Endeligt tyder nyere danske undersøgelser (Catinet 2005) på, at mange af de velfungerende indvandrere helst vil bo i boligområder, hvor der også er mange danskere.

Udviklingen i Vollsmose viser, hvor svært det er at vende udviklingen mod en stadig større koncentration af etniske minoriteter i et boligområde, når man er nået over et vist niveau. Tidligere undersøgelser (Skifter Andersen 1999) viser således, at tilflytningen til almene boligområder er meget påvirket af andelen af etniske minoriteter. Der er alt andet lige væsentligt færre danskere blandt tilflytterne til områder med en høj andel minoriteter. Det gælder især i byer, hvor boligmarkedet er mindre presset, og der er valgmuligheder for de boligsøgende.

Tilflytningen til områder som Vollsmose er meget påvirket af det omdømme for området, som udbredes via mediernes. Vollsmose har – trods en aktiv medieindsats – ofte oplevet en negativ medieomtale, som gør problemerne større, end de måske er i virkeligheden.

Samtidigt viser forløbet i Vollsmose imidlertid også, at en række forhold er blevet forbedret på trods af udviklingen mod en mere skæv beboersammensætning. Det gælder således i forhold til kriminalitet som vold og hærværk, der er væsentligt formindsket. Kriminaliteten i Vollsmose er således nu på niveau med det øvrige Odense. Dette viser, at forholdene kan forbedres, selv om beboersammensætningen ikke "normaliseres", og at der ikke er en direkte sammenhæng mellem beboersammensætningen og problemerne.

Erfaringerne fra Vollsmose kan bidrage til en ændring af opfattelsen af problemerne i boligområder med en høj koncentration af etniske minoriteter. De tyder på, at det ikke i sig selv behøver at være et problem, at der er relativt få danskere i et boligområde. Problemerne er primært sociale, og de kan løses, hvis man tilvejebringer tilstrækkeligt mange ressourcer hertil. I Vollsmoses tilfælde i forhold til kriminalitet og beskæftigelse. I fokusgruppeinterviewene hævdes det, at nyttilflyttede indvandrere til Odense bliver hurtigere integreret i det danske samfund, hvis de bor i Vollsmose end udenfor. Problemet kan være, at ressourcebehovet kan blive meget stort – fx hvis problemerne i lokale skoler skal løses. Udviklingen i Vollsmose har således vist, at meget stærke kræfter trækker i retning af øget skolesegregation og en større koncentration af tosprogede elever i lokale skoler.

I "Udkast til strategiplan" fra 2004 peges på, at der er for lidt viden om de forskellige etniske gruppers meget forskellige normer og forskellige opfattelser af deres vilkår og muligheder i Vollsmose og i byen som helhed. Disse grupper kan derfor tænkes at fortolke kvarterløftindsatsen og de tilbud, de får, anderledes end de er tænkt, hvorfor man ikke opnår de ønskede resultater. Der peges på, at indsatsers effekt måske vil afhænge af, i hvor høj grad de har indbygget løsninger og tilgange, der passer med den etniske gruppes egen forståelse. Dette peger på at viden om de enkelte grupper og inddragelse af dem er vigtigt for at få en positiv effekt af indsatsen.

Indsatsen i Vollsmose er blevet påvirket af, at det har været nødvendig med kommunale besparelser i de senere år. Til gengæld er det lykkedes at skaffe en del finansiering fra andre kilder.

Den kommunale strukturreform har også betydet, at et vigtigt element i indsatsen for at gøre Vollsmose til en mere varieret og levende bydel er bortfaldet. Der var fremskredne planer om, at omdanne en del af bygninger-

ne til kontorer for Fyns Amt. Med amtets ophævelse vil gennemførelsen af planerne afhænge af, om det lykkes at finde andre lejere.

Ændringer i mål og strategier

På baggrund af den beskrevne udvikling i Vollsmose har man, som nævnt, udarbejdet en ny strategiplan i 2004 med forslag til en væsentlig ændring af målsætninger og strategier for kvarterløftindsatsen i Vollsmose.

De hidtidige målsætninger beskrives som et 'Normaliseringsperspektiv', hvor der lægges afgørende vægt på, at beboersammensætningen i Vollsmose i højere grad kommer til at ligne det øvrige Odenses. Man vurderer, at disse målsætninger ikke vil kunne opnås med de midler, som kvarterløftet hidtil har taget i anvendelse. Man diskuterer, om målsætningerne vil kunne nås ved andre og mere drastiske midler, fx nedlæggelse af boliger og omdannelse til andre ejerformer, samt "bussing", dvs. flytning af dobbeltsprogede elever til andre skoler og danske børn til Vollsmoses skoler. Spørgsmålet er imidlertid om boliger med andre ejerformer i Vollsmose kan afsættes, og om de kan afsættes til mere ressourcestærke familier, som kan skabe en større social variation i området.

Man tror ikke på, at anvendelse af boliganvisningsreglerne kan skabe en ændret tilflytning til området. Der har således været forsøgt med 'fleksibel udlejning' at regulere tilflytningen, men det har været svært at finde boligsøgende, som ville udnytte ordningen. Man er bange for, at anvendelse af den nye regel, som Regeringen har indført, der forhindrer kontanthjælpsmodtagere i at flytte ind, blot vil betyde tomme lejligheder og økonomiske tab. Der er desuden store politiske problemer forbundet med bussing, hvor man ikke forventer, at danske forældre vil finde sig i at få deres børn flyttet til Vollsmoses skoler. Det anses ikke for en realistisk strategi.

Der lægges derfor op til en ny og alternativ vision og strategi for Vollsmoses udvikling. I denne vision ses Vollsmose som en bydel, der er integreret i Odense, men samtidigt skiller sig ud ved en anderledes – og især etnisk præget - beboersammensætning. Vollsmose ses samtidigt – på baggrund af erfaringerne med beskæftigelsesindsatsen - som et sted, der kan gøre en særlig indsats for at integrere indvandrere i det danske samfund – en slags 'integrationssluse'. Målsætningen er, at få bydelen til at fungere så godt som muligt på de givne præmisser og samtidigt øge samspillet med og integrationen i den øvrige by. Med en omskrivning af den hidtidige vision formuleres det i strategioplægget som:

Vollsmose skal hele tiden udvikle sig i retning af at være en velfungerende bydel med boliger, erhverv og fritidsaktiviteter i et stadigt øget samspil med det øvrige Odense. Det gælder økonomisk, socialt og kulturelt.

Vollsmoses særkende som bydel er det multikulturelle. Bydelen skal udvikles som et center for kulturelle og erhvervsmæssige nyskabelser og være foregangseksempel på et multikulturelt boligområdes dynamik og muligheder. Bydelens særlige rolle som integrationssluse for hele Odense skal udvikles og styrkes yderligere.

Mennesker af forskellig kulturel, social og etnisk baggrund skal trygt kunne leve i Vollsmose og med udgangspunkt i bydelens særlige historie sammen skabe en fremtid baseret på gensidig forståelse, tolerance og respekt.

Hovedprioriteringer i den nye strategi er

1. Udvikling af Vollsmose som integrationsssluse for Odense med en yderligere styrket erhvervsindsats og ikke kun med fokus på fastholdelse i Vollsmose, styrket kontakt mellem integrationstilflyttere og eksisterende kulturer i Vollsmose, styrket iværksætterindsats i Vollsmose og øget sam-

- arbejde på tværs af kommuner på Fyn. Øget rådgivning og hjælp til at styre flytning efter opnåelse af selvforsørgelse.
2. Vollsmose som multikulturel bydel i Odense, med omlægning af lejligheder til blandet erhverv/bolig - og forsøg med blandede ejerformer, udvikling af billige iværksætterlokaler i bebyggelsen, mulighed for basarudvikling og brydning af bebyggelsen stramme karakter.
  3. "Børnene – vores fælles fremtid" er den fælles forståelse, der danner grundlag for indsatsen på dette område. Den tager udgangspunkt i Vollsmose som multikulturelt uddannelsesområde med et behov for en fortsat udvikling af pædagogik, undervisningsmetodik og fagkombinationer, der fremmer daginstitutionernes og skolernes muligheder for at stille Vollsmoses børn lige med børnene i de øvrige dele af Odense. Udviklingen bygger på et intensiveret samarbejde mellem daginstitutionerne, skolerne, forældrene og omverdenen.
  4. På det gymnasiale niveau arbejdes der med at udnytte de ressourcer, der ligger i elevernes kompetencer som to-kulturelle og to-sprogede med henblik på at fremme deres muligheder for uddannelser indenfor områder som for eksempel handel, eksport og service.
  5. Vollsmose som udviklingsværksted for social indsats - forsøg med f.eks. ældreomsorg tilpasset de forskellige kulturgrupper og med arbejdet udført af disse med perspektiv på udvikling af eksternt rettet social service.
  6. Eliminering af voldsmænd og ballademageres negative betydning, fortsat satsning på lokal kriminalitetsforebyggelse.
  7. Kvarterløftsindsatsen i Vollsmose drejes således fra at være rettet mod at gøre området mere attraktivt for at tiltrække ressourcestærke danskere til i højere grad at løse problemerne med sociale forhold, skoler og integration. Der er dog stadig stærk fokus på de forhold, som især har medvirket til at give Vollsmose et dårligt image – nemlig problemer med unge og kriminalitet, samt tryghed.

Blandt nogle af beboerne efterspørges der imidlertid nogle visioner for den gruppe af beboere, som ikke agter at flytte, men bliver boende i området. Det mener nogle af beboerne ikke indgår tilstrækkeligt i den nye strategi plan. Med de nye målsætninger får kvarterløftsindsatsen mere karakter af at være en udslusningsfunktion fremfor en egentlig forbedring af området.

Igangsatte projekter og deres status

På grundlag af projektdatabasen er der i Tabel 19 vist en oversigt over projekternes status indenfor forskellige typer af indsatser. Desuden er vist, hvor store ressourcer der er bundet i disse projekter.

Tabel 19. Status for projekter i Vollsmose indenfor forskellige indsattstyper, og de budgetterede midler til projekterne ved starten af 2004.

	Er på idéplan	Er be- sluttet	Er under realisering	Er gennem- ført	Er for- ankret	Alle
Antal projekter						
Boliger og friarealer	0	0	0	1	0	1
Byrum og grønne omr.	1	1	4	7	1	14
Rammer for byfunktioner	0	0	1	0	0	1
Service og byfunktioner	0	1	5	1	1	8
Erhverv og beskæftigelse	2	0	3	3	0	8
Sociale, uddannelse og sundhed	1	0	10	8	4	23
Integration	0	0	2	0	1	3
Kultur og fritid mv.	0	0	4	2	0	6
Information og deltagelse	0	1	5	2	0	8
Andet	2	0	0	0	0	2
Alle	6	3	34	24	7	74
Budgetterede udgifter 1000 kr.						
Byrum og grønne omr.	250	575	18.645	9.760	1.200	30.430
Rammer for byfunktioner	0	0	3.375	0	0	3.375
Service og byfunktioner	0	0	11.379	0	1.100	12.479
Erhverv og beskæftigelse	0	0	1.800	0	0	1.800
Sociale, uddannelse og sundhed	0	0	25.229	5.408	9.283	39.920
Integration	0	0	2.120	0	350	2.470
Kultur og fritid mv.	0	0	6.550	1.750	0	8.300
Information og deltagelse	0	4.200	3.952	850	0	9.002
Alle	250	4.775	73.050	17.768	11.933	107.776

Af de i alt 74 projekter er 6 kun på ideplan. Der er budgetteret med 108 mio. kr. til de igangværende og afsluttede projekter, samt 250.000 til projekter på ideplan, som især vedrører byrum og grønne områder. I alt 31 projekter med et samlet budget på ca. 30 mio. kr. er allerede afsluttet.

Vurderinger af indsatsen hidtil og ændrede prioriteringer af den

De gamle indsatsområder i helhedsplanen fra 2000 er stadig relevante, men i praksis er der sket opprioritering af nogle områder og en nedprioritering af andre. Men indtil videre har kvarterløftet primært ændret ved de fysiske forhold. De sociale mål er endnu ikke nået, specielt ikke vedrørende andelen i beskæftigelse blandt beboerne, beboersammensætningen og erhvervsudviklingen.

Den fysiske indsats

Mht. til de grønne områders generelle forskønnelse er plejeniveauet intensiveret, således at større dele af områderne fremstår mere parklignende end tidligere og også mere trygge at færdes i.

Det er lykkedes boligforeningerne i Vollsmose at få del i omprioriteringspuljen fra Landsbyggefonden, og en proces er igangsat med henblik på, at gennemføre fysiske forbedringer i de forskellige boligafdelinger.

I den ældre del af Vollsmose, ved Åsumvej, er opnået midler fra byfornyelsesloven.

Social indsats

I området er der stadig en del resourcesvage beboere, der ikke flytter, som kræver en ekstra social indsats, som man vurderer ikke har været tilstrækkelig. Indtil videre har man primært hjulpet de "bedste" af de svageste. Mod

restgruppen i området, der ikke kan klare sig selv, vil man skærpe indsatsen, blandt andet ved at forbedre deres danskundskaber eller give dem bedre arbejdsmuligheder.

De ældre

Med tiden har man en forventning om, at også ældreområdet og sundhed vil blive mere inddraget i kvarterløftarbejdet. Man er ved at opbygge et center for de ældre, der dækker hele området. På dette område føler man sig godt forberedt, og der nævnes eksempler på mulige udfordringer såsom sukkersyge og ensomhed. Man har på nuværende tidspunkt allerede beskæftiget sig en del med ældreområdet, også de etniske ældre, og føler, man er inde i en god proces og forberedt på opgaven.

De unge

I forhold til de tidligere målsætninger, har en større indsats for børn og unge nu fået mere fokus. Man vil blandt andet satse mere på skole og uddannelse. For de mange unge i området mener man, at man har ydet en stor indsats, og de unges liv er blevet mere meningsfyldte.

Indsatsen overfor de unge er sket som en synergieffekt af samarbejdet mellem forskellige parter. Mange skoler har også ønsket at deltage i samarbejdet, og det har været positivt. Ungdomsklubberne har også vist sig at være en succes.

Man har fået en større forståelse for de etniske brugere, for hvem ungdomsklubben ikke længere er nok. Som en deltager i fokusgruppeinterviewet udtrykker det: "Man hopper ikke som etnisk dansker ind i normalsystemet. Man starter i en pigegruppe, og ad den vej langsomt lærer det danske forningsliv at kende. Vi bruger utraditionelle metoder til at lære dem det traditionelle. Det er vi nødt til".

I den forbindelse fremhæves biblioteket, som er blevet en betydningsfuld institution for de unge i området. Man har en forventning om, at det kunne skabe rammen for et nyt kulturhus. Uden kvarterløftet var aktiviteterne i biblioteket ikke kommet op at stå.

Nogle af beboerne mener, at det, der især vil kunne forbedre forholdene i området, er flere væresteder for unge, som der ikke er midler til. Bycentret lukker allerede klokken 19.00, og så er der ikke noget samlingssted, hvor de unge kan gå hen, og det resulterer i, at de færdes i bander. Især brugergrupperne i Vollsmose finder det et stort problem, at der mangler et organiseret værested for unge udover biblioteket og ungdomsklubberne. Man savner et værested der dækker hele området, hvor alle har mulighed for at komme.

Kriminalitet og tryghed

Et emne der stadig har stor betydning er tryghed. Og herunder hører også de fysiske rammer, som er med til at skabe tryghed. Det er lykkedes at ned-sætte kriminaliteten i Vollsmose, blandt andet ved en øget politiindsats, men bekæmpelse af kriminalitet er fortsat en vigtig målsætning i den nye helhedsplan.

Det er især opfattelsen af Vollsmose som et utrygt sted, der skræmmer folk væk. Så man arbejder nu også med medierne, og vil gerne have en omdefinering af området og italesat Vollsmose som et trygt sted at være.

Der er blevet gennemført et projekt, hvor man fokuserede på 23 særligt problemramte familier med kriminelle unge. Man mener, at det har været et godt projekt og initiativ, der virkede efter hensigten, men det er nu afsluttet. I stedet vil man nu køre en nul-tolerance politik overfor de relativt få unge, der udøver kriminalitet.

Beboerne mener, at den største årsag til kriminalitet blandt de unge er kedsomhed, så her vil man sætte ind, blandt andet med beskæftigelsestilbud. Men der er erfaringer med, at mange arbejdsgivere ikke ønsker at ansætte unge indvandrere. Men det er prestigefyldt for unge indvandrere at få

et job, og det kan også forbedre motivationen blandt skoleelever, hvis de har udsigt til job efter skolen.

Det er også beboernes opfattelse, at der er mange ressourcer i området blandt de unge, som ønsker at sætte nogle forskellige projekter i gang, men man har fra sekretariatets side ikke midlerne. Dette mener beboerne skyldes kommunens vægtning af problemet, og man har en opfattelse af, at man både i kommunen og staten skal omprioritere, hvis der skal gøres en større indsats på dette område.

Omdømme

Man forsøger at ændre ved det negative ry, som Vollsmose har fået, der til dels er medieskabt. Således er det erfaringen, at de fleste mennesker bliver positivt overraskede, når de ser området og finder ud af, at det ikke er farligt at færdes i. Området rummer ikke så mange problemer, som mange frygter, men det er vigtigt, at Vollsmose også bliver et mere åbent område.

Der er arbejdet med en bevidst medie- og pressestrategi. Etableringen af de lokale medier (web, tv og avis) forventes at have en positiv indflydelse på Vollsmoses muligheder fremover, med hensyn til at nå målet: At blive kendt i befolkningen, både nationalt og lokalt, for en positiv udvikling. Dog skal der arbejdes målrettet 'uden for Vollsmose' med at bryde det negative image, såfremt der skal ske forandringer i omverdenens syn på Vollsmose. Den lokale avis og tv station er også en succes, der har været med til at samle området, selv om man stadig savner en forståelse for hinandens kultur og levevis.

En måde at få borgere udenfor bebyggelsen i tale er at lave åbne arrangementer. Et eksempel er en støttekoncert for Vollsmose. Dette mener man vil kunne sætte et mere positivt fokus på området.

Væresteder

Der er udarbejdet planer om at opføre et "Orangeri" – et beboerhus for beboerne i området, men der er endnu ikke fundet finansiering. Beboerne mener, at der i området er en mangel på offentlige rum, der kan skabe rammen for nogle fælles oplevelser, og hvor beboerne har mulighed for at mødes og skabe kontakter. Lysten til at deltage aktivt i arrangementer er der, mener man med baggrund i erfaringerne fra tidligere arrangementer.

Der har været planer om at opføre et kulturhus i Vollsmose, men dette er endnu ikke lykkedes. Oprindeligt var der afsat 15 mio. kr. af kvarterløftmidlerne til dette formål. Beboerne har indtryk af, at kommunen ikke ønsker at placere et kulturhus i Vollsmose, og holder byggeplanerne hen med diskussioner om, hvad et kulturhus skal indebære, hvilket har skabt stor irritation blandt beboerne.

Kulturel brobygning

Kommunen har, som nævnt, bedt om en revurdering af forslaget om et "Kulturhus". I øvrigt vurderes indsatsområdet at være godt på vej mod målopfyldelsen. Der er blevet igangsat en lang række enkeltinitiativer, især i forbindelse med de tre puljer: "Kulturpuljen", "Initieringspuljen" og "Øget tryghed kulturel rigdom". Det vurderes, at puljerne har været et vigtigt redskab til at realisere initiativer, der kommer fra borgerne selv.

Med hensyn til fritid, sport og leg er flere projekter igangsat. Et stort projekt med en idrætslegeplads er færdiggjort. Det er vurderingen, at man er godt på vej til at nå målene på området. Der er igangsat en proces med henblik på koordinering og forankring af initiativerne. Det foreslås, at de fritidsaktiviteter, der fremover igangsættes i Vollsmose, skal tage større hensyn til de ca. 66 % af borgerne, der er af anden etnisk herkomst.

Uddannelse

Der er igangsat flere initiativer for de 0-6 årige (daginstitutioner) og de 16-25 årige, blandt andet med vejledning i forhold til videreuddannelse.

Beskæftigelse og erhverv

På beskæftigelsesområdet har man fået en del beboere i arbejde. Men der er fortsat et stort behov for en indsats – specielt overfor unge. Det er erfaringen, at en stor del af de, der har fået arbejde, fraflytter Vollsmose, hvorfor behovet for en beskæftigelsesindsats ikke er blevet mindre.

Erhverv og byfunktioner

Man har haft en målsætning om at skaffe området 2000 arbejdspladser, men der er endnu langt til målet. En målsætning om at flytte en del af forvaltningen i Fyns Amt til bygninger i området er strandet som en følge af den kommunale strukturreform.

Der er delte meninger blandt beboerne vedrørende fordelene ved at flytte flere af den offentlige forvaltnings funktioner til området. Ved udlægning af kommunens aktiviteter til området, vil det kunne skabe flere arbejdspladser og fremme beskæftigelsen. Men det er ikke sikkert, at flere kommunale servicefunktioner vil give folk fra området bedre jobmuligheder. De ansatte vil ikke blive beboerne fra Vollsmose, men snarere fra andre dele af byen. Fordelen er, at antallet af lejligheder i området mindskes og dermed antallet af ressourcetsvage beboere.

Brugergrupperne mener, at det er muligt at skaffe mere erhverv i området, enten privat eller gennem offentlige servicefunktioner. Der er blevet udarbejdet et særligt projekt – ”Virksomhed Vollsmose” – om, hvordan man kan udvikle erhverv og aktiviteter i Vollsmose og inddrage og beskæftige lokale beboere.

Flere beboere har en opfattelse af, at området mangler en del service, fx et lægehus og tandlægeservice.

Organisering af indsatsen

På baggrund af en evaluering af organiseringen af Vollsmoseindsatsen er der sket en række ændringer:

- Strategigruppen er nedlagt og Den Kommunale Styregruppe har fået en anden placering i det kommunale hierarki.
- Vollsmoserådet er erstattet af Kvarterløft Styregruppen. Denne har en sammensætning, der skal skabe bedre mulighed for borgerinddragelse og samarbejde mellem borgere og Kommune. Kvarterløft Styregruppen koordinerer initiativer gennem nedsættelse af arbejdsgrupper sammensat af de vigtigste interessenter (borgere og kommunale embedsmænd) fra det pågældende område. Kvarterløft Styregruppen har mulighed for overfor Den Kommunale Styregruppe at foreslå konkret anvendelse af den økonomiske driftsramme, der er disponeret til kvarterløftsinitiativer.
- Vollsmosesekretariatet har fået ændret sine beføjelser. Det skal ikke længere være initiativtager for nye projekter, men i højere grad sikre koordinering af indsatsen, inddrages i forvaltningernes planer og strategier med henblik på at sikre en helhedsorienteret indsats og fortsat fungere som sekretariat for Kvarterløft Styregruppen og Den Kommunale Styregruppe.
- Samarbejdsrelationerne til boligorganisationerne er ændret. Der er udarbejdet tre samarbejdsaftaler mellem boligorganisationerne og Odense Kommune.
- Byudvalgsarbejdet: Kvarterløft Styregruppen er lokalstyregruppe for Byudvalg Vollsmose, og Den Kommunale Styregruppe koordinerer samtlige Byudvalg i Odense.

Kvarterløftstyregruppen består af ca. 30 mennesker, og det er en stor organisation, men også den fungerer godt, og mange borgerrepræsentanter er glade for at være med i samarbejdet. Med den nye organisering har man fået styrket samarbejdet mellem kommunen, boligforeningerne og beboerne. Det lokale samarbejde i området er kommet mere i fokus, og man er indstillet på at styrke samarbejdet internt i området. Organiseringen er blevet mere flad og mindre bureaukratisk

Hvad der endvidere betegnes som godt i samarbejdet er politikernes direkte involvering i arbejdet. Også det har en positiv indvirkning på organiseringen af kvarterløftet. Flere af brugerne har erfaringer med, at mange projekter bliver bremset på kommunalt plan, fordi man her ikke finder projekterne relevante, hvilket bl.a. kan skyldes, at man ikke har tilstrækkelig kontakt til målgruppen. Således mener flere af brugerne, at området rummer mange ressourcer, som ikke bliver udnyttet til fulde, og hvor mange gode ideer bliver bremset.

I forbindelse med kvarterløftet er der etableret samarbejde med mange forskellige parter i og udenfor kvarterløftområdet. I Tabel 20 er de igangværende og afsluttede projekter fordelt på den hovedansvarlige instans, og desuden angives hvilke samarbejdspartnere, der inddrages. Da der ofte er flere samarbejdspartnere i de enkelte projekter bliver summen ikke lig med antallet af projekter.

Tabel 20. Igangværende og afsluttede projekter i Vollsmose ved starten af 2004 fordelt på hovedansvarlig for projektet og samarbejdspartnere.

Samarbejdspartnere	Hovedansvarlig for projektet				
	Det lokale kvarterløftsekretariat	Kommunal forvaltningsenhed	Kommunal institution	Lokal forening/privat institution	I alt deltagelse i projekter
Kommunal forvaltningsenhed	2	4	1	1	8
Kommunal institution	2	22	5	0	29
Boligselskab	1	13	2	0	16
Lokal forening/privat institution	3	8	3	0	14
Lokale erhverv	0	9	1	0	10
Beboere	0	1	0	0	1
Andre	4	16	1	0	21
Antal projekter	5	54	8	1	68

Langt hovedparten af projekterne i Vollsmose er initieret af de kommunale forvaltninger, nogle få af kvarterløftsekretariatet og institutioner. Der er også mange andre kommunale forvaltninger involveret ind i initiativtageren. Desuden er boligselskaber og lokale foreninger og erhverv ofte inddraget.

Engagement, samarbejde og lokalt ejerskab

Det er vurderingen, at deltagelsen i diverse foreninger, borgergrupper, frivilligt arbejde mm. sker på samme niveau i Vollsmose som andre steder i Odense

Der er afholdt fire borgermøder i forbindelse med konkret udformning af infrastruktur omhandlende valg af belægningsmaterialer på stier, belysning mv. Der er blevet nedsat 4 dialoggrupper med deltagere, der har anden etnisk baggrund end dansk. Der sættes på i fremtiden, at kommende arbejdsgrupper vil have mere konkrete og tidsbegrænsede opgaver, og en rekruttering via en kombination af "frivillige" og interessenter for at få en bredere rekruttering i forhold til både alder og etnicitet. Endelige vil man lade embedsmænd indgå i grupperne.

Som et led i den nye helhedsplan er borgerinddragelsen kommet mere i fokus, og man vil nu have beboerne mere med i processen. Indtil nu har der været en tendens til, at indsatsen i kvarteret er blevet monopoliseret af nogle få aktive beboergrupper, og denne tendens ønsker man at modvirke. Man har en holdning om, at man skal være bedre til at spørge beboerne, hvordan de vil have området skal se ud. Man mangler nogle flere bottom-up bevægelser i stedet for udelukkende en top-down organisering.

Nogle af beboerne mener, at borgerinddragelsen også har haft svagheder, men så længe borgerne har været enige, har der ikke været større pro-

blemer. De mener, at mange grupperinger med divergerende opfattelser er blevet mere enige.

Der findes aktive grupper blandt beboerne, men de giver udtryk for, at de ikke ved, hvordan de søger om tilskud, og blandt andet derfor kalder nogle af dem kvarterløftet for et professionelt projektmageri. Flere beboere mener, at det er svært at komme med i kvarterløft arbejdet, hvis man ikke allerede er organiseret i foreninger. Det er svært at trænge igennem som privatperson, og det kræver, at man har et godt kendskab til de bureaukratiske procedurer. Således mener nogle beboere, at de har haft vanskeligheder med at komme igennem med forslag til projekter, hvilket ofte har resulteret i konflikter mellem kommunen og beboerne; blandt andet om ønsket om at opføre et kulturhus i området. Beboerne har dog generelt en positiv opfattelse af Vollsmosesekretariatet, som har givet dem meget bistand.

Vestbyen, Horsens

Karakteristik af området ved starten af kvarterløftet i 2001

Vestergadekvarteret er et gammelt arbejderkvarter tæt på bymidten, der er opført tilbage i 1800-tallet samtidig med, at en række store virksomheder etablerede sig i området. Kvarteret har 3.500 beboere fordelt i ca. 2.200 boliger, der ligger side om side med byfunktioner som service, institutioner og erhverv.

Gennem bydelen løber Vestergade, som er bydelens forretningsgade, der forsyner kvarteret med dagligvarer.

Fysiske forhold

Eftersom Vestergadekvarteret er en gammel arbejderbydel, er den primært domineret af små boliger. I den østlige del ligger overvejende mindre ejendomme i 2-3 etager, mens den vestlige del kendetegnes ved en blandet bebyggelse i form af rækkehuse, enfamiliehuse og fritliggende boligblokke.

Hvad angår boligernes ejerform, er kvarteret domineret af private udlejningsboliger (64 pct.), mens de almene boliger udgør 19 pct., og ejerboligerne udgør 17 pct. af boligmassen.

Generelt er kvarteret plaget af trafik og støj særligt i Vestergade, der er den vestlige indfaldsvej fra motorvejen samt omfartsvej til centrum. Derudover rummer området tomme, men fredede erhvervsbygninger.

Byfunktioner og erhverv

Vestergadekvarteret har stadig en del arbejdspladser i de tidligere store fremstillingserhverv. Men sammenlignet med kommunen som helhed er der i kvarteret i dag relativt få fremstillingserhverv, og der bliver færre og færre.

Vestergadekvarteret er underforsynet med detailhandel – særligt udvalgsvarer – hvilket kan skyldes kvarterets umiddelbare nærhed til bymidten. Der er dog tendenser til en udbygning af detailhandlen; til gengæld er udbudet af restauranter etc. og forlystelser relativt lille. Inden for den offentlige service er der en del færre arbejdspladser sammenlignet med kommunens gennemsnit.

Beboersammensætning og sociale forhold ved starten af kvarterløftet

Grundet de forholdsvis små boliger i Vestergadekvarteret var der flest enlige husstande svarende til næsten 60 pct., mens børnefamilier udgjorde alene 7 pct. Kvarteret var domineret af unge i alderen 18-34 år, som udgjorde ca. 40 pct. af beboerne. Heroverfor var der relativt få i alderen 50-66 år, mens der var en større gruppe over 66 år (13 pct.) – en gruppe der dog var i tilbagegang. I kvarteret fandtes mange enlige mødre.

I relation til beskæftigelse stod 23 pct. af beboerne i den erhvervsaktive alder uden for arbejdsmarkedet, hvilket var dobbelt så mange som gennemsnittet i kommunen. Samtidig var indkomstniveauet 24 pct. lavere end kommunen som helhed. Det var særligt gruppen med middel til høj indkomst, som var mindre.

Herudover var der mange delvist beskæftigede (12 pct.) ligesom der var en større andel af studerende svarende til 14 pct., hvilket var en gruppe i kraftig vækst.

I modsætning til mange andre kvarterløftområder var andelen af indvandrere i Vestergadekvarteret lille.

Beboernes oplevelse af boligområdet i 2002

På baggrund af en SBI's interviewundersøgelse blandt beboerne i Vestbyen, foretaget ved kvarterløftsindsatsens begyndelse i 2002, tegnede der sig et billede af beboernes oplevelse af boligområdet. Her opridses de væsentligste hovedpunkter fra undersøgelsen.

Vestergadekvarteret var det af de fem kvarterløftområder, hvor flest beboere var utilfredse med udseendet af bygninger, gader og torve, ligesom mange klagede over mangel på grønne områder samt opholds- og mødesteder i kvarteret. 28 pct. af beboerne var utilfredse med kvarterets oplevelsesmuligheder, mens lidt over halvdelen mente, at der var liv og sker meget.

Omkring 20 pct. følte sig generet af folk, der drak på gaden, af husspektakler, støj fra naboerne og folk med dårlig opførsel.

Når det drejer sig om kvarterets image, havde ca. halvdelen af beboerne den opfattelse, at området havde et dårligt omdømme, hvilket primært tillagdes de sociale problemer, mens en lille andel tillagde det negative image kvarterets dårlige fysiske forhold. Kun ca. halvdelen af beboerne kunne identificere sig med området "Vestbyen" og brugte navnet om deres bopæl. Dette kan skyldes, at kvarteret indgår som en mere eller mindre integreret del af Horsens midtby. En relativt mindre del af den unge befolkning i Vestergadekvarteret havde planer om at flytte til et andet område inden for 2 år (23 pct.). Sammenlignet med kommunegennemsnittet var til- og fraflyttingsniveauet imidlertid højt. Næsten halvdelen af beboerne havde således boet mindre end to år i deres bolig, mens kun 30 pct. havde boet i området mere end fem år. For 60 pct. af beboerne var boligen den væsentligste grund til tilflytningen; 20 pct. havde en form for tilknytning til kvarteret i kraft af venskaber og bekendtskaber i området, mens 9 pct. flyttede til kvarteret pga. dets beliggenhed.

Problemerne i Vestbyen ved kvarterløftets begyndelse

For at forbedre forholdene i Vestbyen havde kommunen allerede inden kvarterløftets begyndelse iværksat fysiske og sociale enkeltprojekter i kvarteret, uden at disse havde bidraget til en ændring af den negative udviklingsspiral.

Kvarteret bar til stadighed præg af en stor fysisk nedslidning og utidssvarende boliger, og flere bevaringsværdige bygninger blev beskrevet som så forfaldne, at den kulturhistoriske arv frygtedes at gå tabt. Der fandtes ikke fælles opholdsarealer i kvarteret eller mødesteder som forsamlingshus eller klublokaler. Et problem i bymiljøet var den trafikbelastede Vestergade, hvor der skete forholdsvis mange uheld.

For en stor del af beboerne herskede en negativ social arv i form af ensomhedsproblemer, misbrug, arbejdsløshed, manglende uddannelse og general mistrivsel. Det vurderedes, at ca. 50 % af eleverne fra Vestbyskolen gik ud i ufaglært arbejde eller blev arbejdsløse, pga. tilbagegangen i antallet af de lokale industriarbejdspladser.

Generelt oplevedes en mangel på aktiviteter og tilbud til børn og unge i eftermiddagstimerne - også til foreningsløse børn og voksne. Omkring bydelens idrætsanlæg fandtes dog et relativt godt foreningsliv, men blandt kvarterets beboere var der ikke tradition for at deltage i traditionelle idrætsaktiviteter, hvorfor det var personer fra den øvrige bydel, som benyttede anlægget.

Eftersom mange unge ved kvarterløftets start ikke var integreret i samfundslivet gennem beskæftigelse eller uddannelse eksisterede en risiko for, at de let kunne blive tiltrukket af de kriminelle miljøer. Der var således betydelige problemer med stofmisbrug og handel med stoffer, som styredes af "stærke" kriminelle grupper.

Mål, strategier og initiativer

Det overordnede formål med kvarterløftsindsatsen i Vestbyen har været at igangsætte og forankre en helhedsorienteret proces med det sigte i forhold til omverdenen at gøre kvarteret til et spændende sted at bo, besøge og arbejde i. I følge Horsens Kommunes samarbejdsaftale med ministeriet skal udviklingen af Vestbyen som attraktivt boligområde opnås gennem

...et fysisk løft med forbedring af boliger, institutioner og andre bygninger, friarealer, gader og byrum i området, renovering af bevaringsværdige industribygninger til bl.a. kulturelle formål til gavn for beboerne samt indsatser, som kan styrke beboernes mulighed for at skabe sig en mere meningsfyldt fremtid.

Herunder skal der tilføres kvarteret mødesteder, som især kan medvirke til at styrke de svage beboeres netværk og fællesskab. Indsatsen skal samtidig medvirke til et generelt løft for hele Horsens by ved at tilføre byfunktioner for hele byen.

På baggrund af dette overordnede formål med kvarterløftet blev der i arbejdsgrupperne udpeget 12 indsatsområder i kvarterplanen:

- Byfornyelse
- Aktiviteter for unge
- Beboerhus
- Nyheder
- Kvarterpark
- Vestergade
- Bløde værdier
- Det grønne
- Legeplads & børn
- Trafik
- Økologi
- Jobfremmende aktiviteter

Kvarterløftmidlerne er fordelt i forhold til to overordnede områder; dels byfornyelse af boligforhold og friarealer og dels fælles - og helhedsforbedringer i kvarteret, som omfatter alle de 10 øvrige indsatsområder og projekter ovenfor.

Byfornyelse af boligforhold og friarealer

Byfornyelsen i kvarteret har til formål at gøre området bedre som beboelseskvarter, sikre beboernes trivsel og fremme området identitet og fællesskab.

Strategien for byfornyelsen bygger på, at både nye og gamle beboeres tilknytning til området skal fastholdes og udbygges gennem en generel forskønnelse af kvarteret. Følgende fire temaer ønskes særlig tilgodeset i byfornyelsen: Fælles friarealer, højere boligstandard, facadeforskønnelse og forsøg i forbindelse med teknik, installationer mv.

Fælles friarealer

Målet er, at fælles arealer etableres som private fællesarealer med det sigte at skabe flere uformelle mødesteder og grønne opholdsarealer i kvarteret. Herigennem skal mulighederne forbedres for at udbygge både sociale sammenhænge og den enkeltes tilknytning til kvarteret.

Strategien er at fremme etableringen af friarealer i de 8 allerede udpegede karréer i forbindelse med kommunens ordinære byfornyelsesplanlægning.

Konkrete initiativer:

- Der anlægges friarealer i 8 udpegede karréer i kvarteret.
- Foruden fri offentlig adgang til alle friarealer, skal der være mulighed for gennemgang mellem gaderne og etableres opholds- og legemuligheder.
- Opsætning af basketkurve og skaterramper efter aftale med beboerne.
- Inddragelse af dele af arealerne til parkering for bl.a. at flytte biler væk fra gaden.

Højere boligstandard

Formålet med dette indsatsområde er at forbedre den generelle boligstandard, uden at lejeniveauet stiger i et sådant omfang, at nuværende beboere ser sig nødsaget til at flytte. Der er mange ejendomme uden eget toilet og bad og med andre installations- og bygningsmæssige mangler.

Strategier for gennemførelse af indsatsen:

- Installation af eget bad og toilet og tidssvarende køkken i boligerne
- Gennemførelse af energibesparende foranstaltninger og genopretning af generel nedslidning som følge af manglende vedligeholdelse
- Nedrivning af farlige og usunde boliger og opførelse af nybyggeri.

Facadeforskønnelse

Ifølge kvarterplanen udgør facadeforskønnelse en del af byfornyelsesindsatsen. Målet er, at så mange bygninger som muligt gives et smukt udseende ved at genskabe den oprindelige facade og arkitektur, som mange bygninger har mistet ved renoveringer.

Strategierne er, at vinduer og døre udskiftes med typer i overensstemmelse med bygningens arkitektur; facadernes murværk istandsættes, tage udskiftes, tilbyggede kviste tilpasses bygningens arkitektur og træværk males.

Forsøg

Endelig blev afsat byfornyelsesmidler til en række forsøg, der skal afprøve nye metoder og teknikker i forhold til udviklingen af teknik, installationer mv. Disse forsøg skal gøre byfornyelsen mere effektiv og sikre, at flest mulige boliger tilgodeses indenfor den afsatte økonomiske ramme.

Konkrete projekter:

- Gøre fremstilling og installation af badeværelser og køkkener billigere.
- Udvikle nye metoder til brandsikring af trapper samt byggemetoder, der sikre nem og billig vedligeholdelse.
- Anvende forsøgsmidler til udformning og etablering af friarealer.

Beboerhus/multihus

Målet med etableringen af et beboerhus er at skabe et samlingssted med mulighed for fælles aktiviteter. Beboerhuset beskrives som et levende sted, der skal udvikles og styres af de kommende brugere. Det skal kunne anvendes til åbne kulturelle og sportslige arrangementer gennemført af foreninger, klubber eller personer fra Vestbyen. En café bliver det rum, der skal byde velkommen til multihuset og danne ramme om udstillinger.

Et brugerråd ses som en hensigtsmæssig styreform for beboerhuset. Foruden faste brugere ønskes også repræsentanter fra omgivende institutioner og foreninger i brugerrådet.

Der udpeges i kvarterplanen ikke fastlagte projekter i forhold til beboerhusets anvendelse, men nævnes forskellige ideer fra lokalområdet brugere: dart, bordtennis, billard, udstillinger, musik, foredrag, grafisk værksted, net-café, teater, m.m.

Aktiviteter for unge

Formålet er, at udarbejde konkrete tiltag for unge, idet mange af dem ikke har en foreningskontakt eller foreningserfaring. Aktiviteterne påregnes at sættes i værk i samarbejde med de to eksisterende væresteder Heureka og Orkanens Øje.

Af konkrete projekter nævnes:

- Udendørsaktiviteter som baner til skatere og rulleskøjteløbere, mulighed for at lege og spille basketball.
- Lokaler hvor unge kan lytte til musik og skabe sociale netværk omkring fx udøvelsen af musik.
- Evt. konkrete aktivitetsdage omkring fx basket, rulleskøjteløb eller musik.

Bløde værdier

Dette indsatsområde har til formål at forbedre beboernes kendskab til kvarterets historie, at etablere mødesteder, skabe sammenhold og fællesskab, opbygge en kvarterstolthed samt fremme kendskabet til aktiviteter generelt.

Konkrete projekter

- Ud fra temaet "Identitet og historie" igangsættes indsamling af historier fra ældre beboere; der etableres et billedværksted og udarbejdes om pjece om kvarteret. Herudover arrangeres byvandring, studiekredse om lokalområdet og opsættes billedudstillinger. Der skal etableres samarbejde med historisk engagerede personer og forskellige historiske institutioner.
- Med "projekt dansehal" skal findes økonomisk basis for et udendørs overdækket dansested og etableres samarbejde med bl.a. danseforeninger
- "Store rengøringsdag: Fælles oprydnings- og rengøringsdag.
- Projekt "Ud af busken": Foreninger og enkeltpersoner viser, hvad de laver i en kultur – og aktivitetsweekend.
- "Vestbyfest": Fest med aktiviteter og fællesspisning for kvarterets beboere.
- "Åben Ceres Centeret": Der afholdes forskellige arrangementer på Ceres Centeret.

Legeplads

Et større ubebygget areal (Tordenskjoldsgade) skal indrettes som friareal, legeplads og skaterbane for hele kvarteret med mulighed for hygge og fysisk udfoldelse.

Det nævnes, at legepladsen kan rumme funktioner som et overdækket grillhus, åbne/lukkede rum, beplantninger, bakset/fodboldbane og beachvolley.

Der er desuden planer om at udbygge og forbedre den eksisterende legeplads ved Fabriksvej/Stefansgadekarréen med nye lege- og aktivitetsmuligheder.

Det grønne

Indsatsområdet for "det grønne" har til formål at tilføre kvarteret nye kvaliteter i form af levende varierende og grønne gaderum, så gaderne bliver behagelige at færdes i.

Konkret skal den grønne indsats gennemføres ved, at:

- plante vejtræer, opstille plantestativer
- etablere små grønne oaser som små uformelle opholdssteder ved at inddrage en del af vej – og fortovsarealet
- etablere ny gadebelysning, udsmykning af facader og fortove, opstilling af vandfontainer.
- forbedre opholdsmuligheder med opstilling af bænke og affaldskurve

Nyheder

Målet med et indsatsområde for nyheder er at informere kvarterets beboere løbende om forskellige tiltag både i kvarterløftsprojektet og kvarteret i øvrigt.

Den lokale information skal sikres gennem den eksisterende Vestbyavis samt den velbesøgte lokale hjemmeside, som er udarbejdet af sekretariatet og arbejdsgrupperne selv, Radio Horsens, udsendelse af pressemeddelelser, Horsens Folkeblad samt en mobil udstilling om kvarteret. Derudover fungerer Vestergades Kiosk som en infocentral.

Kvarterpark

Kvarterparken skal etableres i Vestbyskolens skolegård med det sigte at blive et værested for alle – både for eleverne i dagtimerne og kvarterets øvrige beboere i den resterende tid.

Nøgleværdierne for kvarterparken beskrives i kvarterplanen med ord som fællesskab, aktivitet, sanseoplevelse, indlevelse, forundring og fordybelse. Den skal primært skabes i naturmaterialer og bygge på elementerne jord, vand, ild og luft samt rette sig mod alle aldersgrupper.

Trafik

Det er målet at skabe et trafiksikkert kvarter for både bilister og bløde trafikanter. Strategien herfor er at nedsætte trafikhastigheden, etablere chikaner og istandsætte vejbelægninger. Samtidig skal parkeringsforholdene tilgodeses.

Vestergade

Kvarterets hovedgade Vestergade beskrives som stærkt trafikeret og virker som en trafikal barriere, der deler Vestbyen i en nordlig og sydlig del. Derfor er målet med indsatsen at skabe en mere trafikfredelig gade, der i langt højere grad får karakter af Vestbyens forretningsgade.

Indsatsen indeholder tre delprojekter, idet der skal etableres tre områder på Vestergadestrækningen kaldet:

- "Porten": skal markere ankomst og afsked med Vestbyen; her gennemføres hastighedsnedsættelse og forskønnelse
- "Parken": Bygger videre på det eksisterende grønne område for nord for Vestergade
- "City": Området skal i større udstrækning indrettes til fodgængere, og der skal tages særligt hensyn til butikkerne

Økologi

Det økologiske indsatsområde ligger direkte i forlængelse af kommunens handleplan for bæredygtighed og sundt miljø. Målet med det økologiske aspekt er at iværksætte en lokal indsats for miljøet for dermed at bidrage til en samlet indsats for en bæredygtig udvikling.

Konkrete projekter:

- Etablering af et lokalt "grønt" informationscenter til rådgivning om miljøvenlighed og som omdrejningspunkt for projekter i kvarteret.
- Fremme den eksisterende brugerstyrede kildesortering med sigte på fælleskompostering og genbrug.

Jobfremmende aktiviteter

Målet med iværksættelsen af jobfremmende aktiviteter er at nedbringe arbejdsløsheden i kvarteret til samme niveau som den øvrige del af kommunen samt at bryde den negative sociale arv i mange af kvarterets familier.

Målene skal nås gennem følgende projekter:

- Social – og arbejdsmarkedsafdelingen laver i forbindelse med den lovpålagte opfølgning på personer på overførelsesindkomst opsøgende virksomhed fra 01.01.02 – 31.12.03 for at øge arbejdsfrekvensen.
- Den enkelte borger tilknyttes i vejlednings- og støtteforløbet en fast kontaktperson i kommunen.
- En borgergruppe mødes omkring specifikke emner, der har fokus på forskellen mellem en passiv og aktiv tilværelse.

Status for Indsatsen

Af statusrapporten fra Vestbyen fremgår en anden inddeling af indsatsområderne i en form for overordnede og underordnede indsatsområder ligesom et nyt indsatsområde er kommet til siden kvarterplanen blev udarbejdet i 2001. Den ændrede opdeling af indsatsområderne i statusrapporten skyldes, at ministeriet har stillet krav om en anden struktur i kvarterplanen. I den forbin-

delse påpeger sekretariatet, at ændringerne har medført, at kvarterplanen ikke er sammenlignelig med statusrapporten.

Der arbejdes aktuelt med følgende 6 indsatsområder med underordnede projektområder:

- 1 Byfornyelse; herunder friarealer, højere boligstandard, facadeforskønnelse og forsøg
- 2 Beboerhus
- 3 Borgeraktiviteter; herunder aktiviteter for unge, bløde værdier og økologi
- 4 Byrum; herunder legeplads, det grønne, trafik, Vestergade, kvarterpark
- 5 Jobfremme
- 6 Byudvikling

De fem første indsatsområder udgør tilsammen den udarbejdede kvarterplan for Vestbyen, mens det nytilkomne indsatsområde for byudvikling er et kommunalt initiativ, i hvilket Kvarterløft indgår som en vigtig partner. Samarbejdet med kommunen omkring byudviklingsprojekter er opstået, fordi både slagteriet og statsfængslet flyttes ud af Vestbyen, og dette stiller nye bynære områder til rådighed, som kan benyttes til både center- og boligformål.

I forbindelse med denne midtvejsevaluering er gennemført fokusgruppeinterviews med henholdsvis repræsentanter for projektmagere og brugere i kvarterløftet. På baggrund af disse interviews samt den foreliggende statusplan 2004 gives i de følgende afsnit en redegørelse for erfaringerne med det hidtidige forløb med fokus på eventuelle justeringer og ændrede prioriteringer i indsatsen.

Ændringer af mål, strategier og forudsætninger

Nye strategier for beskæftigelse

På baggrund af de hidtidige erfaringer er der primært på beskæftigelsesområdet opstillet nye målsætninger og succeskriterier. Dette skyldes registreringen af en fortsat høj andel af kontanthjælpsmodtagere i bydelen, selvom flere er kommet i beskæftigelse. Vestby-kvarterets mange billige boliger tiltrækker således borgere med lav indkomst, heraf mange på kontanthjælp, men statistikkerne viser samtidig, at beboere flytter ud af kvarteret igen, når de har fået et bedre forsørgelsesgrundlag.

Derfor vurderes det, at en styrket beskæftigelsesindsats ikke vil få en nævneværdig effekt på Vestbyens beskæftigelsesfrekvens om end der aktuelt bor færre kontanthjælpsmodtagere i kvarteret. De eksisterende succeskriterier om nedsættelse af arbejdsløsheden er derfor ikke længere aktuelle, og sekretariatet har i stedet valgt at skabe flere aktiviteter omkring de arbejdsløse og beboere på revalidering; sekretariatet har rettet fokus mod enkelte forsørgere og i det hele taget målrettet beskæftigelsesprojekterne mod grupper med særlige behov. Dette arbejde har resulteret i, at 94 er kommet i arbejde, 28 har påbegyndt en uddannelse, mens 18 er blevet førtidspensioneret siden kvarterløftets begyndelse.

I begyndelsen var forvaltningerne ikke gearret til at arbejde områdebaseret, hvorfor det heller ikke var muligt at måle på det samlede arbejde i Vestbyen. Men det er opfattelsen, at kommunens billede af kvarteret har ændret sig, idet der har været lydhørhed over for at indføre en områdebaseret beskæftigelsesindsats.

Manglende økologisk interesse

Foruden beskæftigelsesområdet er det muligt, at målsætningerne for Økologi vil blive ændret, fordi man har erfaret, at indsatsen generelt ikke fungerer i sin eksisterende form. Dette skal ses på baggrund af et ændret samfundsmæssigt fokus, herunder afskaffelsen af grønne guides mv. Økologi opfattes dog fortsat som et nødvendigt indsatsområde i kvarterløftet, som kan bygge videre på beboernes generelt positive indstilling overfor den kommunale affaldssortering og oprydning. Der er aktuelt givet midler til implementeringen

af et solcelleprojekt, som mange boligejere har vist interesse for at indgå i som demo-projekt.

Ny organisering på nyhedsområdet og ændret fokus i mediedækningen

På indsatsområdet for Nyheder har der været nedsat en lille arbejdsgruppe med ideer til nyhedsformidlingen. Da gruppen imidlertid ikke kunne realisere ideerne, er området overflyttet til sekretariatet og den lokale skole i samarbejde. Kvarterets imagepleje udgør en del af nyhedsindsatsen, som handler om at gøre borgerne opmærksomme på nye tiltag. Sekretariatet tilføjer, at bydelens fysiske forandringer også udgør en væsentlig del af imageplejen, fordi folk bemærker forandringerne, når de kører gennem kvarteret. Der er også skabt opmærksomhed omkring bydelen med udgivelsen af en bog med portrætter af lokale beboere, som fortæller om livet i Vestbyen. Midlerne er fundet i kvarterløftets pulje til små succeser og støttet af både trykkeri og lokalavisen. Desuden har kvarterløftet et tæt samarbejde med lokalavisen om nyhedsformidlingen. Tiltagene har tilsammen betydet, at der generelt er kommet en ny kurs i mediernes dækning af bydelens aktiviteter, hvilke ikke på samme måde som tidligere er belastet af en enkeltstående dårlig historie.

Igangsatte projekter og deres status

På grundlag af projektdatabasen er der i Tabel 21 vist en oversigt over projekternes status indenfor forskellige typer af indsatser ved starten af 2004. Opgørelsen er således ca. et år gammel. Desuden er vist, hvor store ressourcer der er bundet i disse projekter.

Tabel 21. Status for projekter i Vestbyen indenfor forskellige indsatstyper, og de budgetterede midler til projekterne ved starten af 2004.

	Er på ideplan	Er besluttet	Er under realisering	Er gennemført og afsluttet	Er i drift	Alle
Antal projekter						
Boliger og friarealer	0	0	3	1	0	4
Byrum og grønne omr.	0	1	3	1	1	6
Rammer for byfunktioner	0	0	1	0	0	1
Service og byfunktioner	1	0	0	0	1	2
Sociale, uddannelse og sundhed	0	0	1	0	0	1
Kultur og fritid mv.	0	0	0	1	0	1
Andet	1	0	0	0	0	1
Alle	2	1	8	3	2	16
Budgetterede udgifter 1000 kr.						
Boliger og friarealer	0	0	52.000	150	0	52.150
Byrum og grønne omr.	0	1.500	3.100	1.800	500	6.900
Rammer for byfunktioner	0	0	16.000	0	0	16.000
Service og byfunktioner	10.000	0	0	0	10.000	20.000
Sociale, uddannelse og sundhed	0	0	2.000	0	0	2.000
Kultur og fritid mv.	0	0	0	400	0	400
Andet	1.000	0	0	0	0	1.000
Alle	11.000	1.500	73.100	2.350	10.500	98.450

Af de i alt 16 projekter er 2 kun på ideplan. Der er budgetteret med 87 mio. kr. til de igangværende og afsluttede projekter, samt 11 mio. kr. til projekter på ideplan, som især vedrører byrum og grønne områder, samt kultur og fritid (kulturhus). I alt 5 projekter med et samlet budget på små 13 mio. kr. er allerede afsluttet.

Vurderinger af indsatsområderne og deres betydning

Byfornyelse

Inden for byfornyelsesindsatsen er projektet omkring etablering af friarealer godt i gang, da der er arbejdet med 4 karréer ud af de 8 udpegede karréer

Forbedringen af boligstandarden og facadeforskønnelsen skrider fremad, men er blevet udskudt et år i forhold til den oprindelige tidsplan. Dette skyldes primært manglende resultater fra Byfornyelsesselskabet, som blev hyret til at gennemføre projekterne. I forlængelse heraf har Teknisk Forvaltning overtaget arbejdet med byfornyelsen fuldt ud og samarbejdet med byfornyelsesselskabet er ophørt. Den nye organisering af området vurderes at være mere effektiv og økonomisk rentabel, samtidig med at forvaltningens lokale kendskab er yderst vigtig for indsatsen.

I forhold til indsatsen, "forsøg indenfor teknik og installationer" er der igangsat et stort forsøg omkring fremtidens boliger, hvor første etape er gennemført.

Beboerhus

Der er lavet skitseforslag til ombygning af beboerhuset ud fra beboergruppens ønsker. Med Social- og Arbejdsmarkedscenteret samt Sundheds- og Socialforvaltningen er etableret et samarbejde omkring ledighed og jobfremme samtidig med, at det er planlagt, at produktionsskolen og jobcenteret skal indgå i ombygningen af beboerhuset. Husets drift skal bl.a. sikres ved, at 2 foreninger lejer sig ind i huset. I forhold til husets organisering er planlagt en styregruppe med ansvar for mere principielle beslutninger om huset, mens en brugergruppe skal tage sig af den daglige ledelse og drift.

I relation til forankringen af kvarterløftsindsatsen er der særligt blandt beboerne store forventninger til beboerhuset, som de forestiller sig skal være omdrejningspunktet for fremtidige aktiviteter og base for beboernes sammenhold og engagement i kvarteret. Imidlertid giver beboerne i fokusgruppen udtryk for en række problemer i forbindelse med etableringen af beboerhuset, hvilke har rod i beboerhusgruppens lidt løsere organisering. Således bestemmes husets vedtægter af de interesserede beboere, som møder op til møderne. Med denne organiseringsform oplever brugerne, at en gruppe musikinteresserede unge fra pakhuset har fået en dominerende indflydelse på udformningen af beboerhusets vedtægter, fordi de møder talstærkt op til beboerhusgruppens møder. Det har resulteret i, at nogle af de øvrige deltagere i gruppen har trukket sig fra beboerhusprojektet, fordi de oplever, at det er løbet dem af hænde. I lyset heraf peger beboerne på faren i, at beboerhuset udvikler sig til at blive et hus for en særlig gruppe i stedet for kvartets beboerhus. Sekretariatet fortæller, at der netop løbende arbejdes med at udvide beboerhusgruppens medlemsantal fx ved at holde "Åben skurvognsdag" for at informere om projektet.

Alt i alt vurderer sekretariatet, at flere succeskriterier er opfyldt i forhold til beboerhusets etablering, mens de resterende forventes planmæssigt opfyldt 2004-2007.

Borgeraktiviteter

Borgeraktiviteter er et nydefineret overordnet indsatsområde, som omfatter områderne: Aktiviteter for unge, Bløde værdier og Økologi. Målet med borgeraktiviteterne er, at beboere er aktive og selv arrangerer forskellige fælles aktiviteter. En spørgeskemaundersøgelse blandt 200 beboere har vist, at i alt 22 pct. af de adspurgte på forskellige måde og niveauer har deltaget i kvarterløftsaktiviteter.

Ifølge kvarterløftets statusrapport er der i forhold til aktiviteter for unge, arbejdet med alle succeskriterier. Bl.a. nævnes, at skaterbanen er udviklet sammen med de unge, at 1/3 af beboerhusgruppen er unge, samt at der er etableret netværk mellem institutioner og grupper, der arbejder med unge for at iværksætte og koordinere flere aktiviteter. Specielt projektet omkring skaterbanen har aktiveret en særlig gruppe unge i processen. Det handler om

en gruppe unge, der har vanskeligheder med at komme i gang med en uddannelse, og som ikke deltager i de ordinære borgermøder.

Mange arrangementer har i 2003 og 2004 været iværksat indenfor området kaldet "bløde værdier", og arrangementerne har udviklet sig til tilbagevendende begivenheder i kvarteret. Det er opfattelsen, at skolen og hallen har haft en stor betydning for forandringerne i kvarteret, hvilket også er afledt af, at kvarterløftet har givet dem en platform for større synlighed. Ideen med skolesamarbejdet har været at nå forældrene gennem børnene, og det er ifølge projektmagerne lykkedes.

Succeskriterierne for økologi-indsatsen er ikke opfyldt, da der som nævnt ikke er iværksat nogen aktiviteter på området. Det vurderes, at første aktivitet sker med etablering af et grønt informationscenter i beboerhuset samt i forbindelse med solcelleprojektet.

Byrum

Også byrum er et nydefineret overordnet indsatsområde, som omfatter de underordnede indsatsområder: Legeplads, Det grønne, Trafik og Vestergade. Målene med at fokusere på byrummet er at løfte kvarteret funktionelt og arkitektonisk, så det fremtræder mere attraktivt og velholdt.

Legepladsen beskrives som stort set færdig og alle succeskriterier vurderes næsten opfyldt med undtagelse af kriteriet om at lade legepladsen og kvarterparken supplere hinanden. Dette kan først gennemføres, når kvarterparken anlægges.

På indsatsområdet "Det grønne" har beboergrupper fra alle gader været medbestemmende i gadernes nye udformning, og flere steder er forskønnelsen gennemført. Der er desuden udviklet og gennemført et projekt omkring fysisk forskønnelse af en gruppe misbrugeres drikkeskur.

Udførelsen af trafik-indsatsområdet, som følger det kommunale kloakeringsprojekt i kvarteret, vurderes at forløbe planmæssigt.

Renoveringen af Vestergade blev i samarbejde med beboere og forretningsdrivende gennemført og indviet i september 2003. Arbejdet har resulteret i en gadeforening, hvor forretninger planlægger aktiviteter og plejer fælles interesser. Der arbejdes fortsat med succeskriteriet om at øge antallet af butikker samt reducere den gennemkørende trafik. Renoveringen af Vestergade er bevidst gennemført på kort tid med det sigte at skabe synlighed omkring indsatsen gennem de fysiske forandringer, og det har virket godt.

Projektet omkring etablering af en kvarterpark i Vestbyskolens skolegård er ikke påbegyndt, da kommunen har overvejelser om at bygge en ny skole. Det vurderes, at kvarterparken evt. kan overføres til den nye skole, som ventes bygget i 2006-2007.

Jobfremme

En jobkoordinator har opsøgt ca. 50 af de mest ressourcetsvage kontanthjælpsmodtagere i kvarteret, og som et særligt tilbud for denne gruppe er indsatsen udvidet med:

- Målttede lokale vejledningsforløb i kvarteret
- Et lokalt produktionsværksted til gruppen med sociale/psykiske problemer

Ideen om et særligt sagsbehandlerteam for Vestbyens kontanthjælpsmodtagere er ikke kommet op at stå. Men der foregår et tæt samarbejde med mange forskellige aktører, herunder skolen, familierådgivere, beskæftigelses- og revalideringsafdelingen m.v. Det forventes over de næste 2-3 år, at flere unge kommer i uddannelse, og at den sociale arv i takt hermed vil brydes i nogle familier.

Som et led i den områdebaserede beskæftigelsesindsats er desuden oprettet en database over alle kontanthjælpsmodtagere i kvarteret, hvilken forventes at blive et brugbart værktøj i det fremtidige arbejde med jobfremme i Vestbyen.

Byudvikling

Målet med det nye indsatsområde indenfor byudvikling er at de gamle slagteri- og fængselsarealer udvikles til nye, spændende bydele med center-, kultur-, og boligformål og tilfører nye kvaliteter til Vestbyen og kvarterløftet.

Forslag til anvendelse af de to områder er fremlagt på to offentlige møder, hvorefter beboere kunne kommentere forslagene skriftligt. I forlængelse heraf er beboerne fra start blevet lovet en åben proces, eftersom projekterne har stor betydning for den lille bydels udvikling og bliver fulgt med positiv interesse fra beboernes side.

Erfaringer med organiseringen

I forbindelse med kvarterløftet er der etableret samarbejde med mange forskellige parter i og udenfor kvarterløftområdet. I Tabel 22 er de igangværende og afsluttede projekter fordelt på den hovedansvarlige instans, og desuden angives hvilke samarbejdspartnere, der inddrages. Da der ofte er flere samarbejdspartnere i de enkelte projekter bliver summen ikke lig med antallet af projekter.

Tabel 22. Igangværende og afsluttede projekter i Vestbyen fordelt på hovedansvarlig for projektet og samarbejdspartnere ved starten af 2004.

	Hovedansvarlig for projektet				
	Det lokale kvarterløftsekretariat	Kommunal forvaltningsenhed	Boligselskab	Andre	I alt deltagelse i projekter
Samarbejdspartnere					
Kommunal forvaltningsenhed	5	1	0	0	6
Kommunal institution	3	1	0	1	5
Lokal forening/privat institution	0	0	1	1	2
Lokale erhverv	2	1	0	1	4
Netværk	9	1	1	0	11
Beboere	10	2	1	0	13
Antal projekter	10	2	1	1	14

Langt hovedparten af projekterne i Vestbyen er initieret af kvarterløftsekretariatet, nogle få af den kommunale forvaltning og andre. Beboerne og lokale netværk er involveret i næsten alle projekterne. Den kommunale forvaltning og institutioner deltager også ofte.

Den formelle organiseringsstruktur

Den hidtidige organisering og struktur i kvarterløftet er ikke blevet ændret og vurderes at fungere godt.

Den kommunale organisering består af hhv. en politisk og en administrativ styregruppe samt sekretariatet. Den politiske styregruppe udgøres af udvalgsformændene med borgmesteren som formand, mens den administrative styregruppe repræsenteres af forvaltningsdirektørerne med kommunaldirektøren som formand. Sekretariatet er beliggende i kvarteret, men flere af sekretariatets ansatte er både tilknyttet forvaltningen og kvarterløftet; alle er formelt ansatte i kommunen. Dette vurderes af projektmagerne som en god kombination, fordi sekretariatet på denne måde både er tæt på arbejdsgangen i forvaltningen og på borgerne i lokalmiljøet.

Beslutningskompetencer og koordinering

Kvarterløftsprojektet har fra begyndelsen været forankret i det kommunale system med borgmester og kommunaldirektør som foregangsmænd for indsatsen. Det har betydet, at kvarterplanen som ramme for den samlede indsats fra starten blev godkendt i byrådet. Efterfølgende har alle beslutninger kunnet træffes lokalt, så længe arbejdet er blevet holdt inden for kvarterplanens ramme. Når større beslutninger skal træffes mødes kommunaldirektør

og projektleder i et lille ad hoc-udvalg efter behov. Sekretariatet afholder desuden orienteringsmøde i kommunens administrative system en gang om måneden.

Kvarterplanen er udarbejdet af borgere uden indblanding fra politikerne, men med hjælp fra kvarterløftssekretariatet, der også har forestået det praktiske arbejde med mødeindkaldelser, mødefaciliteter mv. Embedsværket har stået til rådighed for arbejdsgrupperne, når de har haft behov for det. Sekretariatet fremhæver, at forvaltningsmedarbejderne på denne måde har været positivt medinddraget på borgernes opfordring og ikke primært, fordi de skulle. Desuden har sekretariatet været tilknyttet de enkelte projektgrupper og er repræsenteret ved alle deres møder. Det er ligeledes sekretariatet, som koordinerer aktiviteter og projekter på tværs af forvaltningerne.

Beslutninger om, hvilke projekter, der skal støttes, er lagt ud til de enkelte arbejdsgrupper, som råder over en pulje af midler for det pågældende indsatsområde. Hvis der er tale om udgiftskrævende poster inddrages projektlederen. Beboerne sætter pris på denne meget decentrale organisering baseret på eget initiativ, men efterlyser i nogle sammenhænge en højere grad af overordnet styring for at sikre den brede interesse i projekterne. Dette ønske kommer konkret til udtryk i forbindelse med beboerhuset, hvor arbejdet ifølge beboerne udvikler sig i retning af, at særlige interessegrupper definerer rammerne for huset.

En gang årligt samles alle arbejdsgrupper med samarbejdspartnere og politikere for at fremlægge årets arbejde. Vestbyavisen bringer desuden en opsamling på årets aktiviteter i kvarterløftet i decembernummeret. Beboerne giver dog på trods heraf udtryk for at savne et mere løbende tværgående samarbejde blandt arbejdsgrupperne og en overordnet koordinering af de enkelte arbejdsgruppers igangsatte aktiviteter.

Erfaringer med beboerinddragelse

Beboernes ejerskab til projekterne

Det er sekretariatets opfattelse, at der har været en politisk og administrativ opbakning omkring borgernes ønsker til kvarterløftet. Fra borgernes side har sekretariatet oplevet en stor tillid, som skyldes, at man har talt *med* borgerne på åbne borgermøder og ikke *til* borgerne ud fra formelle dagsordner. Derudover kan borgerne genkende og se, at de projekter, som de har været med til at beslutte, bliver gennemført.

Derfor er det også oplevelsen, at projektgrupperne har ejerskab til deres arbejde. Som eksempel på borgernes opbakning nævnes de store vejomlægninger i bydelen, som stort ikke har givet nogen klager, fordi borgerne kontinuerligt er blevet informeret og har fået medindflydelse. Kvarterets ejerskab for indsatsen grunder ifølge sekretariatet også i, at ca. 400 borgere var med i København for at aflevere kvarterplanen som følge af en åben invitation fra borgmesteren.

Netop processen med beboerne og deres engagement har fyldt meget i kvarterløftsindsatsen og betydet, at man ikke er nervøs for forankringen, men løbende er opmærksom på den.

Aktivitetsniveauet i projektgrupperne

Det er indtrykket, at projektgrupperne fungerer som en slags talerør og koordineringsorgan, som andre beboere kan henvende sig til med ideer. Projektgrupperne har været præget af en del udskiftning igennem det hidtidige forløb. Tendensen er en større deltagelse, når der er igangsat projekter i grupperne, mens grupperne minimeres og stagnerer, når der ikke foregår aktiviteter. Nogle grupper beskrives som helt selvkørende og igangsætter derfor løbende selv nye arrangementer. Dog har der været nogen frustration blandt beboerne i projektgrupperne over, at der ikke kommer nye aktive til, samtidig med at de også kan se problemer i, at de nye vil medvirke, hvor der allerede er lagt en vej for, hvad der skal ske.

Borgerne deltager på forskellige niveauer, idet nogle deltager i projektgrupperne, andre dukker op på statusmøder, mens andre igen henvender sig i Sund By Butikken, hvor sekretariatet holder til. Der opstår ligeledes små specialgrupper omkring projekter, og enkelte foreninger er opstået som et led i den fremtidige forankringsproces (I forbindelse med Vestergadeprojektet og skaterbanen). Beboerne fra fokusgruppen bemærker i relation hertil, at beboerinvolveringen har været god, men at der mangler opbakning fra kvarterets beboere og større deltagelse i de forskellige arrangementer. Der er blevet iværksat en ordning med gadeansvarlige beboere som en form for kontaktpersoner for kvarterløftet. Denne ordning efterlyser beboerne opfølgning på for at nå bredere ud i kvarteret med indsatsen samt styrke synligheden og formidlingen af kvarterløftets aktiviteter.

Samarbejde med institutioner og foreninger

Det har været en bevidst strategi i kvarterløftet at lade institutioner og foreninger stå ude på sidelinien de første to år for at undgå de professionelles definition af projekternes indhold, og i stedet lade den enkelte borger få indflydelse. Men institutioner og foreninger er nu medinddraget på initiativ fra kvarterløftet og er motiverede for at deltage i processen. Kvarterløftet har som nævnt især et tæt samarbejde med Vestbyskolen og Vesthallen, som har haft stor positiv indflydelse på indsatsen i kvarteret.

Litteratur

Catinét Research (2005). *IntegrationsStatus 2. halvår 2004*. København: Catinét Research.

Norvig Larsen, J., Skifter Andersen, H. og Kielgast, L. (2003). *Kvarterløft i Danmark. Integreret byfornyelse i syv danske bydele* (By og Byg Dokumentation 040) Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. (1999). *Virksomheder af Byudvalgets indsats i almene boligafdelinger* (SBI-rapport 321). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. og Kielgast, L. (2003). *De syv første kvarterløft. Sammenfattende evaluering af udviklingen 1997-2002* (By og Byg Resultater 028). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Skifter Andersen, H. (2003). *Signalement af fem byområder ved starten af kvarterløft 2002* (By og Byg Dokumentation 052). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut

I 2001 blev der igangsat fem nye kvarterløftprojekter i Vollsmose Odense, Vestbyen i Horsens, Brøndby Strand samt Nørrebro Park og Nordvest Kvarteret i København. Denne rapport har som formål at give et overblik over kvarterløftenes status og retning på et tidspunkt, hvor de er ca. midtvejs i indsatsen. Rapporten er udarbejdet i et samarbejde mellem NIRAS Konsulenterne og SBI.

1. udgave, 2005
ISBN 87-563-1239-3